

VERSLAG VAN DEN ZEVENTIENDEN ACCOUNTANTS-
DAG, GEORGANISEERD DOOR HET NEDERLANDSCH
INSTITUUT VAN ACCOUNTANTS, GEHOUDEN OP
26 SEPTEMBER 1925 TE 'S-GRAVENHAGE

VERSLAG VAN DEN ZEVENTIENDEN ACCOUNTANTS-DAG, GEORGANISEERD DOOR HET NEDERLANDSCH INSTITUUT VAN ACCOUNTANTS, GEHOUDEN OP 26 SEPTEMBER 1925, TE 'S-GRAVENHAGE

REDE VAN DEN VOORZITTER

Hartelijk heet ik U allen welkom namens het Bestuur van het Nederlandsch Instituut van Accountants op dezen onzen zeventienden Accountantsdag.

Wij stellen Uw aller aanwezigheid hier zeer op prijs. In het bijzonder geldt dit voor de vertegenwoordigers van de Ministers van Financiën, van Justitie, van Arbeid, Handel en Nijverheid, van Onderwijs, Kunsten en wetenschappen en van Koloniën, voor de leden van de Staten Generaal, van de Rechterlijke Macht en van de Algemeene Rekenkamer, voor de Bestuursleden van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Rotterdam, van den Nijverheidsraad, van de Vereniging van Nederlandsche Werkgevers, van het Verband Deutscher Bücherrevisoren en van onze Zusterverenigingen.

Het zal U niet verwonderen, dat het Bestuur van het Instituut voor dezen Accountantsdag zijn keus liet vallen op een zoo bij uitstek actueel en belangrijk onderwerp als „Het wetsontwerp 1925 op de Naamlooze Vennootschap” en U zult zich ongetwijfeld met ons erover verheugen, dat wij Mr. E. J. J. van der Heyden, Hoogleraar aan de R. K. Universiteit te Nijmegen, bereid hebben gevonden, dit onderwerp voor ons in te leiden.

Aangezien in het ontwerp aan den accountant (het woord „accountant” is weliswaar in het wetsontwerp vervangen door het woord „deskundige”) een niet onbelangrijke taak wordt opgelegd, heeft het Bestuur in overleg met den inleider-jurist een accountant uitgenoodigd, om het ontwerp te beschouwen, meer in het bijzonder wat betreft de taak van dien „deskundige”. Wij waren zoo gelukkig onzen collega, Jac. Lampe, Accountant te Amsterdam, hiertoe bereid te vinden. Zijne inleiding „Eenige beschouwingen naar aanleiding van het wetsontwerp 1925 op de Naamlooze Vennootschap” werd U evenals de inleiding van Prof. van der Heyden bereids in druk toegezonden.

Beide inleiders heet ik hier gaarne van harte welkom.

De accountantsdagen hebben hunne betekenis bewezen door de daarop behandelde onderwerpen door bij uitstek bevoegden ingeleid. Ook deze dag zal ongetwijfeld het zijne daartoe bijdragen; de onderwerpen en de inleiders zijn ons daarvoor borg.

Door het slagen van de accountantsdagen is de kiem gelegd voor de gedachte om de betekenis daarvan te verbreden; tot nu toe was die slechts nationaal. Bij het Bestuur van ons Instituut is het plan gerijpt tot het houden van een Internationalen Accountantsdag. Het verheugt mij ten zeerste hier te kunnen constateeren, dat het plan ook verwezenlijkt staat te worden.

In samenwerking met den Nederlandschen Bond van Accountants en de Nederlandsche Organisatie van Accountants wordt door het Nederlandsch Instituut van Accountants een Internationaal Accountantscongres georganiseerd, dat in de maand Juli van het volgend jaar in Amsterdam zal worden gehouden.

Indien het welslagen mag worden afgemeten naar de internationale belangstelling, welke er nu reeds voor is getoond, dan is het succes van het congres verzekerd. De voornaamste Accountantsverenigingen in Engeland, Schotland en Ierland, Frankrijk, België, Duitschland, Zwitserland, Denemarken, Zweden, Noorwegen, Oostenrijk, Tsecho-Slowakije, hebben aanstonds hunne instemming met het plan betuigd en hunne deelneming toegezegd, terwijl wij ons van de deelneming der Amerikaansche collega's en universiteiten verzekerd mogen houden.

Het congres beoogt de gelegenheid te bieden tot een internationale gedachtenwisseling omtrent onderwerpen, welke de Accountancy en de Bedrijfseconomie betreffen, teneinde

- de door de accountants en bedrijfs economen van alle landen vergaarde kennis en ervaring ten goede te doen komen aan een zoo ruim mogelijken kring van ondernemingen;
- te bevorderen onderlinge bekendheid met, en gelijkheid in de werkwijze der accountants in verschillende landen;
- internationaal te aanvaarden opvattingen te propageeren omtrent vraagstukken betreffende de rekeningwetenschap en bedrijfseconomische leerstellingen.

Naast de betekenis, welke het congres uit een vakkundig oogpunt belooft te hebben, hoopt het tevens mede te werken aan het bevorderen van internationale toenadering. In alle landen wordt thans de

behoefte hieraan immers sterk gevoeld. Nederland heeft reeds in vele opzichten in deze een taak vervuld. Wij, als accountants een maatschappelijke groep vormende, zij het ook in Nederland een groep van bescheiden omvang en van betrekkelijk kort bestaan, mogen ons gelukkig prijzen, aan die taak te kunnen medewerken.

Met den wensch voor het welslagen van het Internationaal Accountantscongres open ik deze vergadering.

Na het uitspreken van deze rede gaf de Voorzitter het woord aan den heer Prof. Mr. E. J. J. van der Heyden, tot het toelichten van diens referaat, dat hieronder wordt afgedrukt.

HET WETSONTWERP 1925 OP DE NAAMLooZE VENNOOTSCHAPPEN

„The creature that man forgets”.

Zoo kan men ook den wetsontwerper noemen.

Niet het honderdkoppig lichaam, waaraan bij ons een deel der wetgevende macht is toevertrouwd. Al laat ook dat zich graag als ontwerper gelden. Wie telt de wetgevings-denkbelden, die in de daar bijeengestoken hoofden rijzen, door de spoedig bewogen monden worden geuit? Of kent niet de vruchtbare geesten, wien elke invallende gedachte reeds voorkomt als een wets-ontwerp, waaraan alleen de kleinigheid van den technischen vorm ontbreekt?

De ontwerpers van dit soort zorgen immers wel, dat zij niet vergeten worden. De uitwerking van hun denkbeelden laten zij, naar der idealisten recht, aan anderen over. De regeering beschikt daartoe immers over voldoende werktuig! Waarom ziet die niet anders dan bezwaren! Waarom kiest die toch steeds een weg, welke over moeilijkheden leidt! Laat zij nog eens in andere richting zoeken. Het denkbeeld *moet* te verwerkelijken zijn, als er maar wil was en bekwaamheid. Zoo worden zij niet moede te herhalen.

Neen, de man, die al te dikwijls wordt vergeten, is hij die het eigenlijke werk te doen krijgt. Op wien de zware taak gelegd wordt, te zoeken naar het wettelijk middel ter bereiking van een dikwijls vaag omschreven doel. Die te werken heeft op den grondslag der bestaande wetten, welke hij tot in haar tiinste gevolgen heeft te kennen en in acht te nemen. Die luisteren moet naar de opvattingen van het verkeer, dat hij zal regelen. Die, naar mate hij zijn plicht met meer nauwgezetheid opvat, zich veelvuldiger geplaagd ziet voor moeilijkheden, die doen vragen of het gestelde doel niet tot te duren prijs bereikt gaat worden.

Hoe menigmaal, terwijl de wetsontwerper zoekt naar den weg van minsten weerstand, wijzigen zich de opvattingen van Kamer en publiek. Hoe dikwijls niet ziet hij zijn werk verouderen, voordat het in behandeling komt. En in dien tusschentijd beuken de golven der kritiek zijn arbeid. Zijn er onder hen, die veroordeelen, velen, die beseffen, dat ook hun bezwaren allicht moeizaam door den ontwerper overwogen zijn, maar aanvaard als minste kwaad? Tegen sommige kwalen wassen nu eenmaal geen geneesmiddelen, dan die weer andere ongemakken ten gevolge hebben.

Op wetgevend gebied is het zoeken van het juiste middel oneindig moeilijker dan het stellen van een doel. Is het gemakkelijker een opdracht te geven, die niet, dan een die wel is uit te voeren.

Wie iets weet van de mijnen velden, die op dit terrein verborgen liggen, bedenkt zich wel, voor hij vaststelt, dat een ander niet den kortsten weg daar tusschen door gekozen heeft. En zeker prijst hij onvoorwaardelijk den moed van hen, die telkens weer de taak aanvaarden van het maken van een wetsontwerp; met weinig kans op eer, nog minder op voldoening; met groot gevaar, dat hun ingespannen arbeid vruchteloos zal blijven, doordat hun opdrachtgevers weigeren den prijs te betalen voor hetgeen zij wilden, of ... inmiddels van gedachten zijn veranderd.

De geschiedenis der pogingen, in ons land aangewend om te komen tot verbetering onzer wetgeving op de naamlooze vennootschap, bewijst hoe weinig denkbeeldig de hierboven in het afgetrokken geschetste gang van zaken is.

Men weet dat onze wetgeving ook op dit punt nog steeds die is, welke in 1838 naar het stelsel van den Code de Commerce is ingevoerd. Haar kenmerk is het overheidstoezicht bij de oprichting, doch overigens aanmerkelijke vrijheid, zooals de beknopte bepalingen in ons Wetboek van Koophandel leeren. Ook elders in het buitenland waren de regelingen aanvankelijk naar dit model gesneden. Omstreeks 1860 echter won het inzicht veld, dat het preventieve regeeringstoezicht de gevaren, welke de groei van dezen vennootschapsvorm met zich bracht, niet voldoende kon beteugelen en dat in plaats daarvan naar andere waarborgen moest worden omgezien. Frankrijk zelf liet onder de eersten

zijn vroeger stelsel los, de andere omringende landen volgden, zoodat omstreeks 1870 te zien was, dat ons land binnenkort alleen zou komen staan bij behoud der regeling, die tot op heden nog de onze is.

Teneinde niet achter te blijven, diende minister *Jolles* op 4 November 1871 een ontwerp in. Daarin werd gevolg gegeven aan den wensch des tijds, met kracht destijds door *T. M. C. Asser* vertolkt, om het preventief staatstoezicht af te schaffen. Maar in plaats daarvan werden een aantal bepalingen met dwingend karakter, hoofdzakelijk bestaande in het waarborgen van openbaarheid, voorgesteld, die over het lot van het ontwerp hebben beslist. Men schrok terug voor de gevolgen van hetgeen men als verbetering had verlangd en weigerde deze te aanvaarden. Reeds in 1872 werd het ontwerp, dat ons recht met meer of min gebreken op de hoogte van zijn tijd gebracht zou hebben, ingetrokken.

Hier ligt het eerste graf van een ontwerp, dat omhals gebracht werd omdat men het doel wel wilde, niet het middel.

Bij Koninklijk Besluit van 22 November 1879 no. 26 werd de eerstvolgende stap gezet door instelling eener Staatscommissie tot herziening van het Wetboek van Koophandel. Deze deed in 1890 o.a. het licht zien aan een „ontwerp van een wetsvoorstel betreffende de „vennootschap onder eene firma, de commanditaire vennootschap, de „naamlooze vennootschap, de onderlinge waarborgmaatschappij en de „coöperatieve vereniging”. Waarna zij op eigen verzoek ontbonden werd.

Het ontwerp 1890 had in het oog loopende goede kwaliteiten. Ook dit ging uit van de afschaffing van het preventieve toezicht. Het was beknopt en bezwaarlijk te treffen door het verwijt, dat tegen het vroeger ontwerp was ingebracht, dat dit de vrijheid der overeenkomsten buiten belang van derden te zeer belemmerde. Uit het feit, dat het evenmin genade vond, ja het zelfs niet tot behandeling bracht, blijkt wel, dat, zoo nu als de vorige maal, de vrees voor verscherping van de wettelijke regeling grooter was dan het verlangen naar verbetering. Ook dit uitstekend werk bleek vruchteloos, niet door degenen die het uitvoerden, doch door hen, die het hadden opgedragen.

Omstreeks 1900 brachten een aantal financiële ongevallen, die men aan de gebrekkige werking der oude wet toeschreef, de Tweede Kamer weer aan het wenschen en opdracht geven. Tijdens de periode 1901—1905 kreeg zij van minister *Loeff* de toezegging, dat deze de nog steeds verlangde wetwijziging op zijn beurt zou ter hand nemen. De Minister begon met het inwinnen van adviezen van verschillende Kamers van Koophandel omtrent enkele punten, welke in de te ontwerpen regelingen zouden zijn op te nemen en deed daarop een voor-ontwerp in gereedheid brengen, waarin, naar verluidt, op tal van plaatsen het werk der vroegere staatscommissie was opgevolgd. Zijn in 1905 optredende ambtsopvolger *van Raalte* vroeg nogmaals adviezen, nu van de Commissie voor de Handelspolitiek en van andere deskundigen, welke wederom tot wijziging en aanvulling van het voor-ontwerp leidden.

Aan minister *Nelissen* was het eerst gegeven, de herhaaldelijk gedane beloften in te lossen. Op 14 Februari 1910 werd aan de Tweede Kamer ingediend een „ontwerp van wet tot wijziging en aanvulling van de bepalingen in het Wetboek van Koophandel omtrent de naamlooze vennootschappen van koophandel en van daarmede samenhangende artikelen in het Wetboek van Strafrecht”.

Hierdoor aan het woord gekomen, toonde de Tweede Kamer zich heel wat minder vlug bij het zelf afdoen van werk, dan zij dringend was geweest bij het ontwerpen van door anderen uit te voeren plannen. Zij benoemde eene Commissie van Voorbereiding, welke bestaan schijnt te zijn vergeten door de leden, die in 1918 in het Voorloopig Verslag op de staatsbegroting de hoop uitspraken, dat „..... minister *Heemskerk* de noodige voortvarendheid aan den dag zou leggen ten aanzien van het wetsontwerp op de naamlooze vennootschap. Men kan zich het gezicht van dezen bewindsman voorstellen, toen hij als antwoord daarop kon neerschrijven, dat alle voortvarendheid zijnerzijds voorloopig niet kon baten, omdat „..... nog steeds de Tweede Kamer aan het woord was. De terechtwijzing hielp. Op 12 December 1919, dus bijna tien jaren na indiening van het ontwerp, zond de Commissie van Voorbereiding den Minister een verslag toe, waarin de beschouwingen en opmerkingen waren vervat, waartoe bij het afdeelingsonderzoek en in hare vergaderingen „aanleiding was gevonden”.

Als ware het om eigen aandeel in den verloren tijd goed te maken — of te doen vergeten — hernieuwde de Kamer met frisschen moed haar aandrang. Wat zegt men van den durf, die enkele leden in het Voorloopig Verslag over de staatsbegroting het volgend jaar deed vragen: „waarom de Minister niet antwoordt op het verslag, naar men „meende te weten reeds verleden jaar uitgebracht, der Commissie van „Voorbereiding voor het wetsontwerp op de naamlooze vennootschappen?”

De Minister antwoordde begrijpelijk, dat hij zich nog wenschte te beraden in overleg met de Commissie-Limburg. Het daarop volgende

jaar, 1921, deelde de Minister mede, dat hij het ontwerp aan bedoelde Staatscommissie voor de Burgerlijke Wetgeving om advies had toegezonden. In het eind van 1922 kwam dit advies bij den Minister in en begon weer de studie aan — of vanwege — het Departement.

Op 10 Januari 1925 deed de Minister jegens de Commissie van Voorbereiding verder van zich hooren. In zijn antwoord op het verslag der commissie deelde *Z. Exc.* mede, dat hij, hoewel zich verenigend met verschillende beginselen van het aanhangig ontwerp-*Nelissen*, zich de uitwerking op verschillende punten anders had voorgesteld. Om die reden had hij zich de vraag gesteld, of er niet de voorkeur aan gegeven moest worden een geheel nieuw ontwerp in te dienen. Gelukkig werd die vraag ontkennend beantwoord, uit overweging dat zoodanige handelwijze de zaak zou terugzetten in het stadium van vóór 1910. Om eigen afwijkende inzichten naar behooren tot hun recht te brengen, deed de Minister zijn antwoord vergezeld gaan van een Gewijzigd Ontwerp van Wet, waaraan in het bijzonder was medegewerkt door het lid van den Hoogen Raad mr. dr. *L. E. Visser*.

De Commissie van Voorbereiding stelde op 11 April van dit jaar haar eindverslag vast, waarin zij de gedachtenwisseling met den Minister veergaf en als haar oordeel uitsprak, dat daarmede de openbare beraadslaging over het wetsontwerp door de Tweede Kamer genoegzaam was voorbereid. Dit verslag is met genoemd gewijzigd ontwerp, waaraan dus de namen der ministers *Nelissen* en *Heemskerk* verdienen te worden verbonden, in druk verschenen onder no. 69. Gedrukte Stukken, Zitting 1924—1925, en daardoor voor belangstellenden toegankelijk geworden.

Vergelijkt men het ontwerp in zijn tegenwoordigen vorm met dat van vijftien jaar geleden, dan valt door een sterk sprekend voorbeeld het gevaar, dat den ontwerpers-arbeid eigen is, voor oogen te stellen. Terwijl het ontwerp-1910 den sedert 1870 luid gehoorde eisch van afschaffing van het preventief staats-toezicht inwilligde en het, evenals de vorige ontwerpen, wel uitsluitend op dit punt eenstemmig werd toegejuicht, vindt men bedoeld toezicht in het ontwerp 1925 behouden. En ziet, thans schijnen de kansen op behoud weer even groot als eenige jaren terug de waarschijnlijkheid van afschaffing. Wordt het Ontwerp-*Nelissen* ongewijzigd in eindbehandeling gebracht, dan zou daarbij niet uitgesloten zijn een nederlaag van het stelsel, dat de ontwerper destijds op algemeen verlangen daarin heeft neergelegd. Zulks alleen omdat het getij inmiddels verlopen is.

Waaraan deze ommekeer toe te schrijven?

Wij zijn er niet zeker van, dat deze voor een deel niet samenhangt met een dieper gaande strooming, die op het oogenblik valt waar te nemen. In kringen, van welke vroeger sterke aandrang tot herziening onzer vennootschapswetgeving placht uit te gaan, hoort men thans weer verdedigen, dat onze wetgeving in het algemeen bevredigend werkt. De voorstanders dezer opvatting ondersteunen uiteraard het behouden van het tegenwoordig staats-toezicht. Doch zij doen dit op een grond, die het geheele ontwerp aantast: dien, dat de tegenwoordige toestand beter zoo kan blijven.

Daardoor wordt voor het tegenwoordig ontwerp een sfeer geschapen, gevaarlijker dan die, welke bij vorige gelegenheid het werk heeft doen mislukken. Van 1871 tot heden heeft men de afschaffing van het toezicht niet voor verscherping der overige regelen willen koopen. Zal men thans bij behoud van het preventieve stelsel toeschietelijker zijn?

Met dit alles herhaalt zich de geschiedenis. Telkens wanneer een wetsontwerp kansen maakte, hebben zich stemmen verheven, als zich thans weer doen hooren. De kritiek van hen, die den wensch van verbetering deelden, zwol op het klankbord van anderen, die den ouden toestand wilden behouden, tot een geluid, dat het goede van het ontwerp deed vergeten. En het publiek berusten deed in het wéér ter zijde stellen, wéér vergeten van een jarenlangen moeitevollen arbeid.

Tot een herhaling hiervan willen wij niet medewerken. De tegenwoordige kans mag niet wederom ongebruikt voorbij gaan. Ook waar het Ontwerp te kort schiet is het verkieselijk boven onze tegenwoordige wet.

Dit neemt natuurlijk niet weg de mogelijkheid van het aanbrengen zelfs van belangrijke verbeteringen. Het vertrouwen, dat het Uwe vergadering te doen is daartoe te geraken, deed mij de taak aanvaarden, uw gedachtenwisseling te openen. Uiteraard wordt niet van mij verwacht thans een volledig commentaar op het Ontwerp te geven. Doch mij stellend voor de vraag, of ik beter deed ter inleiding een reeks min of meer oppervlakkige aantekeningen neer te schrijven dan wel op enkele gedeelten verder in te gaan, heb ik den laatsten weg gekozen. Door het dieper steken van eenige proeven acht ik mogelijk, aan te toonen, welke moeilijkheden bij het samenstellen van een ontwerp als het onderhavige moeten overwonnen worden, en tot welke opmerkingen de door den bewerker gevolgde methode aanleiding geeft.

Men zal ons toestaan, dat wij daarbij het een en ander ontleenen

aan de systematische bespreking, die wij in het maandblad de *Naamlooze Vennootschap* sedert Mei 1.1. aan het Ontwerp wijdden.

Vooraf een opmerking omtrent de grenzen der regeling. Terwijl het Ontwerp 1910 de commanditaire vennootschap op aandeelen mede betrok, is deze uitbreiding thans vervallen. Dit is opzettelijk geschied. De Minister geeft in zijn antwoord te kennen, dat, nu het gewijzigd ontwerp meer soepel is gehouden, misbruik van den commanditairvennootschapsvorm minder dan vroeger is te vreezen. Men kan de juistheid der gemaakte opmerking beamen zonder zich te vereenigen met het daaruit getrokken gevolg. De 149 artikelen, die het ontwerp telt, behelzen even zooveel redenen — men denke slechts aan de publiciteits- en aansprakelijkheidsvoorschriften — om te overwegen, zich daaraan te onttrekken door in plaats eener n.v. een commanditaire vennootschap op aandeelen op te richten. Weliswaar staat tegenover de daarvan te verwachten voordeelen het nadeel der persoonlijke aansprakelijkheid van den beheerden vennoot. Doch wanneer het commercieel karakter aan de n.v. gaat ontnomen worden, ligt het middel voor de hand, aan een n.v. van eenvoudige structuur het beheer op te dragen en de eigenlijke onderneming bij een commanditaire aandeelenvennootschap onder te brengen. Wanneer men met ons overtuigd is, dat het publiek belang grootelijks bij de regeling der aandeelen-maatschappij betrokken is, zal deze mogelijkheid, zij het door voorloopige toepasselijkverklaring van een aantal der voorgestelde artikelen ook op de c.v.-aandeelen, dienen te worden afgesloten.

De hiermee verwante vraag of er verschillende vereenigingsvormen behooren te worden geschapen voor de n.v. en die economisch zijn te beschouwen als zuivere kapitaalsassociaties en voor de z.g. „familievennootschappen”, bij welke tusschen de aandeelhouders een nauwere onderlinge band bestaat, wordt door den Minister ontkennend beantwoord. Wel erkent Z. Exc. het bestaan van verschillende typen, doch daartegenover wijst hij op de gemeenschappelijkheid der voornaamste trekken: uitsluiting van persoonlijke aansprakelijkheid der aandeelhouders voor de schulden der vennootschap, beperking hunner aansprakelijkheid jegens de vennootschap. Op dien grond wordt de verplichting tot openbaarmaking van balans en winst- en verliesrekening voor beide groepen op gelijke wijze vastgelegd. Alleen betreffende de onderlinge verhouding der aandeelhouders kent het ontwerp aan de familie-vennootschappen eenige ontheffingen toe. Zoo opent art. 46b de mogelijkheid voor een andere wijze van beraadslaging dan door het houden eener algemeene vergadering en laat art. 54c afwijking van het ingrijpende enquête-recht van art. 53 toe voor de n.v.en, welke akte van oprichting uitgifte van aandeelen niet anders dan op naam kent.

Afgezien van de vraag of de scheiding tusschen kapitaals- en familie-vennootschappen kan worden geacht te worden aangegeven door het luiden der aandeelen niet of al op naam, juichen wij de afwijzing van het Deutsche stelsel der afzonderlijke regeling der Gesellschaft mit beschränkter Haftung, in Frankrijk dit jaar gevolgd door de wet op de Société à responsabilité limitée, onvoorwaardelijk toe.

De naamlooze vennootschap biedt een, zoozeer van het gemeene recht afwijkende, aansprakelijkheidsregeling, dat er weinig reden aanwezig lijkt, het meer persoonlijk bedrijf vrij te stellen van zoodanige waarborgen ten behoeve van derden, als het beginsel der beperkte en niet-persoonlijke aansprakelijkheid mag doen eischen. Wie in de gelegenheid gesteld wil worden, onbeperkt winst te maken, doch slechts in beperkte mate verlies te kunnen lijden, heeft ook de lasten van dezen aansprakelijkheidsvorm te dragen. Een wetgever, die bedoelde uitzonderingspositie, onmisbaar voor de buitengewoon groote of riskante onderneming, voor elk bedrijf van welken aard ook openstelt, is zeker vrijgevig genoeg. Hij gaat te ver, wanneer hij bovendien nog een deel der waarborgen opheft voor hen, die met minder recht toelating tot dit voorrecht vragen.

Dit geldt te meer, nu het twijfelachtig schijnt of de naamlooze vennootschap naar het ontwerp zelfs nog wel als vennootschapsvorm moet worden aangemerkt. In art. 55 is het komen van alle aandeelen in één hand opzettelijk als grond van ontbinding der vennootschap geweerd. Dit beteekent, dat in beginsel de n.v. met één aandeelhouder als rechtsgeldig wordt erkend. Niet alleen zal in bepaalde gevallen de schijn van het bestaan eener vennootschap door belanghebbenden te goeder trouw te hunner bescherming kunnen worden ingeroepen, doch een ieder zal zich door beperkte aansprakelijkheid kunnen omringen, door zijn onderneming om te zetten in een n.v., welke aandeelen hij zich verzekert in handen te krijgen. Alleen de aanloop tot dezen sprong naar de beperkte aansprakelijkheid behoeft op vennootschappelijk terrein te worden genomen, in zoover medewerking van één ander bij de oprichting zal noodig blijven. Maar in wezen wordt de n.v. een aansprakelijkheidsvorm en houdt zij op een vennootschapsvorm te zijn. Dit lijkt ons een zóo bedenkelijke gedachte van het ontwerp, dat zij ons alle aarzeling ontnemt bij de ontkenninge beant-

woording van de vraag, of het aanvaarden van den n.v.-vorm nog gemakkelijker mag worden gemaakt door het verzachten van waarborgen, die krachtens den aard van het te bereiken voordeel mogen worden geëischt.

Met de zuiver theoretische vraag betreffende de juistheid van de voorgestelde begripsomschrijving der n.v., elders door mij behandeld, mag ik Uw aandacht niet bezwaren. Zij is van geen direct gevolg voor de praktische regeling, die u uiteraard het meest moet interesseren.

Anders is dit met de veranderde plaats die de n.v. onder de vennootschappen zal gaan innemen.

Het niet voor wijziging voorgedragen art. 14 van het Wetboek van Koophandel noemt de n.v. onder de vennootschappen van koophandel. De uitwerking daarvan is te vinden in het bestaand art. 36, dat de „handelsonderneming” noemt als voorwerp dezer vennootschap. In de praktijk heeft, zooals men weet, dit laatste voorschrift alle kracht verloren. Ook de n.v. tot exploitatie van een concertgebouw, en die tot het drijven eener wasserij verkrijgen bewilliging op hare statuten en worden niet gestoord in een rechtstoestand, volkomen gelijk aan dien der n.v. Dit draagt er niet toe bij, den eerbied voor het woord der wet te verhoogen. Begrijpelijk heeft het Ontwerp de vereffening hiervan gezocht in opheffing van het voorschrift, dat het doel in een handelsonderneming moet zijn gelegen. Doch daarmee zou de n.v. ophouden in aanmerking te komen voor de benaming „vennootschap van koophandel”. Om dit bezwaar te ondervangen heeft men een verder stap gezet. Art. 37 van het Ontwerp stelt daartoe voor: „De n.v. is rechtspersoon en is koopman in den zin van dit wetboek.” In plaats van het tegenwoordig wettelijk stelsel: alleen de handelsonderneming kan in n.v. gedreven worden —, zal daarvoor gaan treden: elke n.v. drijft een handelsonderneming, onverschillig waarmede zij zich bezig houdt.

Wanneer men nu bedenkt, dat de daden van koophandel nog steeds door, van het gemeene recht afwijkende, rechtsregelen worden beheerscht, dan springt in het oog, dat hiermede een eigenaardige uitbreiding aan het begrip van het handelsrecht gegeven wordt. Want, zoo er grond bestaat voor het maken van een verschil tusschen handelsrechtelijke en burgerrechtelijke voorschriften, in den rechtsvorm van den handelenden persoon kan dit zeker niet gelegen zijn. Toch is er weinig vooruitzicht, dat deze merkwaardige wetsduiding achterwege zal blijven, na den stap, in dezelfde richting reeds gezet door de op 15 Juni 1.1. in werking getreden „Wettelijke regeling opnieuw van de coöperatieve vereenigingen”, welke ook elke coöperatieve vereeniging, ongeacht haar bedrijf, tot koopman verklaart. Hetzelfde is trouwens aanvaard in de genoemde Fransche wet van dit jaar.

Met dit al wordt de vraag, of iemand koopman is, met den dag moeilijker te beantwoorden. Oorspronkelijk kon men deze hoedanigheid alleen bezitten om het uitgeoefend bedrijf. Daarop is gevolgd een afwijkend koopmans-begrip naar de Handelsregisterwet 1918. Vervolgens weder een ander naar de Handelsnaamwet 1921. Telkens met andere rechtsgevolgen. En eindelijk gaat zich daarbij voegen een gelijknamig begrip, naar den vorm waarin het bedrijf wordt uitgeoefend. Men zal toegeven dat de begrijpelijkheid van ons wettelijk systeem daardoor niet wordt vergroot.

Na deze opmerkingen omtrent den burgerlijken staat der n.v. een en ander omtrent de oprichtingsvoorschriften.

Het Ontwerp onderscheidt drie fazen bij de oprichting.

Eerst die der oprichtingsovereenkomst. Op straffe van nietigheid moet deze bij notarieele akte worden aangegaan. Wel geeft het ontwerp nog verdere voorschriften betreffende de akte, doch de niet-naleving daarvan zal niet nietigheid tot gevolg hebben, doch alleen beletten dat de oprichting wordt voltooid. Voorloopig immers zal de overeenkomst alleen werken tusschen partijen, die haar hebben aangegaan.

De tweede oprichtingsfase is die der registratie van de oprichtingsakte. Deze zal noodig zijn om werking tegenover derden te verkrijgen. Zij zal niet geschieden dan nadat of vanwege den Minister van Justitie op de akte of een ontwerp daarvan is aangeteekend, dat daartegen geen bezwaar bestaat (art. 36e). Zoodanige aantekening wordt niet verleend, wanneer:

- a. de vennootschap strijdt met de goede zeden of de openbare orde,
- b. de akte niet voldoet aan hetgeen door de wet is voorgeschreven, of
- c. niet blijkt dat de oprichters te zamen voor ten minste een vijfde gedeelte in het maatschappelijk kapitaal deelnemen.

Hier heeft men dus de verschillende voorwaarden bijeen, welke moeten zijn vervuld, wil de overeenkomst tot openbare werking geraken. Vergeleken met de geldende regeling geeft deze opsomming alleen aanleiding tot de opmerking, dat daarin enerzijds is uitgebreid het legaliteitscriterium, in zooverre de akte aan de geheele wet, niet slechts aan de enkele artikelen, genoemd in het tegenwoordig art.

37 W. v. K., zal worden getoetst; anderzijds beperking is aangebracht, doordat geen bepaling van den termijn binnen welken het overige gedeelte der aandelen zal moeten zijn geplaatst, meer wordt gevorderd.

De tegenwoordige praktijk der Koninklijke bewilliging heeft nu en dan aanleiding gegeven tot de klacht, dat belanghebbenden door het lang uitblijven van verleening of weigering dier bewilliging, benadeeld werden. Deze mogelijkheid blijft onder het stelsel der ministerieele aantekening bestaan. Zoo eenige, dan zullen uwe, kringen een gezaghebbend oordeel kunnen uitspreken over de gegrondheid van deze klacht. Mocht de bewering juist zijn, dat ook aan het Departement de menschelijke trek niet vreemd is, moeilijke beslissingen te lang uit te stellen, dan zou het opnemen van een waarborg daartegen moeten worden gevraagd. Deze zou gevonden kunnen worden in de bepaling, dat uitblijven gedurende zekeren tijd van eene beslissing als inwilliging van het verzoek tot aantekening zal gelden.

Is de ministerieele aantekening verleend, dan kan de aanbieding ter registratie volgen. Deze zal moeten geschieden bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken van de plaats van vestiging der vennootschap. De Minister vestigt in zijn antwoord op het Verslag van de Commissie van Voorbereiding er de aandacht op, dat deze registratie iets anders is dan de inschrijving, welke krachtens de Handelsregisterwet gevorderd wordt. De registratie zou beoogen een soort geboorteregister, een burgerlijken stand voor n.v.'en in het leven te roepen, waar een ieder van den inhoud der oprichtingsakten kan kennis nemen. Het handelsregister daarentegen zou een register zijn, waarin slechts gegevens betreffende de handelszaken als zoodanig zouden moeten worden ingeschreven.

Het lijkt ons overdreven, op grond dezer tegenstelling de registratie uit het handelsregister te weren en te verwijzen naar een nieuw te scheppen „geboorteregister”. Allermint is dit noodig om, zooals de Minister zegt, het stelsel der Handelsregisterwet in zijn geheel te doen blijven. Want naar diezelfde wet is het handelsregister reeds thans niet een register van louter handelszaken. Door de wijziging, die gebracht is in artt. 23 en 38 W. v. K. wordt ten aanzien van de vennootschap onder firma en der n.v. reeds thans de inschrijving van de vennootschap, niet alleen van haar zaak, bevolen. Wat meer is, aan de niet-inschrijving dier vennootschappen is reeds thans een rechtsgevolg verbonden van verdere strekking dan aan die betreffende de handelszaken in het algemeen. Eenvoudiger lijkt het daarom, wanneer men registratie wenschelijk acht, gewoonweg het handelsregister ook voor de ontvangst daarvan aan te wijzen.

Niet de aanbieding ter registratie, doch de registratie zelf doet de n.v. aanvangen (art. 36 f). Hier wordt een ander stelsel gevolgd dan in de Handelsregisterwet, die reeds aan de enkele opgaaf van de vereischte gegevens het rechtsgevolg verbindt. Het nadeel, dat vertraging in de uitvoering der registratie aan de aanvragers kan berokkenen, moet daarom wel in het oog gehouden worden bij den algemeenen maatregel van bestuur, die ter zake van dit onderwerp in het uitzicht wordt gesteld.

Wat bedoelde maatregel ervan zal moeten uitgaan, dat „de akten van oprichting voor ieder ter inzage moeten zijn”, gelijk art. 36e zegt, is, het spreekt vanzelf, een onnauwkeurige zinswending. De akten van oprichting blijven onder den notaris, voor wien zij zijn verleden. Slechts van afschriften kan de Kamer van Koophandel inzage geven.

Door de registratie vangt de n.v. volgens het Ontwerp aan, d.w.z. treedt zij ten aanzien van derden in het rechtverkeer. Doch voorloopig nog op deze bijzondere wijze, dat haar bestuurders voor hunne handelingen hoofdelijk voor het geheel aan derden worden verbonden, onverminderd daarnaast de aansprakelijkheid van de vennootschap zelve voor zooverre door bestuurders binnen de grenzen der akte van oprichting is gehandeld. Deze periode, gedurende welke zoo zware verplichtingen op bestuurders rusten, eindigt eerst nadat:

- de akte van oprichting en het feit harer registratie zijn bekend gemaakt door middel van de Nederlandsche Staatscourant,
- de door de wet gevorderde inschrijving in het handelsregister heeft plaats gehad,
- ten minste tien ten honderd van het geplaatste gedeelte van het maatschappelijk kapitaal is gestort.

Men ziet dus buiten de inschrijving in het handelsregister een tweevoudige openbaarheid van de geheele oprichtingsakte voorgeschreven. Eerst die welke intreedt door de registratie. Daarna eene door opneming in de Staatscourant.

Deze verdubbeling lijkt niet strikt noodzakelijk. De tegenwoordige regeling kent alleen openbaarmaking der geheele akte in de Staatscourant, naast inschrijving der vennootschap — d.w.z. van enkele haar betreffende gegevens — in het handelsregister. Bij deze laatste inschrijving wordt overlegging gevorderd van de Staatscourant, waar-

in de oprichtingsakte is openbaar gemaakt of bij gebreke daarvan van een authentiek afschrift dier akte. Hierdoor wordt bereikt, dat men bij elk handelsregister, waar een n.v. is ingeschreven, reeds volledige inlichtingen omtrent de oprichtingsakte kan inwinnen.

Het Ontwerp schuift de registratie als instantie vóór de openbaarmaking in de Staatscourant en inschrijving in het handelsregister in. Laatsbedoelde inschrijving wil men dan mede doen bevatten een verwijzing naar de Kamer van Koophandel, waar de registratie is geschied. Doch, zooals hierboven werd betoogd, is zoodanig loopen van kastje naar den muur niet noodig om tot kennis van de oprichtingsakte te geraken. Wanneer elke inschrijving blijft melding maken van de dagteekening der Staatscourant, waarin de akte is afgedrukt, en bovendien een exemplaar daarvan wordt neergelegd, behoeft de belangstellende zijn reis niet verder voort te zetten.

Hierdoor komen wij tot de gevolgtrekking, dat het nut der geheele registratie twijfelachtig moet worden genoemd. Wanneer men de Koninklijke bewilliging als preventief controlemiddel wil vervangen door een ministerieele aantekening-van-geen-bezwaar, dan kan men eenvoudiger deze laatste aantekening tezamen met de notarieele oprichtingsakte stellen als voorwaarden van het rechtsgeldig ontstaan der n.v. Bevrijding der bestuurders van persoonlijke medeaansprakelijkheid voor hun handelingen, als zoodanig verricht, kan dan vastgeknoot blijven aan bekendmaking in de Staatscourant en inschrijving in het handelsregister.

Op deze wijze wordt de nauwst mogelijke aansluiting verkregen aan de tegenwoordige regeling en niet, zonder taastbaar voordeel, een oprichtingsfase ingevoegd, welke slechts vermeerdering van administratieven arbeid met zich brengt. De bezwaren, die tot verandering der oprichtingsregelen bewegen, gelden voornamelijk het stelsel der Koninklijke bewilliging. Vervangt men die door een ministerieele aantekening, dan behoeft daarmee allermint de inschuiving van een nieuwe formaliteit gepaard te gaan.

Wij zijn daarom van oordeel, dat men goed zal doen, aan de oprichtingsakte na bekomen aantekening-van-geen-bezwaar de verkrijging der rechtspersoonlijkheid te verbinden, de registratie-formaliteit te doen vervallen en de openbaarmaking en inschrijving in het handelsregister te behouden als voorwaarde voor het wegvallen der persoonlijke medeaansprakelijkheid der bestuurders.

Van groot belang, ook voor uw kringen, zijn de grenzen waarbinnen statutenwijziging zal mogelijk zijn en de gevolgen daarvan.

Op de eerste plaats wordt de bevoegdheid der algemeene vergadering tot statutenwijziging tot regel verheven. Wanneer men haar uitgesloten of beperkt wil zien, moet dit uitdrukkelijk in de akte van oprichting worden vastgesteld. Doch ook dan zal niettemin wijziging mogelijk zijn met algemeene stemmen in een vergadering, waarin het geheele geplaatste kapitaal is vertegenwoordigd (art. 45).

Deze laatste bepaling ontbreekt in het oorspronkelijk ontwerp-Nelissen. Zij is in het gewijzigd ontwerp ingevoegd onder de begeleidende ministerieele opmerking, dat het voor de hand ligt, dat, zelfs als de bevoegdheid tot wijziging is buitengesloten, wijziging toch mogelijk moet zijn met medewerking van alle aandeelhouders.

Wij trekken de juistheid van deze stelling in twijfel.

Dat men een eind wil maken aan het meningsverschil, of bij het **zwingen** der statuten de algemeene vergadering tot wijziging daarvan bevoegd is, is begrijpelijk. De bevestigende beantwoording van deze vraag is door de praktijk terecht uit den aard der overeenkomst afgeleid.

Maar veel verder gaat het, wanneer statuten uitdrukkelijk wijziging van het geheel of een deel der statuten **verbieden**, niettemin zoodanige wijziging toe te laten. Een dergelijke bepaling, die uit de oprichtingsovereenkomst een verbintenis doet ontstaan, door den wil der oprichters uitdrukkelijk uitgesloten, ligt allermint „voor de hand”. Zij heft een der als wezenlijk bedoelde bestanddeelen uit de vennootschap. Terwijl elke andere wijziging in zekeren zin een ontwikkeling, een verdere uitvoering, van de oprichtingsovereenkomst heeten kan, krijgt men hier te maken met haar opheffing, haar ontkenning.

Het is waar, dat voor zulk een wijziging een besluit met algemeene stemmen voorgeschreven wordt. Blijkbaar heeft de ontwerper zijn redeneering hierop gebouwd, dat, waar de oprichters gezamenlijk anders hadden kunnen bepalen, zij zelve of hun opvolgers niet belet mogen worden, wederom gezamenlijk, hun eigen regeling ongedaan te maken.

Toch lijkt de waarde dezer redeneering groter dan zij is. Men vergete nimmer, dat de n.v., zij moge op een overeenkomst steunen, veel meer is dan de relatieve, alleen tusschen partijen geldende, rechtsbetrekking, welke op zichzelf voor wijziging door partijen vatbaar is.

De n.v. immers stelt hare vennoten in een zeer bijzondere betrekking tot alle rechtsgenooten, heeft werking tegenover elkeen, geldt absoluut. Een ieder, die met haar in aanraking komt, moet ten minste kunnen vertrouwen op hetgeen in hare statuten als onveranderlijk is

vastgelegd. De grond van een aantal handelingen kan hierin zijn gelegen. Vandaar, dat wat voor een contract in het algemeen kan worden toegegeven allerminst voor de hand ligt ten aanzien van de oprichting der n.v. Het ligt niet op den weg van den wetgever, dit uit het oog te verliezen door den oprichter tegen zijn eigen vroegeren wil in bescherming te nemen.

Nog duidelijker komt dit uit ten aanzien der statutenwijziging, waar toe de bevoegdheid bij de oprichtingsakte is *beperkt*. Ook zoodanige wijziging zal volgens het ontwerp, mits met algemeene stemmen, ten allen tijde mogelijk zijn. Wanneer men bedenkt, dat de beperking van de bevoegdheid der algemeene vergadering kan zijn gelegen in een vereischte goedkeuring door een derde, dan valt moeilijk een grond aan te wijzen, waarom deze voorwaarde zou mogen worden ontdoken door een, zelfs met algemeene stemmen genomen, besluit der aandeelhouders. Ook hier is de wijzigingsbeperking deel der openbare rechtsbetrekking. Het publiek heeft recht op nakoming van den eigen wil der oprichters. Wanneer dezen zich aan banden hebben gelegd, is er geen reden voor den wetgever die te ontbinden zonder een waarborg te eischen, dat de belangen van derden niet worden opgeofferd.

Wel bepaalt art. 45a, dat wijziging van bepalingen der akte van oprichting, waarbij aan een derde eenig recht is toegekend, aan diens recht zonder diens toestemming geen nadeel kan toebrengen. Doch het is duidelijk, dat het belang van derden bij handhaving eener statutenbepaling niet hoofdzakelijk behoeft te liggen in een, hun door het artikel toegekend, recht. Het verkeersbelang eischt in het algemeen, dat de rechtspersoon geen trekken verliest, welke onvervreemdbaarheid haar is ingeschapen.

De laatste twee leden van art. 45 schrijven voor, dat statutenbepalingen, welke bevoegdheid tot wijziging der statuten beperken of uitsluiten, zelve niet anders kunnen worden gewijzigd dan onderscheidenlijk met inachtneming van diezelfde beperking of met algemeene stemmen.

Ten aanzien der wijzigingsbeperking krijgt men daardoor deze ongelijkheid, dat het beperkingsvoorschrift slechts met inachtneming der beperking gewijzigd, doch ook zonder dien steeds door een besluit met algemeene stemmen verijdeld zou kunnen worden.

Met betrekking tot de wijzigingsuitsluiting daarentegen is er gelijkmatigheid: zoowel het beschermde als het beschermende voorschrift zullen steeds, maar ook slechts, met algemeene stemmen kunnen worden gewijzigd.

Wij zouden voorkeur geven aan een voorschrift, dat statutenbepalingen, welke wijziging door de akte wordt uitgesloten, slechts kunnen worden gewijzigd door een besluit met algemeene stemmen, mits bekrachtigd door een vonnis, hetwelk vaststelt, dat de belangen van derden daardoor niet geschaad worden. Daarnaast zou dan de algemeene regel, dat bepalingen, die de bevoegdheid tot wijziging van statuten beperken of uitsluiten, zelve niet kunnen worden gewijzigd dan op de wijze voorgeschreven voor wijziging der beschermende bepalingen, beantwoorden aan de opvattingen der praktijk en een beduidende technische vereenvoudiging brengen.

Art. 45a brachten wij reeds ter sprake. In het oorspronkelijk ontwerp werd wijziging van statutenbepalingen, welke aan anderen dan aan aandeelhouders als zoodanig eenig recht toekennen, zonder meer ongeldig verklaard. Men denke hierbij op de eerste plaats aan tantièmerechten aan bestuurders, commissarissen of anderen, niet in hoedanigheid van aandeelhouder, toegekend.

Het nieuwe artikel is verbeterd voor zoover het niet meer de, met de rechten van derden strijdige, wijziging zonder hun toestemming verbiedt, doch aan zoodanige wijziging alleen het vermogen van benadeeling hunner rechten ontzegt. Daaraan wordt echter toegevoegd, dat deze beperkte werking der wijziging niet intreedt, wanneer „bij de akte „ten tijde van de toekenning van het recht de bevoegdheid tot wijziging „uitdrukkelijk was voorbehouden.”

Deze laatste toevoeging verdient geen bewondering.

Wanneer een bestuurder, zoo zegt het ministerieele antwoord, in dienst treedt van de vennootschap en tevens de statutaire bepalingen, waarbij aan bestuurders een recht wordt toegekend, moeten worden beschouwd als een deel der gesloten overeenkomst, is het geheel in overeenstemming met de rechtsbeginselen, dat een wijziging der statuten aan de rechten van dien bestuurder geen nadeel kan toebrengen.

Doch waarom wordt dit anders, wanneer bij de akte — blijkens het zinsverband kan dit slechts beteekenen: bij de akte van oprichting — ten tijde van de toekenning van het recht de bevoegdheid tot wijziging „uitdrukkelijk” was voorbehouden? Omdat, zegt de Minister, in dit laatste geval er een „van den aanvang af aantastbaar recht” was.

Deze redeneering faalt. De aantastbaarheid van het recht van derden hangt af van de vraag, of de veranderlijkheid der statuten als deel der overeenkomst moet worden beschouwd. Ontkent men dit, zooals het ontwerp in beginsel doet, dan heeft het geen zin, uitzondering te maken voor het geval de statuten hun vatbaarheid voor wijziging uit-

drukkelijk noemen. Want ook zonder dien zal deze veranderlijkheid krachtens art. 45 *steeds* bestaan en voor partijen kenbaar zijn.

De toevoeging van de slotwoorden in art. 45a van het gewijzigd ontwerp is dan ook allerminst van zoo weinig beteekenis, als men uit de ministerieele toelichting zou kunnen lezen. Zij schept de mogelijkheid, door het enkel herhalen in de statuten van de wettelijke bevoegdheid tot statutenwijziging, de onaantastbaarheid der rechten van derden op te heffen.

Daardoor neemt het slot van meergenoemd artikel het vertrouwen, dat zijn aanhef inboezemt, grootendeels weer weg. Zij, die op tantièmes of andere, hun bij eenige statuten verzekerde rechten, mochten rekenen, hebben alle reden, na te gaan, of hun uit den staart van art. 45a geen venijn gebrouwen wordt.

De bepaling, dat de aandeelbewijzen op naam of aan toonder worden gesteld is uit het Ontwerp geschrapt. Er is reden zich af te vragen, of hiernede niet aan meer dan aan den vorm alleen te kort gedaan wordt.

Wanneer ook onze tegenwoordige wet spreekt over verdeling van het kapitaal in aandelen op naam of in blanco, doet zij daarmee meer, dan vaststellen, wat ook zonder dien zou gelden. Zoo vanzelfsprekend is in het vereenigingsrecht de vervangbaarheid van het lidmaatschap niet, zoo algemeen is de mogelijkheid van de aan-toonderstelling eener rechtsbetrekking allerminst, dat het overbodig heeten mag, hierop bij de n.v. de aandacht te vestigen. Ook zonder opsomming der modificaties van het aandeel zal weliswaar de toelaatbaarheid van het toonder-aandeel door de verdere wetsbepalingen buiten twijfel staan. Doch de mogelijkheid of uitsluiting van andere vormen, zooals die van het aandeel-aan-order, waaraan de wetgever blijkbaar geen aandacht heeft gewijd, mag niet in het onzekere blijven. Zulks zeker niet op de betwistbare overweging, dat een desbetreffende bepaling van elementaire aard zou zijn.

Trouwens, de elementaire regeling behoort eerder in de wet thuis dan een casuïstiek, als waaraan ook dit ontwerp hier en daar lijdt. Het is een merkwaardige tegenstelling, dat onze wetgever nog steeds zich bezig houdt met het uitspinnen van gevallen, in een tijd, waarin voor den rechter op vrijheid van beweging aangedrongen wordt.

Art. 38 schrijft voor, dat aan geen aandeelhouder, zelfs niet door wijziging van de akte van oprichting, tegen zijn wil eenige verplichting boven de verschuldigde stortingen kan worden opgelegd.

De gedachte, die hierbij voor zit, is een der grondslagen van de n.v.: de vennootschappelijke aansprakelijkheid tot storting van het bedrag der aandelen.

De vraag, of bij de oprichtingsakte aan de aandeelhouders meerdere verplichtingen dan die tot storting van het bedrag der aandelen mogen worden opgelegd, kunnen wij naar den voorgestelden tekst van art. 38b niet anders dan bevestigend beantwoorden. Het artikel verbiedt alleen, *den aandeelhouders tegen hun wil dergelijke verplichtingen op te leggen*. Dit geval treedt niet in, wanneer de oprichters deze lasten vrijwillig bij de akte van oprichting op zich nemen.

Zoo zal het leveren van bepaalde producten, het verrichten van diensten, als nevenverplichting naast den stortingsplicht kunnen blijven voorkomen in n.v.'en, welke oprichtingsakte zulks bepaalt. Doch na de oprichting zullen zoodanige verplichtingen, zelfs door statutenwijziging, niet kunnen worden opgelegd dan met den wil van alle betrokkenen.

Hierdoor wordt te kennen gegeven, dat bedoelde bijverplichtingen, die slechts op den individueelen wil der gebondenen kunnen steunen, wezenlijk niet tot de vennootschappelijke betrekking behoren. Doch, wanneer deze opvatting juist is, ware er alle reden, een stap verder te gaan en eenvoudig het beginsel door te voeren, dat slechts de verplichting tot storting op den aandeelhouder als zoodanig rust. Daardoor zou de vorming van n.v.'en met coöperatief karakter worden uitgesloten. Doch dit zou aan de verheldering van ons vereenigingsrecht slechts ten goede komen. Voor bereiking van het coöperatieve oogmerk is de n.v. met haar overdraagbaar lidmaatschap niet het aangewezen middel. En een publiek belang lijkt er bij betrokken, dat het aandeel niet met verdere kwalitatieve lasten zij bezwaard.

Noch het verdedigd beginsel, noch de in art. 38b daarvan gegeven formulering, sluiten uit, dat de vennootschap bij uitgifte harer aandelen een agio boven het nominaal bedrag daarvan bedingt. Een dergelijke over-betaling wordt immers niet aan den aandeelhouder, maar aan dengene die dit worden wil, en niet dan met diens wil opgelegd. Zij spruit niet uit de vennootschappelijke betrekking, doch uit een daaraan voorafgaande overeenkomst, voort.

Art. 38d is de nadere bewerking van een in het oorspronkelijk ontwerp opgenomen nieuwe bepaling. Het stelt als regel voorop, dat het bezit van een aandeelbewijs op naam, hetwelk volgens eene vanwege de n.v. op naam gestelde verklaring een volgestort aandeel vertegenwoordigt, of van een aandeelbewijs aan toonder, oplevert het volledig

bewijs, dat het volle bedrag van dat aandeel aan de vennootschap is betaald.

Hier wordt dus de bewijskracht omschreven van de stortingskwitantie, gesteld op of gelegen in het bewijs van aandeel. Waarom wordt afgeweken van het gangbare woordgebruik, dat bewijskracht toekent aan eenig stuk, niet aan het bezit daarvan, is niet geheel duidelijk.

De regel wordt nader in het licht gesteld door de daarop volgende bepaling, dat tegenbewijs is toegelaten tegenover:

1. dengene, wien het aandeelbewijs van wege de vennootschap is afgegeven;

2. den lateren verkrijger te kwader trouw.

Tegenover anderen, dan die behooren tot een der laatst genoemde groepen stelt de aandeelkwitantie derhalve de daardoor bevestigde betaling onherroepelijk vast. Geen bewijs, dat betaling is achterwege gebleven, wordt dus toegelaten tegenover:

1. den lateren verkrijger te goeder trouw;

2. hem, die zonder latere verkrijger te zijn, niet behoort tot degenen, aan wie het bewijs vanwege de vennootschap is afgegeven.

Nu valt de dief, die het aandeelbewijs aan de vennootschap ontleent, zeker onder laatstgenoemde groep. Hem werd het bewijs niet afgegeven vanwege de vennootschap, noch behoort hij tot de indirecte, latere, verkrijgers. Toch is het duidelijk, dat het allerminst in de bedoeling van het Ontwerp liggen kan, in een dergelijk geval tegenbewijs tegen den inhoud van het aandeel af te snijden. Hier wreekt zich ons inziens een te zeer opgaan in de uitwerking, zonder de leidende gedachten voldoende scherp te stellen.

Regel behoort immers niet uitsluiting, doch toelating van tegenbewijs tegen elke bewering in rechte ten zijn. De waarheid, niet een kunstmatig gesteld surrogaat daarvan, moet de rechtsbetrekkingen in beginsel beheerschen. Dit geldt zeer zeker tegenover hen, die als partijen bij de vast te stellen handeling betrokken waren.

Anders is dit tegenover derden. Zoo dezen te goeder trouw, met inachtneming van de regelen van voorzichtigheid, die het verkeer vereischt, zijn afgegaan op een schijn, door anderen gewekt, dan verdienen zij bescherming tegen de gevolgen zelfs der waarheid, die hun niet kenbaar was. Het nadeelig gevolg van den schijn zal niet te hunnen laste moeten komen, maar ten laste der anderen, die nauwer dan zij betrokken waren bij de aanleiding van hun vertrouwen.

Deze gedachte, die in talloze andere wetsbepalingen tot uiting komt, heeft de ontwerper terecht ook hier toepasselijk geacht. De n.v. immers, die stortingskwitanties stelt of neerlegt in aandeelbewijzen, die voor omgang in het verkeer bestemd zijn, is er nader aan toe, de schade, welke daaruit kan ontstaan, te lijden, dan derden die te goeder trouw op een dergelijke verklaring mochten zijn afgegaan.

De verwezenlijking hiervan in art. 38d is evenwel niet gelukkig. Als regel wordt daar gesteld wat naar het gewone recht uitzondering is: geen tegenbewijs tegen de kwitantie. Als uitzondering volgt daarop wat feitelijk regel is: wel tegenbewijs.

Dat men bij de opsomming van het feitelijk regelmatige geval eerder te kort zou schieten dan bij het omschrijven der afwijking was te vreezen. Het over het hoofd zien van het geval van eerste verkrijging te kwader trouw is waarschijnlijk daarvan het gevolg.

Veel eenvoudiger ware het daarom, het geheele artikel tot enkele woorden in te krimpen en te bepalen, dat tegen een verklaring van storting (niet alleen van volstorting), gesteld op een aandeelbewijs op naam of gelegen in een aandeelbewijs aan toonder, tegenbewijs zal zijn uitgesloten tegenover latere verkrijgers te goeder trouw. In alle andere gevallen blijft dan de regel gelden.

Art. 39a vermeldt, dat de akte van oprichting de bevoegdheid tot vervreemding van aandelen op naam beperken kan. Blijkens de toelichting wordt hiermede bedoeld, dat bepaalde voorwaarden mogen worden gesteld om als aandeelhouder te kunnen worden toegelaten. Aan deze mogelijkheid is onder de tegenwoordige wet niet getwijfeld. De vraag moet echter rijzen, of de in het Ontwerp gekozen bewoordingen ruim genoeg zijn om hetgeen hier wordt bedoeld tot uitdrukking te brengen. Wel zegt art. 39c, dat het voorschrift overeenkomstige toepassing vindt op de toebedeeling van aandelen op naam bij scheiding van eenige gemeenschap, doch ook daarmee is de grens der toelaatbare beperking niet voldoende aangeduid. Om elk optreden van nieuwe aandeelhouders, die niet aan bepaalde vereischten voldoen, te kunnen weren, heeft men niet genoeg aan de bevoegdheid tot afwijzing van vervreemding of toebedeeling van aandelen. Noch de legataris, noch de eenige erfgenaam, van een vroegeren eigenaar kan gezegd worden krachtens vervreemding of toebedeeling in diens rechten te treden. Wil men ook hun verkrijging op grond van voor het aandeelhouderschap gestelde voorwaarden kunnen weren, dan zal moeten zijn toegelaten, bij de akte van oprichting te beperken de mogelijkheid van overgang — of wil men liever van verkrijging — van het aandeel op naam.

De levering van aandelen op naam, welke thans geschieden kan op

de wijze, bij de akte van oprichting bepaald, zal volgens art. 39a gebonden worden gaan, hetzij aan beteekening eener akte van overdracht aan de vennootschap, hetzij aan schriftelijke erkenning der overdracht door de vennootschap. De erkenning zal „indien er een aandeelbewijs is”, slechts kunnen geschieden door een desbetreffende aantekening op dat stuk.

Wij betwijfelen of er voldoende aanleiding is, om in afwijking van het oorspronkelijk ontwerp de bestaande vrijheid op dit punt in het algemeen op te heffen. Alleen waar het betreft de overdracht van niet volgestorte aandelen lijkt daartoe het openbaar belang bij de wijze van overdracht voldoende betrokken. Overlegging eener akte van overdracht met vaste dagteekening lijkt ons voor dat geval een redelijk te stellen eisch.

Art. 39b regelt de aansprakelijkheid van vroegere aandeelhouders na levering van een niet volgestort aandeel. Overeenkomstig het thans geldend recht zullen de vroegere aandeelhouders hoofdelijk voor het nog te storten bedrag verbonden blijven. Doch terwijl naar de tegenwoordige regeling bestuurders en commissarissen den vroegeren aandeelhouder van deze aansprakelijkheid kunnen ontslaan, zegt het Ontwerp eenigszins eigenaardig, dat, zoo dit ontslag van verdere aansprakelijkheid is geschied „deze aansprakelijkheid alleen geldt voor de stortingen, uitgeschreven binnen een jaar, te rekenen van den dag der levering”. Voor deze beperking van de werking van het ontslag der aansprakelijkheid is inderdaad veel te zeggen. Zooals de Minister opmerkt mag, wanneer de toestand der vennootschap storting binnen één jaar noodig maakt, worden aangenomen, dat de grondslag voor die bijstorting reeds ten tijde van den overgang van het aandeel in de kiem aanwezig was.

De vroegere aandeelhouder, die betaalt, zal naar art. 39b in de rechten treden, welke de vennootschap tegen latere houders heeft. Volgens het oorspronkelijk ontwerp zou hij het door hem betaalde van zijn opvolgers kunnen terugvorderen. Deze laatste regeling lijkt ons beter. Mocht de latere aandeelhouder door de vennootschap van aansprakelijkheid ontslagen zijn met voorbehoud harer rechten tegen den vroegeren aandeelhouder, of mocht op andere wijze de schuld van den lateren aandeelhouder geheel of gedeeltelijk zijn te niet gegaan, dan bestaat er geen reden, den vroegeren aandeelhouder daarvan de dupe te doen worden. Hij behoort recht te hebben op zelfstandige vergoeding.

Wij gaan niet verder met de technische analyse van het Ontwerp, daar wij van oordeel zijn, dat het vorenstaande voldoende aantoon, van welken aard de bezwaren zijn, die bij alle waardeering van het geleverde werk niet achterwege mogen worden gehouden.

Wijzen wij nog op enkele materiele punten, die bij uwe gedachtenwisseling in het bijzonder de aandacht verdienen.

Als een der groote bezwaren tegen de bestaande regeling is bij herhaling genoemd: het ontbreken daarin van voldoende waarborgen voor de realiteit van het kapitaal. Vooral in de oprichtingsperiode worden meermalen overeenkomsten gesloten, die een aanmerkelijk deel van het vermogen der vennootschap vastleggen of doen verdwijnen, en van grooten invloed op haar winkracht kunnen zijn. Daarbij zijn de belangen van het publiek op de eerste plaats, maar daarna ook die der aandeelhouders, nauw betrokken.

Was het oorspronkelijk vooral de realiteit van den inbreng, op welke de aandacht werd gevestigd, geleidelijk heeft het inzicht veld gewonnen, dat men met het stellen alleen van waarborgen in deze richting niet kan volstaan. Immers ook na volwaardigen inbreng kunnen overeenkomsten worden aangegaan, die de realiteit van het kapitaal weer doen verloren gaan. Het zoeken naar absolute waarborgen om dit te voorkomen heeft men echter reeds lang opgegeven. Het inzicht is thans algemeen, dat met het voorschrijven van openbaarheid de grens van het bereikbare is genaderd. Wie met kennis van zaken zich niet-temin met de n.v. in verbinding stelt kan zich niet beklagen, wanneer daaruit nadeel voor hem voortspuit.

Het Ontwerp geeft nu het navolgend stelsel.

Uit overeenkomsten, aangegaan ten behoeve van eene op te richten naamloze vennootschap ontstaan rechten en verplichtingen voor de vennootschap, wanneer zij die overeenkomsten na hare oprichting, uitdrukkelijk of stilzwijgend, heeft bekrachtigd (art. 40).

Overeenkomsten van een bepaalde soort kunnen echter, zoo vóór de oprichting aangegaan, niet worden bekrachtigd tenzij deze in de akte van oprichting worden vermeld (art. 40a). Zoo zij bij de oprichting worden aangegaan, zullen zij vanzelf in de akte worden opgenomen. Na de oprichting kunnen bedoelde overeenkomsten slechts worden aangegaan, hetzij krachtens opdracht der algemeene vergadering, hetzij zonder dien mits en voorsoover aan het bestuur de bevoegdheid tot

het aangaan daarvan uitdrukkelijk bij de akte van oprichting is verleend. In dit geval moet (behoudens de uitzondering van art. 40d) de zakelijke inhoud worden opgenomen in de toelichting op de balans en de winst- en verliesrekening over het boekjaar, waarin de overeenkomst is aangegaan (artt. 40b, 40c).

Onder deze beperkende bepalingen vallen naar het tegenwoordig ontwerp de overeenkomsten:

- in verband staande met het nemen van aandelen, waarbij bijzondere verplichtingen op de vennootschap worden gelegd;
- rakende het verkrijgen van aandelen op anderen voet dan waarop de deelneming in de n.v. voor het publiek wordt opengesteld;
- strekkende om eenigerlei voordeel te verzekeren aan een oprichter der n.v. of aan een bij de oprichting betrokken derde;
- betreffende de storting op aandelen op andere wijze dan door betaling van Nederlandsch wettig betaalmiddel;
- betreffende eenige verkrijging van eigendom of eenig ander recht door de vennootschap tegen een prijs, die een tiende gedeelte van het geplaatst kapitaal te boven gaat;
- bestemd om aan de n.v. over te dragen een bedrijf of onderneming, een octrooi of eene door het openbaar gezag in of buiten Nederland verleende vergunning tot den aanleg of het gebruik van eenig werk of tot het ontginnen van eenig terrein.

De overeenkomsten genoemd onder e. en f. komen in dit verband het eerst voor in het ontwerp 1910. Haar bijvoeging typeert den geest van genoemd ontwerp tegenover dat der Staatscommissie. Terwijl de voorafgaande overeenkomsten eigenaardig zijn voor de oprichtingsperiode, missen de laatste twee dit karakter te eenenmale. Dat zij niettemin in deze regeling zijn opgenomen, wijst op een streven tot uitbreiding der wettelijke voorgedij, dat wij niet bewonderen kunnen.

Gevaren, als die uit deze laatste overeenkomsten kunnen voortspuiten, keert men immers door deze middelen niet. Waarom wel opgetreden tegen overeenkomsten „betreffende eenige verkrijging van „eigendom of eenig ander recht tegen een prijs, die een tiende gedeelte van het geplaatst kapitaal te boven gaat”, niet tegen het aangaan van borgtochten of andere verplichtingen tot hetzelfde bedrag zonder daartegenover verkregen „eigendom of eenig ander recht”? Waarom juist verkrijging van elk bedrijf, octrooi of openbare vergunning voor de openbaarheid opgeëischt? Wellicht omdat het niet mogelijk is, alle transacties die eenzelfde gevaar in zich sluiten, op te noemen en onder dergelijke regeling te betrekken? Zoo ja, dan ligt daarin het bewijs, dat men hier begonnen is te streven naar het onbereikbare.

Overblijfselen als deze uit de periode 1910 tasten meer dan andere bezwaren de aannemelijkheid der voorgestelde regeling aan. Wil men — wat wij wenschelijk blijven achten — een enkelvormige regeling van alle n.v.en behouden, dan zal men zeker moeten afzien van een poging als hier aangewend. Zij schiet heen over het bereikbare doel en zal menigmaal stellen voor het gewetensconflict tusschen eerbied voor de wet en den plicht van zelfbehoud, welke verbiedt bedrijfsgeheimen zonder noodzaak te openbaren.

Het zal uwe vergadering niet moeilijk vallen, het hier betoogde aan te vullen.

De beperking van bouw- en vaste renten door art. 41, noch die van inkoop van eigen aandelen door art. 41a, kan o.i. in beginsel op bezwaren stuiten. Alleen lijkt ons ook hier de zorg voor het welzijn der betrokkenen te ver te gaan.

Wat de bouwrenten betreft, is de voorgeschreven openbaarmaking van haar som wel het meeste, wat redelijk in het belang van derden kan worden gevorderd. Haar beperking tot een tijdsverloop van vier jaren en een rentevoet van 5 % 's jaars kan de opzet van bepaalde bedrijven onnoodig belemmeren. Derden hebben zich evenmin te beklagen, wanneer zij te voren kunnen weten, dat de bouwrenten tot 50 % van het kapitaal kunnen oplopen, als zij dit zouden kunnen wegens oprichting met de helft van het kapitaal.

Ook betreffende het bedrag, tot hetwelk eigen aandelen kunnen worden ingekocht, zal de n.v. immers worden vrijgelaten, mits zij de som daarvan slechts in de akte van oprichting kenbaar maakt. Opmerking verdient het, dat te dezen opzichte niet wordt volstaan met een verbod van verder inkoop, uit overtreding waarvan de verplichting tot schadevergoeding wordt geboren, doch dat zelfs met nietigheid van verder inkoop wordt bedreigd. Hier wordt dus een wettelijke onbekwaamheid op de n.v. gelegd. Zij zal niet alleen niet *mogen*, maar ook niet *kunnen*. Derden zullen zich hebben af te vragen, of zij bij verkoop niet de n.v. als koopster tegenover zich hebben. Immers, zoo zegt art. 41a: „de nietigheid van een overdracht in strijd hiermede „kan worden ingeroepen tegenover den vervreemder van een aandeel, „die redelijkerwijze moest veronderstellen, dat het aandeel onbevoegde- „lijk door de vennootschap werd verkregen.”

Di. gaat ons inziens te ver. Het verkeer is reeds ingewikkeld genoeg

om het niet verder te belasten met vrees voor nietigheden. Als men bij den verkoop van aandelen zich moet gaan afvragen, of men niet „redelijkerwijze moet veronderstellen” dat zijn tegenpartij de haar toevertrouwde belangen veronachtzaamt, wil men niet aan eene actie tot nietigverklaring van zijn handeling worden blootgesteld, dan rijst de vreevelige vraag of men zelfs op dit punt tot zijns broeders hoeder gemaakt mag worden. Een eenvoudig verbod aan de n.v. zal haar bestuurders wel doen waken, zich niet aan de aansprakelijkheid bij overtreding bloot te stellen. De geldigheid van handelingen met derden verricht behoeft daarbij niet betrokken te worden. Een voorschrift als hier gegeven zal overigens practisch zoo weinig gevolg hebben, dat dit zeker te duur betaald wordt met de verdere verwikkeling van ons rechtstelsel.

Teruggave der op de aandelen gedane stortingen, voor zoover niet uit behaalde winst voldaan, tast rechtstreeks de realiteit van het kapitaal aan. Vandaar dat, evenals art. 38a ontheffing van den stortingsplicht uitsluit, art. 41b zoodanige teruggave verbiedt, voor zoover het maatschappelijk kapitaal niet dienovereenkomstig door wijziging der akte van oprichting wordt verminderd.

Waarborg, dat dit niet onder aantasting van de rechten der schuldeischers zal geschieden, tracht de daarvoor voorgeschreven procedure te verschaffen. Het besluit tot statutenwijziging, inhoudende vermindering van het maatschappelijk kapitaal, zal moeten worden nedergelegd ten kantore van het handelsregister ter kennisneming voor een ieder. Van die nederlegging wordt aankondiging gedaan in de Nederlandsche Staatscourant en in een nieuwsblad. Binnen twee maanden na die aankondiging kan ieder schuldeischer tegen het besluit in verzet komen bij de rechtbank.

De te volgen procedure wordt nader geregeld in de artikelen 41 d t/m g. Van de behandeling zal aan dengeen, die verzet heeft gedaan worden kennis gegeven, alsmede in de bladen aankondiging worden gedaan. De rechtbank zal ook andere schuldeischers, welke verschijnen mochten, hooren en kan getuigen en deskundigen oproepen. Zij zal de wijziging toetsen aan de goede zeden, de openbare orde, de wet en de akte van oprichting, alsmede nagaan of de goederen der n.v. tengevolge der vermindering van het maatschappelijk kapitaal een onvoldoende waarborg voor de schuldeischers zouden opleveren. Na de beschikking der rechtbank zal gedurende drie weken beroep daartegen bij het gerechtshof openstaan.

Gedurende al dien tijd zal geen registratie van het besluit kunnen geschieden (art. 41g) en de statutenwijziging dus niet in werking treden.

Afgezien van de vraag of de hier voorgeschreven procedure op zichzelf niet vereenvoudigd zou kunnen worden en naast het in het algemeen voorgeschreven ministerieele onderzoek voldoende reden van bestaan heeft, springt in het oog, dat een dergelijke zwaarwichtige behandeling geen reden van bestaan heeft, wanneer de kapitaalsvermindering *niet* tot doel heeft tot teruggave van stortingen te geraken doch slechts om de balans van onvereffende verliezen te zuiveren. Niettemin is zij onbeperkt voorgeschreven en zal zij, ook waar de belangen der schuldeischers door bedoelden maatregel niet aangetast worden, tot een oponthoud van minstens twee maanden leiden.

De openbaarheid is, zooals terecht gezegd is, de prijs waarvoor de voordeelen, aan den n.v.-vorm verbonden, moeten worden gekocht. Dat vrijwel in alle moderne wetgevingen deze prijs, tot hooger of lager beloop, gevraagd wordt, is een gevolg van het inzicht, dat een directwerkende bescherming van het publiek belang niet te vinden valt. Reeds om de uitwerking van dit beginsel, dat betrokkenen dagelijks voor oogen houdt de gevaren, welke zij in het verkeer met de n.v. loopen, verdient het Ontwerp de voorkeur boven onze wet, die in 1838 nog niet door deze ervaring gericht kon worden.

Doch bij het invoeren van elk nieuw beginsel loopt men het gevaar van in overdrijving te vervallen. Wij zijn niet geheel gerust, dat het Ontwerp dit vermeden heeft. Om maar één voorbeeld te noemen, zal elke n.v. binnen acht dagen na de vaststelling van haar balans en winst- en verliesrekening volledige afschriften dier stukken en van de toelichting, *ter inzage voor een ieder* moeten nederleggen *aan het kantoor der vennootschap* en dat van het handelsregister en daarvan aankondiging doen in de Staatscourant en in een nieuwsblad (art. 42c).

Men vraagt zich af, of deze dubbele nederlegging voldoende zin heeft. Het is iets anders inzage open te stellen op een officiële plaats dan elke n.v. te dwingen op haar kantoor een ieder toevlucht te verleenen, die beweert de laatste balans te komen zien. Op die wijze wordt het kantoor der n.v. tot een publieke gelegenheid.

Het voordeel daarvan is, dat men geen parapluie meer behoeft mee te nemen, als men zijn weg door het kwartier der n.v.en neemt. Doch het

nadeel, dat men, geen wettelijke scheiding willend tusschen familie- en publieke vennootschappen, noodeloos een begrijpelijken aandrang in die richting uitlokt.

Krachtens art. 43c zal op de schriftelijke aanvraag van één of meer houders van aandelen, gezamenlijk ten minste één tiende gedeelte van het geplaatst kapitaal uitmakende, het bestuur verplicht zijn binnen dertig dagen na ontvangst dier aanvraag, waarbij opgave van de te behandelen onderwerpen moet worden gedaan, eene algemeene vergadering te doen houden. Is van de aanvraag en opgave van de te behandelen onderwerpen tijdig schriftelijke mededeeling gedaan aan commissarissen, dan zijn dezen, zoo het bestuur in gebreke blijft de oproeping te doen, verplicht zelve daartoe over te gaan, zóó dat de algemeene vergadering binnen zes weken na de ontvangst der aanvraag door het bestuur kan gehouden worden. Zoo er geen commissarissen zijn of ook dezen ingebreke blijven, kunnen de aanvragers krachtens verlot van den president der rechtbank zelve de oproeping doen. Bedoeld verlot zal worden verleend, zoo de aanvragers summierlijk hebben doen blijken van hunne gezamenlijke bevoegdheid tot het doen der aanvraag en van de niet-voldoening daaraan.

Wij naderen hier het gebied van de bescherming der minderheid. een terrein, dat aanmerkelijk is ingekrompen, nu het Ontwerp bewust gebroken heeft met het stelsel van het ontwerp 1910, dat in verschillende gevallen aan de minderheid het recht toekende zich bij den rechter te beklagen over een wettig genomen besluit van de algemeene vergadering, op grond dat het belang der vennootschap daardoor zou worden geschaad. Dergelijke doelmatigheids-tusschenkomst van den rechter wordt thans terecht afgewezen op grond, dat het beginsel van toekenning van de hoogste macht aan de algemeene vergadering met zich mee brengt, dat het inzicht harer meerderheid omtrent het belang der vennootschap de minderheid moet binden. De rechter moet niet belast worden met een taak, waarvoor hij niet berekend is, die van het opperbestuur in de meest belangrijke aangelegenheden der n.v.

Uit kracht van dit beginsel is begrijpelijk, dat den rechter, wien verlot tot bijeenroeping eener vergadering wordt gevraagd, niet wordt opgedragen te beoordeelen, of er voldoende feitelijke aanleiding is het gevraagd verlot te verleen, doch alleen of de wettelijke voorwaarden daarvoor aanwezig zijn. Maar daardoor wordt aan een kleine minderheid de mogelijkheid geschapen, te pas en zelfs te onpas, de gewone werkzaamheden der n.v. en van haar aandeelhouders te onderbreken door het doen beleggen van vergaderingen, waar de meerderheid telkens zal hebben te verschijnen, wil zij haar eens genomen besluiten zien gehandhaafd. Het bezit van een tiende gedeelte van het geplaatst kapitaal moge bij de groote n.v. en niet zoo licht verworven worden, bij die van kleiner omvang is dit anders. Bij deze kan de invoering van dit nieuwe „tiendrecht” praktijken doen ontstaan van grootheid door concurrenten, ja door speculanten op het belang der groote meerderheid om niet te allen tijde te kunnen worden gestoord.

Wij zouden op dien grond ten minste een verhooging van het quotum, dat tot zelfstandige bijeenroeping eener vergadering bevoegd verklaard wordt, voorstaan.

De nietigheid van een besluit der algemeene vergadering kan uit verschillende oorzaken ontstaan. In zijn oorspronkelijken vorm verklaarde het Ontwerp nietig: „besluiten tot stand gekomen op eene wijze, „strijdig met de wet of met eene wettige bepaling der akte van oprichting.” Het deed daarop volgen, dat het beroep op de nietigheid zou vervallen door verloop van zes maanden na het nemen van het besluit.

In het Gewijzigd Ontwerp worden de gronden, waarop nietigheid kan worden ingeroepen, niet meer beperkt. Hetgeen een verbetering beteekent, voor zoover de materiele nietigheid (b.v. wegens strijd met de goede zeden) daardoor in de regeling wordt betrokken. Iedere aandeelhouder en iedere derde-belanghebbende zal in het algemeen de nietigheid van een besluit in rechte kunnen inroepen (art. 46a). Alleen zal ten aanzien van de nietigheid, beweerd op grond dat het besluit niet op regelmatige wijze of met de door wet of akte van oprichting vereischte medewerking van aandeelhouders is tot stand gekomen, de inroeping niet meer kunnen geschieden, wanneer zes maanden zijn verlopen „zonder dat het op voormelden grond in rechte „is aangevochten”.

Dit stelsel leidt tot het vreemde gevolg, dat zoo slechts één betrokkene het besluit wel aangevochten heeft, onverschillig of dit met succes geschied is, de informaliteit door alle anderen, zoowel zelfstandig als exceptief, te allen tijde zal kunnen worden ingeroepen.

Acht men noodig, de werking van begane informaliteiten door tijdsverloop te dekken, dan valt moeilijk in te zien, waarom men hiervan tegenover een ieder zal afzien om het enkele feit dat slechts één

persoon zijn stem verheven heeft. Een dergelijk rechtsgevolg voor alle aandeelhouders van de bewering van één hunner is minstens ongevoelen en in strijd met de beoogde beveiliging van het informeel genomen besluit.

Zoodanige beveiliging is ook naar ons inzicht van het grootste belang. Wanneer de Minister als voorbeeld van nietigheid op formeelen grond die noemt, welke het gevolg zou zijn van het medestemmen door personen, die niet-aandeelhouder waren, dan ijzen wij, zooals ons ook onder de tegenwoordige wet wel overkomt, voor het gering percentage van besluiten van algemeene vergaderingen, welke den toets der juridische kritiek zouden kunnen doorstaan. Doch meer dan van een, met de eene hand gegeven, met de andere weer teruggenomen, dekkingstermijn verwachten wij van een toekenning aan den rechter van de bevoegdheid, om een inroeping van nietigheid wegens gebreken in den vorm af te wijzen, zoo geen redelijk belang het beroep daarop rechtvaardigt.

Na de omschrijving door art. 47 van de taak van het bestuur maakt het volgend artikel ten overvloede duidelijk, dat ieder, die, onder welken naam ook met zoodanige taak belast is, als bestuurder beschouwd zal worden. Het wil er bij ons niet goed in, dat bij gemis van deze bepaling uit het oog zou worden verloren, dat het niet de naam doch de taak is, die iemand tot bestuurder maakt.

De naar een dergelijk plan opgetrokken constructie van het commissariaat is van meer bedenkelijk gevolg. Art. 50 zegt, dat bij de akte van oprichting kan worden bepaald, dat er een of meer commissarissen zullen zijn, wier taak bij de akte moet worden omschreven. Daarop volgt echter in art. 50b de mededeeling, dat als commissaris zal worden beschouwd „een ieder die, zij het ook onder anderen naam, bij de n.v. een taak vervult, welke bij eene zoodanige „n.v. in den regel aan een commissaris is opgedragen”.

Hier maakt het Ontwerp het zich wel heel gemakkelijk. Men zou verwachten, dat de niet malsche aansprakelijkheid, in het Ontwerp op den commissaris gelegd, zou zijn opgetrokken op een bepaald begrip van diens essentielen plicht, zooals de tegenwoordige wet dien zoekt in het houden van toezicht. Het lijkt ons echter onaannemelijk, zoodanige aansprakelijkheid in beginsel te verbinden aan het verrichten van werkzaamheden, welke het Ontwerp zelfs niet in de meest algemeene bewoordingen omschrijft. Het enkele feit, dat bepaalde werkzaamheden bij soortgelijke n.v. en in den regel aan een commissaris zijn opgedragen, is zeker te zwak een grond om de zware wettelijke aansprakelijkheid te dragen. In het streven zijn bepalingen zóó ruim te maken, dat ontduiking der beoogde aansprakelijkheid onmogelijk wordt, heeft het Ontwerp hier alle grenzen van het commissaris-begrip laten vallen. Daardoor gaat deze regeling een ieder bedreigen, die iets voor de n.v. verricht.

Terecht heeft men opgemerkt, dat de aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen niet te onderschatten valt. Achtereenvolgens treft men haar in na te noemen vormen:

- a. jegens derden wegens het handelen namens de vennootschap zonder de daartoe vereischte bevoegdheid te bezitten (artt. 47c, 52c),
- b. jegens de vennootschap wegens tekortkomingen bij de vervulling der opgedragen taak (artt. 47d, 51c),
- c. jegens derden wegens overtreding van de wet of van de akte van oprichting (artt. 49d, 52),
- d. jegens derden, indien de openbaar gemaakte balans en winsten-verliesrekening niet zijn opgemaakt overeenkomstig de toelichting of indien een dier stukken den toestand der vennootschap op misleiden- de wijze te gunstig voorstelt (art. 49e, 52a).

De sub a genoemde vorm is een modificatie van de algemeene aansprakelijkheid van dengene, die zich als vertegenwoordiger voordoet zonder de bevoegdheid daartoe te bezitten. Het behoeft geen betoog, dat dit ook onder onze tegenwoordige wet geldend beginsel niet kan worden losgelaten. De ontwerpen 1890 en 1910 noemden het niet uitdrukkelijk, doch verklaarden de bepalingen omtrent lastgeving op de bestuurders van toepassing, waardoor een gelijksoortig resultaat op eenvoudige wijze werd bereikt.

Ook de aansprakelijkheid onder b. genoemd is geen andere, dan die welke op iederen lasthebber drukt. Gelijke toepasselijkverklaring zou tot het beoogde doel hebben kunnen leiden.

Anders is dit met de aansprakelijkheid jegens derden wegens overtreding van wet of statuten. Art. 45 W. v. K., dat eveneens spreekt van een rechtstreeksche aansprakelijkheid jegens derden in geval van overtreding der akte van oprichting, heeft blijkbaar het oog op vertegenwoordigings-handelingen, welke wegens overtreding der statuten haar gevolg tegenover de vennootschap missen. Het niet-verbonden worden der vennootschap is de grond der schade, welke in dit geval op bestuurders kan worden verhaald. In navolging van de ontwerpen 1890 en 1910 wordt deze bepaling uitgebreid tot alle handelingen, welke in strijd met de statuten door bestuurders zullen zijn verricht. Het

komt ons voor, dat hierdoor ten onrechte ook interne verplichtingen der bestuurders jegens de vennootschap tot verplichtingen jegens derden worden gemaakt. Derden op de geldigheid van namens de vennootschap verrichte handelingen te doen rekenen lijkt ons billijk. Vertegenwoordiging is eene rechtsfiguur van openbaar belang. Derden echter een actie te geven wegens verzuim van bestuurders in de naleving hunner statutaire verplichtingen in het algemeen lijkt ons ongegrond. De burgerrechtelijke leer van de aansprakelijkheid wegens onrechtmatige daad is in haar tegenwoordige gedaante toereikend om te voorzien in de enkele gevallen, waarin de contractuele betrekking tusschen bestuurder en vennootschap kan worden geacht ook verplichtingen te scheppen jegens derden.

Eindelijk de aansprakelijkheid jegens derden voor de balans. Dat bestuurders en commissarissen ook buiten schuld zullen hebben in te staan voor het overeenkomen van balans met de daarvan opge maakte toelichting legt hun reeds een niet onbedenkelijke verplichting op. Op hoeveel wijzen een balans den toestand der vennootschap „op misleidende wijze te gunstig” kan voorstellen zonder dat de bestuurders of commissarissen daarvoor blaam mag te treffen, zal u allerm minst ontgaan.

Zeër gevaarlijk lijkt mij, dat, zoo hier als elders in het Ontwerp, aansprakelijkheid wordt opgelegd voor schade welke *ten gevolge* van bepaalde omstandigheden kan worden geleden. Het direct causaal verband, dat men in het algemeen wil aanwezig zien tusschen schadeoorzaak en gevolg wordt daardoor uitgerekt tot een causale keten, waarvan het eind niet valt te zien.

Om zelf geen keten zonder eind te smeden uit Uw opdracht moet ik hiermee wel volstaan. Dat het Ontwerp uw opbouwende kritiek verdient en noodig heeft, moge de samenvatting zijn van mijn betoog.

Uw stem kan thans nog van grooten invloed zijn op de komende wet, die door uw beroep in geen geval zal kunnen worden voorbijgegaan als *creature that man forgets*.

STELLINGEN.

1. Het Ontwerp 1925 stelt belangrijke verbeteringen van ons vennootschapsrecht in het uitzicht. Het geeft aanleiding tot de volgende opmerkingen.
2. De bepalingen der tegenwoordige wet, die het wil doen vervallen, behoeven niet te worden betreurd.
3. Ook waar het Ontwerp overeenkomstig reeds bestaande rechtspraak vragen oplost, verricht het nuttig werk in het belang van wetenschap, wetgeving en rechtzoekenden.
4. De grondgedachten van Ontwerp verdienen instemming, om zichzelf, en boven die van het Ontwerp 1910.
5. De bewerker heeft zich echter niet overal op voldoende wijze van het vroeger ontwerp losgemaakt.
6. De techniek van het Ontwerp is voor vereenvoudiging vatbaar.
7. Terecht wordt geen bijzondere regeling voor de z.g. familievennootschappen voorgesteld.
8. Ten onrechte daarentegen wordt de gelijktijdige regeling van de commanditaire vennootschap op aandelen achterwege gelaten.
9. Het behoud van het preventieve toezicht brengt onmiskenbare voordeelen.
10. De regeling der oprichting is echter noodeloos omslachtig.
11. De mogelijkheid tot statutenwijziging wordt te wijd getrokken.
12. De door de statuten aan derden toegekende rechten worden ten onrechte afhankelijk gesteld van het enkel voorbehoud in de statuten van de bevoegdheid tot statutenwijziging.
13. De vormen van het aandeel dienen te worden vermeld.
14. De inbrengsverplichting van den aandeelhouder ware te beperken tot volstortig van zijn aandeel, en niet gedeeltelijk op te heffen te aanzien van emittenten voor eigen rekening.
15. De bewijskracht der stortingskwitantie valt beter te regelen.
16. De wijze van levering van aandelen op naam wordt ten onrechte beperkt.

17. De bevoegdheid tot beperking van den overgang van aandelen behoeft uitbreiding.
18. Den vroegeren aandeelhouder, die voldoet aan de stortingsplicht van zijn opvolger, behoeft een zelfstandig recht van verhaal.
19. Overeenkomsten als genoemd onder art. 40a sub e en f behooren aan de beperkende regelen voor de oprichtersovereenkomsten te worden onttrokken.
20. Nietigheid van verboden inkoop van eigen aandelen is ongewenscht.
21. Vermindering v/h maatschappelijk kapitaal wordt aan te strenge regelen onderworpen.
22. De voorgeschreven wijze van openbaarmaken van balans etc. gaat te ver.
23. Het recht tot bijeenroeping eener algemeene vergadering aan een minderheid van aandeelhouders toegekend behoort te worden beperkt.
24. Dekking van informeel genomen besluiten moet op andere wijze worden gezocht.
25. De taak van den Commissaris behoort te worden aangeduid.
26. De aansprakelijkheid van bestuurders en Commissarissen is te ver uitgebreid.
27. Het verdient aanbeveling aan te dringen op behandeling van het Ontwerp, zoodra belangstellenden in de gelegenheid zijn geweest zich te uiten.
28. De tot heden bepleite wijzigingen kunnen gevoegelijk bij de behandeling worden aangebracht.

De Heer Prof. Mr. E. J. J. van der Heyden:

M. d. V.,

Toen Joan Melchior Kemper in 1816 zijn ontwerp Burgerlijk Wetboek had ingediend, werd hem de opdracht om de bezwaren, die daartegen van den kant der Zuidelijke Nederlanden rezen, te weerleggen. Zich opmakend voor zijn reis naar Brussel, nam hij afscheid van zijn vrienden met de woorden: „Ik ga 4000 stellingen verdedigen tegen de Belgen.”

M. d. V., een dergelijk gevoel bekruipt mij op het oogenblik, waarop ik hier vóór U sta om het ontwerp te behandelen, waarvan U mij de inleiding hebt opgedragen. Het zij van mij verre, mij te willen gelijk stellen met genoemden voortreffelijken hoogleeraar, aan wien wij zooveel te danken hebben voor onze wetgeving. Nog minder zou ik U willen vergelijken met de Belgen uit dien tijd. (Gelach). Het zal U echter niet ontgaan, dat in een wetsontwerp, dat reeds een zoo lange geschiedenis achter zich heeft en zoo omvangrijk is geworden, zoo al niet 4000, dan toch een zeer groot aantal stellingen liggen opgesloten. Toen Uw bestuur mij dan ook eergisterenavond verzocht, mijn inleiding aan te vullen met een aantal stellingen, leek het mij een oogenblik moeilijk, aan dat verzoek te voldoen. Niet omdat ik vreesde, niet voldoende stellingen te kunnen formuleeren, maar omdat ik mij dans l'embarras du choix bevond. Daarvan is ten slotte het gevolg geweest het opstellen van 28 formules, die in druk op deze vergadering zijn uitgereikt. Ik heb mij tot dit aantal bepaald, omdat ik oordeel, dat deze punten voldoende zijn, om ten minste over enkele daarvan een vruchtbare gedachtenwisseling te mogen verwachten. De eenige vrees, die mij bekruipt, is, dat dit getal misschien reeds te groot is. Toen ik dan ook den tekst van deze stellingen had ingezonden, hoorde ik reeds in gedachten het verzoek ook weer deze stellingen in conclusies samen te vatten. Een verzoek, dat mij tot heden gelukkig niet heeft bereikt. Al is het mogelijk, dat het mij hedenmiddag tijdens het debat nog boven het hoofd hangt.

Ik zou thans gaarne enkele onderwerpen, die ik niet de gelegenheid had in mijn inleiding uit te werken, nader met u bespreken. Daarbij zal blijken, dat niet alle geformuleerde stellingen voor mij van gelijke waarde zijn.

Vooraf het algemeene oordeel, dat het Ontwerp 1925 belangrijke verbeteringen van ons vennootschapsrecht in uitzicht stelt. Een jaar geleden zou ik het niet gewaagd hebben een dergelijke oude waarheid te herhalen. Maar, zooals het altijd gaat, wanneer de kansen

van een wetsontwerp stijgen, dan rijst ook de kritiek. De reden, waar om men een tijdlang eenstemmig verbetering heeft gevraagd, vergeet men, als het verzoek staat te worden ingewilligd. Op dit oogenblik herhaalt zich de geschiedenis, die wij reeds driemaal zich hebben zien afspelen betreffende het wetsontwerp op de Naamlooze Vennootschap. Nu rijst weder de kritiek, die 10 a 15 jaar geleden verstomd scheen. Zoo hoort men uit bepaalde, b.v. notarieele, kringen de meening weer verkondigen: „het is vrij goed gegaan tot dusverre, laten wij het maar houden bij de enkele bepalingen die ons Wetboek van Koophandel op dit stuk geeft.” M. d. V., die meening hoort men alleen omdat het ontwerp goede kansen maakt. In zooverre verheugt het mij — en naar ik hoop ook Uwe vergadering — dat een dergelijke uiting zich wederom hooren doet. Want dat er zeer groote leemten zijn in onze tegenwoordige wetgeving op dit punt, ik zal mij niet vermeten, bij deze waarheid langer stil te staan. Er is bij herhaling op gewezen, in hoeverre onze wet hier nog tekort schiet. Tenzij hieromtrent nog tegenspraak mocht rijzen in uwe vergadering, neem ik aan, dat zij deze meening deelt, om over te gaan tot de vraag, welke verbeteringen door het ontwerp worden gebracht.

De Minister zelf heeft de voornaamste beteekenis van het Ontwerp in drie leden samengevat. Op de eerste plaats zou het trachten openbaarheid te brengen van de inrichting en machtsverdeling in de N.V., een formule die niet door duidelijkheid uitblinkt, maar waarmede bedoeld schijnt te zijn, dat openbaarheid gebracht wordt niet alleen ten aanzien van de inrichting, maar ook ten opzichte van de werking der N. V. Als tweede grondgedachte wordt genoemd: bescherming van de realiteit van het kapitaal. En in de derde plaats: nadere omschrijving van de aansprakelijkheid voornamelijk van emittenten, bestuur en commissarissen.

Behalve de verwezenlijking van deze drie leidende gedachten vragen een aantal andere in het oog loopende verbeteringen de aandacht. Zoo worden onnutte bepalingen uit ons tegenwoordig Wetboek van Koophandel geschrapt, waaronder bepalingen, zooals die betreffende den naam der vennootschap, welke in de wetgeving van andere landen nog gedeeltelijk behouden zijn. Reeds daarom kant dit ontwerp de vergelijking niet de buitenlandsche wetgeving doorstaan; een meening, die ik gelegenheid zal hebben nader toe te lichten.

De naam van de N.V., die naar onze tegenwoordige wet nog ontleend moet zijn aan het voorwerp harer handelsonderneming, zal van dien kluister worden bevrijd. De eenige beperking, die bij de aanduiding van de N. V. zal moeten worden in acht genomen, is deze, dat of de woorden „Naamlooze Vennootschap” of de afkorting daarvan in letters zal moeten worden gebezigd.

De regel, dat de N.V. voor een bepaalden tijd moet worden aangegaan, zal eveneens komen te vervallen. Wederom een bepaling, om welker verlies men niet zal behoeven te treuren. Ook het artikel, dat een reservefonds mogelijk noemt, zal vervallen. Daartegenover staat, dat het ontwerp herinnert aan verschillende andere mogelijkheden, die niet dwingend worden voorgeschreven, zooals de aanstelling van een accountant e.d. Over de opvoedende waarde van dergelijke bepalingen kan men verschillend denken, doch zeker moet men toestemmen, dat zij dienen te worden geschrapt, wanneer zij haar tijd hebben overleefd. Dat een reservefonds tot de mogelijkheden behoort, is nu wel tot alle kringen doorgedrongen.

De beperkte bepalingen betreffende de winstuitkeering zijn vervangen door een uitgewerkt stel regelen. De zeer verouderde gevoelgen, in onze tegenwoordige wet vastgeknoopt aan het verlies van 50 %, resp. 75 % van het kapitaal, zijn ook overboord geworpen. Voorts zal ook de bijzondere bepaling voor verzekeringsmaatschappijen, zooals begrijpelijk is, uit de algemeene wet op de N.V. verdwijnen. Ten slotte wordt de automatische beperking van het stemrecht vervangen door een regeling, bij welke aan de belanghebbenden meer vrijheid wordt gelaten.

Een enkele maal is de opmerking gemaakt — en niet ten onrechte — dat verschillende van de regelen die in het wetsontwerp worden gegeven, niets anders inhouden dan wat op dit oogenblik reeds geldend recht zou zijn. Datgene, wat de rechter reeds thans op grond van de tegenwoordige wet heeft aangenomen, vindt men op verschillende punten in het Ontwerp neergelegd. Zoo kon gezegd worden, dat, wanneer met dit wetsontwerp naast den Leidraad van Molengraaff legt, verschillende kwesties, bijna in de volgorde waarin zij daar worden opgelost, in het Ontwerp worden aangeroerd. Er zijn er, die dit overbodig achten. M. d. V., ik meen, dat de opmerking feitelijk juist is, maar dat de gegeven waardeering onjuist moet heeten. Dat iets door den rechter reeds als recht gevonden is, is allerminst voldoende aanleiding om, bij de verbetering van de wet, de vastlegging daarvan achterwege te laten. Naar mijn meening doet het wetsontwerp zeer nuttig werk, juist waar het verschillende van die juridische twistvragen beantwoordt. Het voorkomt daarmede, dat het recht der N. V. een geheime wetenschap der juridisch ingewijden wordt!

Ik zal u niet vermoeien door het geheele Ontwerp van uit dit gezichtspunt te beschouwen. Slechts met het volgende moge ik mijn meening verduidelijken. In een van de eerste artikelen van het Ontwerp wordt geregeld het gevolg van gebreken bij de oprichting van de N.V. Zooals U bekend, is bij herhaling de vraag gesteld, welk gevolg intreedt, wanneer een oprichter door beroep op gebrek in zijn wilsbepaling of bekwaamheid zich aan de opgerichte N.V. onttrekt. Het geval kan zich voordoen, dat een van de volmachten blijkt niet in orde te zijn geweest, zoodat de vertegenwoordigde kan ontkennen, dat hij tot de oprichters behoort. De vraag is dan, of daarmede de geheele oprichting vervalt dan wel of het gevolg zich hiertoe beperkt, dat alleen de betrokkene, wiens toestemming afwezig of gebrekkig blijkt te zijn geweest, als aandeelhouder uitvalt, doch de overige oprichters in vennootschap verbonden blijven. Het Ontwerp beantwoordt de vraag in dezen zin, dat alleen ten aanzien van den bij het gebrek betrokkene de handeling ongeldig zal zijn, doch de oprichting tusschen de overigen volkomen geldig blijft. Deze oplossing werd inderdaad aan de hand van algemeene rechtsbeginselen reeds op dit oogenblik gegeven. Niettemin ben ik van oordeel, dat met een bepaling als deze de ontwerper zeer goed werk doet. In de eerste plaats voor de wetenschap, die er belang bij heeft, dat vastgesteld wordt, of de overeenkomst van oprichting eener N. V. naar ons recht te betrekken valt onder de gewone regelen van de wederkeerig obligatoire overeenkomst, dan wel of het inzicht zich reeds baan gebroken heeft, dat de gewone obligatoire overeenkomst slechts een der vormen van overeenkomst is, in onze wet bekend. Wanneer de bepaling van het Ontwerp dienaangaande wet wordt, zal een belangrijke steun gevonden zijn voor de meer moderne opvatting betreffende de leer der overeenkomst.

Nog op een ander punt moge ik wijzen. Kan een N.V. worden aangegaan voor een niet-commercieel doel? Wij zouden geen van allen gaarne de N.V.en te tellen krijgen, wier voorwerp geen handelsonderneming is. Het Ministerie laat ze door en de schrijvers zeggen, dat, hoewel uit de wettelijke regeling zou zijn af te leiden, dat de wetgever niet gewild heeft, dat er N.V.en met een niet-commercieel doel worden opgericht, niettemin buitenwettelijk recht is geworden, dat ook de niet-commercieele onderneming in den vorm der N.V. kan worden gedreven. Zoo dit inderdaad het geval is, dan wordt het hoog tijd, dat de wet dien achterstand bij het ongeschreven recht gaat inhalen. Wanneer het ongeschreven recht zóóver vóór komt bij de geschreven wet, dan gaat daarmede de invloed van de wet voor een groot deel verloren. Ook daarom, M. d. V., meen ik, dat bedoelde aanvullingen in de wetgeving thuis behooren.

Ja, ik ga verder. In mijn inleiding heb ik betoogd, dat leerstellingen eerder in de wetgeving thuis behooren dan detailuitwerkingen als die waaraan het Ontwerp zich hier en daar te buiten gaat. In een wet te moeten lezen, wat een „afschrift” is, gaat toch zeker te ver. Wanneer men op deze wijze gaat regelen wat een ieder weet, dan komt men ook met de 122 artikelen, die het Ontwerp telt, niet klaar. De techniek is dan op een verkeerden weg. Dergelijke omschrijvingen kunnen nooit volledig zijn. Het voorbeeld van de bepaling van het „afschrift” leert dit. Langs automatische weg vermenigvuldigd, zal een stuk een „afschrift” zijn. Het langs fotochemische weg verkregen afschrift, dat toch zooveel meer waarborgen voor juistheid geeft, zal dien naam niet verdienen. Allerminst meen ik, dat in deze richting mag worden voortgegaan. Integendeel, dergelijke details zullen moeten worden geschrapt.

Maar goed werk heeft de ontwerper gedaan daar, waar hij de elementaire leidende gedachten bij de N.V. meer naar voren heeft gebracht, dan in 1838 mogelijk was bij de nog zoo korte praktijk die het instituut van de N.V. toen achter zich had. Ook waar in den geest van de bestaande rechtspraak moeilijkheden worden opgelost, mist het Ontwerp allerminst beteekenis.

In de vierde stelling heb ik te kennen gegeven, dat de grondgedachten van het Ontwerp instemming verdienen, om zichzelf, en boven die van het Ontwerp 1910. Ik ben niet verder teruggegaan dan 1910. Had ik het tegenwoordige vergeleken met dat van de Staatscommissie, dan weet ik nog niet, aan welk ontwerp, wat de grondgedachten betreft, de voorkeur zou zijn gegeven. Intusschen valt te erkennen, dat deze stelling een zeer breed front voor aanval biedt. Wat ik tot uiting wilde brengen is, dat de grondgedachten uit het Ontwerp 1910, die in 1925 zijn losgelaten, ook werkelijk dit lot verdienen. Ons beperkend tot het voornaamste punt, herinner ik er aan, dat in het Ontwerp 1910 een groote plaats was ingeruimd aan het oordeel van den rechter over de doelmatigheid van besluiten, door de algemeene vergadering en andere organen van de N.V. genomen. Die doelmatigheidstusschenkomst van den rechter speelde in 1910 een groote rol. Ik zou U verschillende artikelen kunnen noemen, waarin deze gedachte is neergelegd. Deze bevoegdheid van den rechter om tusschenbeide te komen, om als het ware als scheidsrechter op te treden in den strijd omtrent feitelijke waardeeringen, die in menige

N. V. meerderheid en minderheid verdeelen, wordt den rechter in het Ontwerp 1925 niet meer toegekend, ja hem blijkens de toelichting opzettelijk onthouden. Naar mijn oordeel volkomen terecht. Men bedenke toch wel, dat de bescherming van de minderheid, welke tot toekenning der doelmatigheidsbeoordeling leidde, zoo licht onttaardt in — ik wil niet zeggen: noodwendig gepaard gaat met — een tekort doen aan de rechten der meerderheid. Wanneer de kleinste groep onder de aandeelhouders recht heeft op bescherming, de meerderheid toch zeker niet minder. Is nu de rechter het aangewezen orgaan om tusschenbeide te komen en te beslissen, naar welk inzicht het belang der N. V. het best gediend wordt? Naar mijn meening moet uit twijfel hieraan een deel van den tegenstand, die het ontwerp 1910 heeft ondervonden, worden verklaard. De bescherming van de minderheid ging in het ontwerp 1910 zóo ver, dat dit de minderheid het recht toekende, bestuurders tot schadevergoeding aan te spreken. M.a.w., wanneer de meerderheid het niet gewenscht achtte, namens de N.V. een actie in te stellen, dan zou niettemin de minderheid namens de vennootschap in rechten kunnen optreden tegen bestuurders, die naar hare meening nalatig zouden zijn geweest.

Is het een volkomen juiste beperking van de grondgedachten van het Ontwerp, de bescherming der minderheid niet na te streven door toekenning van een doelmatigheids-tusschenkomst aan den rechter, naar mijn oordeel lijdt het Ontwerp 1925 nog hier en daar aan de onstandigheid, dat het een bewerking is van dat van 1910. Niet overal heeft het zich voldoende los gemaakt van de gedachten, die bij het Ontwerp 1910 hebben voorgezet. Begrijpelijk is daarom het gezegde van den Minister, dat hij gearzeld heeft, of hij niet liever een geheel nieuw ontwerp in gereedheid brengen zou, doch dat hij dit heeft nagelaten, omdat het opstellen van een geheel nieuw ontwerp noodzakelijkerwijze weer meer tijd zou hebben gekost. Wij kunnen dit billijken zonder ons onts'agen te rekenen van den plicht er op te wijzen, dat de rigoureuze gedachtengang van het Ontwerp 1910 niet overal voldoende uit de bepalingen van het gewijzigd Ontwerp is verdwenen. De Minister zelf waarschuwt tegen al te strenge wetsbepalingen, toen hij neerschreef: men moet niet alles van de wet verwachten, het middel kan hier en daar erger zijn dan de kwaal. Dat is, zoo vervolgt hij, bij het Ontwerp 1910 wel eens uit het oog verloren. Het wil ons echter voorkomen, dat ook het Ontwerp 1925 daaraan nog lijdt.

Ik wijs U slechts op het recht tot afdwining van enquête, dat aan aandeelhouders, die 20 % van het maatschappelijk kapitaal vertegenwoordigen, wordt toegekend. Dit is een zeer ver gaande bescherming van de minderheid, die naar mijn overtuiging zeer dicht staat bij een permanente bedreiging van de meerderheid.

Ook het recht tot bijeenroeping eener algemeene vergadering, dat toegekend wordt aan aandeelhouders, die 10 % van het geplaatst kapitaal vertegenwoordigen, is verwant aan de gedachte van minderheidsbescherming. De gedachte laat mij niet los, dat dit moderne „fiendrecht” het recht van de meerderheid op ongestoorde uitoefening van het bedrijf meer in gevaar brengt, dan het voordeel kan brengen aan de minderheid.

Wanneer men ziet, dat krachtens art. 49a zelfs één enkele aandeelhouder namens de N.V. tegen de bestuurders een actie kan instellen, dan moet men ook dit als overblijfsel beschouwen van oude gedachten uit het Ontwerp 1910.

Al deze bepalingen, die historisch volkomen begrijpelijk zijn, hadden m.i. overboord moeten worden geworpen, toen men de leidende gedachte daarvan losliet.

De opmerkingen, waartoe de techniek van het Ontwerp aanleiding geven, ga ik hier voorbij. Enkele ervan heb ik in mijn inleiding genoemd en overigens zult U het met mij eens zijn, dat opmerkingen van dezen aard voor het oogenblik niet van het meeste belang zijn. Al moge er aan de techniek iets haperen, als het ontwerp in zijn geheel verre te verkiezen is boven de tegenwoordige wet, dan kunnen wij de kleine „Schönheitsfehler” op den koop toe nemen. Al zouden wij — wat m.i. mogelijk ware geweest — een Ontwerp hebben kunnen krijgen, dat in 80 artikelen zakelijk evenveel gegeven had als het tegenwoordige met zijn 122 artikelen, mag dit geen reden zijn, zich tegen het tegenwoordig Ontwerp te verklaren.

Wel zij mij vergund, nog enkele opmerkingen te plaatsen betreffende mijn zevende stelling, waarin gezegd wordt, dat terecht geen bijzondere regeling voor de z.g. familievennootschappen wordt voorgesteld. Prof. Drucker heeft enkele maanden geleden juist opgemerkt, dat de vraag naar een afzonderlijke regeling voor de familievennootschappen een van de meest populaire strijdmiddelen heeft opgeleverd tegen elk, tot nu toe bij ons verschenen, ontwerp van wet op de N.V. Inderdaad kan men twijfelen, of wellicht de voorkeur zou moeten worden gegeven aan een meervoudige regeling, waarvan een deel in het bijzonder zou gelden voor die N.V., die bepaalde eigenaardige karaktertrekken vertoonen. Toch meen ik, M. d. V., dat wij goed zullen doen, op dit oogenblik niet door het uitspinnen van die strijdzaak het tegenwoordig ontwerp misschien weder voor langen

tijd van de baan te brengen. Ook degenen die overtuigd mochten zijn, dat een afzonderlijke regeling van de familievennootschappen verkiesliker zou zijn, zullen naar mijn overtuiging het best doen, mede te werken om het Ontwerp, gewijzigd of niet, zoo spoedig mogelijk tot wet verheven te krijgen. Zij kunnen daarna hun actie voor afzonderlijke regeling van de familievennootschappen voortzetten.

Zelf wil ik een stap verder gaan en zeggen, dat er bij een regeling, zooals het tegenwoordig ontwerp die geeft, geen behoefte aan zulk een afzonderlijke regeling bestaat. Enkele jaren geleden heeft prof. Oppenheim, naar ik meen in het Weekblad voor Privaatrecht, geschreven over de Engelsche familievennootschap, de „Private Company”, en gezegd: Laat onze wetgever toch vooral bedenken, dat, wanneer hij een nieuwe wet op de N.V. gaat invoeren en daarin geen afzonderlijke regeling van de familievennootschappen opneemt, zijn werk reeds verouderd zal zijn op het oogenblik waarop het wordt ingevoerd. Een dergelijk argument behoort tot die, welke grooten indruk maken op de leden der wetgevende vergadering. Het is voor niemand aangenaam, een zwaar werk te verrichten en reeds bij voorbaat de mededeeling te ontvangen, dat dit reeds verouderd zal zijn zoodra het gereed is. Toch is deze vrees in dit geval niet gewettigd, zooals ik U ga aantoonen.

Vele warme voorstanders eener afzonderlijke regeling van de familievennootschappen verwachten daarvan voor deze vennootschappen een verzachting over de geheele lijn van de betreffende wetsbepalingen. Deze verwachting is echter ongegrond en mag bij de voorstanders van een afzonderlijke regeling niet worden opgewekt.

Het is niet juist, dat de wetgeving betreffende de familievennootschappen in haar geheel minder streng kan zijn, dan de betreffende de N. V. in het algemeen. Om dit duidelijk in te zien, behoeft men zich slechts af te vragen, wat eigenlijk de familievennootschap is. Zij is natuurlijk niet de vennootschap, waarvan de aandeelen zich in handen van familieleden bevinden. Wanneer men zich in een gewone vennootschap bevindt en men trouwt met zijn eenige mede-aandeelhoudster, dan komt men daardoor niet in een familievennootschap, evenmin als door overlijden van een familielid-aandeelhouder een familievennootschap plotseling tot een gewone N.V. kan worden. Wat zijn dan de familievennootschappen, voor welke men een afzonderlijke regeling vraagt?

Men stelle zich voor oogen, dat niet bij alle N.V.en het onpersoonlijk karakter zich even duidelijk uit de grondgedachte van de N.V. heeft ontwikkeld. Welke de grondgedachte van de N.V. is? De beperking van de aansprakelijkheid en de uitsluiting der persoonlijke aansprakelijkheid van de vennoten. Wanneer hier de kern van de N.V. ligt, dan is het begrijpelijk, dat een daarop gebouwde associatie zich gemakkelijk ontwikkelt tot een eigenlijke kapitaals-associatie, een associatie bij welke tusschen de vennoten persoonlijk als het ware geen betrekkingen meer bestaan en waarbij het aandeelhouderschap zich oplost in een recht jegens de vennootschap. Dit recht is dan, evenals elk ander, in het algemeen voor overdracht vatbaar en kan niet meer persoonlijk gekleurd zijn. Welnu, hier ligt de reden, waarom men de N. V. bij uitstek een kapitaals-associatie noemt in tegenstelling tot de persoonlijke associaties, waarvan de burgerlijke maatschap en de vennootschap onder firma de bekende voorbeelden zijn. Nu ligt deze ontwikkeling van de N. V. tot kapitaals-associatie logisch volkomen voor de hand, doch feitelijk is zij niet noodzakelijk. Naast de doorgevoerde kapitaals-associatie treft men in elk modern verkeer ook N.V.en aan, bij welke nog wel persoonlijke betrekkingen tusschen de leden-aandeelhouders bestaan en het juridisch dan ook niet onverschillig is, wien men als mede-aandeelhouder naast zich krijgt. Hetzij omdat bij deze vennootschappen de verplichtingen der aandeelhouders met de storting van het bedrag der aandeelen niet zijn geëindigd, hetzij omdat de medewerking der aandeelhouders bij vervreemding van het aandeel wordt gevorderd, of om welke andere reden ook. Zoo dikwijls men de aandeelhouders niet slechts naast elkaar wil zien als medegerechtigden tot het vermogen der N.V., maar hun persoonlijke samenwerking in de statuten vereischt, schept men een associatie, die niet als een zuivere kapitaalsassociatie kan worden aangemerkt. Men krijgt dan een associatie, die in logische ontwikkeling, als men wil, is achtergebleven; een vereniging, die gebruik maakt van de voordeelen, welke de N.V.-vorm geeft, maar aan den anderen kant de voordeelen van de persoonlijke-associatie niet verloren wil zien gaan.

Ziedaar de familievennootschap. En nu lost de vraag, of het gewenscht is tot een afzonderlijke regeling van deze vennootschappen over te gaan, zich op in deze andere: geeft de algemeene regeling van de N.V. voldoende vrijheid aan de vennoten om het persoonlijke element in hunne betrekkingen in te vlechten. Wanneer de oprichters eener N.V. voldoende vrijheid bezitten om de overdraagbaarheid van het lidmaatschap te beperken en om de naleving van persoonlijke verplichtingen te verzekeren, dan zal de vraag naar afzonderlijke rege-

ling der familievennootschappen geen reden van bestaan hebben.

De proef op de som valt gemakkelijk te leveren. Wat men ook van het tegenwoordige Wetboek van Koophandel moge zeggen, niemand zal beweren, dat dit de vrijheid der aandeelhouders te zeer aan banden heeft gelegd. Welnu, de aandrang naar een afzonderlijke regeling van de familievennootschappen is onder onze tegenwoordige wet niet van beteekenis geweest. En zal dit niet kunnen zijn onder welke regeling ook, die dezelfde vrijheden toekent. Eerst naarmate bedoelde vrijheid wordt beperkt, zal het eerst gaan klinken de vraag naar verzachting der regeling voor die groep van N.V'en, die het persoonlijk karakter wenschen te bewaren.

Doch het is onjuist, dat voor verzachting ten behoeve der familievennootschappen in aanmerking zouden komen die voorschriften, welke niet de onderlinge verhouding der vennoten betreffen, maar door den wetgever zijn gesteld in het belang van derden. Van een afzonderlijke regeling der familievennootschappen kan men verwachten meer vrijheid in de regeling van de onderlinge rechtsbetrekkingen der vennoten, maar niet een opheffing van de waarborgen ten behoeve van het publiek.

Van beiden één. Of men is van oordeel, dat uit het beginsel der N. V. — beperking van de aansprakelijkheid en de uitsluiting der persoonlijke aansprakelijkheid — gevaren voor het verkeer voortspuiten, die door bepaalde wettelijke waarborgen moeten worden verminderd. Is dat het geval, dan is er geen enkele reden om die waarborgen te verzachten voor de familievennootschappen. Wanneer het motorrijtuig op zich zelf gevaar oplevert, dan zal men daartegen optreden, onverschillig of het een 10 P.K. of een 2 P.K. motor betreft. Brengt de beperkte aansprakelijkheid als zoodanig gevaren mede, dan zal hetzelfde gevolg daaruit moeten worden getrokken ten aanzien van de familievennootschap als van de kapitaals-associatie, die onderling alleen hierin verschillen, dat de laatste als het ware voor het publiek openstaat en niet bijeengehouden wordt door een persoonlijk element. Tegenover derden staan beide gelijk. Meent men, dat de familievennootschap onmogelijk kan bloeien onder een wetgeving, die zoo zware waarborgen ten behoeve van derden eischt, dan zal men moeten afzien van het gebruik hiertoe van den vorm der N.V. De familievennootschap zal dan in de keuze van haar vorm beperkt zijn door de eischen, die zij zelve daaraan stelt.

Of men meent, dat de van de N. V. geëischte waarborgen te ver gaan. In dat geval zal men die moeten verzachten over de geheele lijn. Men mag dan niet aandringen, dat alleen ten opzichte van de familievennootschap een wijziging daarin zal worden gebracht.

Waarom zeide nu de schrijver, dien ik noemde, dat onze wetgever, zoo hij niet een afzonderlijke regeling voor de familievennootschappen zou invoeren, een arbeid zou verrichten, waarvan het resultaat reeds verouderd zou zijn op het oogenblik, waarop het zou worden ingevoerd? Omdat men in het buitenland op het oogenblik vrij algemeen dergelijke afzonderlijke regelingen heeft getroffen. Doch vergeet men daarbij niet, dat het buitenland ons één stap vooruit is, terwijl wij in de gelegenheid zijn twee stappen achter elkaar te zetten? Nadat de zeer milde wetgeving van 1838 werd ingevoerd, zijn de bepalingen hier te lande even mild en slap gebleven. Daarentegen is in het buitenland omstreeks de jaren 1860—1870 overal een reactie ingetreden, die, zooals men later heeft ingezien, de toelaatbare vrijheid te sterk aan banden heeft gelegd. Het is deze gedeeltelijke misstap, dien men door afzonderlijke regeling der familievennootschappen heeft moeten corrigeren. Het meest actuele bewijs hiervan levert de Fransche wetgeving. De Fransche regeering heeft juist dit jaar een afzonderlijke regeling van de familievennootschap ingevoerd. Wanneer men de Fransche wetgeving op de N.V. beschouwt, zal men daarnaast moeilijk één wet kunnen leggen, die de vrijheid der vennoten zoozeer aan banden legt als deze. Dat tegenover een zoo strenge regeling als die van de Fransche wet van 1867, zooals later aangevuld, een verzachting ten aanzien van de familievennootschappen werd noodig geacht is volkomen begrijpelijk. De Deutsche wetgever heeft op dienzelfden grond hetzelfde moeten doen en ook de Engelsche is dienzelfden weg opgedrongen. Maar dit geschiedde steeds hierom, omdat in de algemeene regeling van de N.V. in die landen de onderlinge vrijheid der vennoten te zeer beperkt was.

Vergelijkt men ons Ontwerp met de Fransche algemeene regeling, dan zal men moeten erkennen, dat hier te lande op dit stuk veel grooter vrijheid gaat gelaten worden, dan in het klassieke land der vrijheid. En wanneer ik U de bepalingen der Fransche Wet 1925 op de Société à responsabilité limitée zou mededeelen, dan zoudt U zien, dat zelfs de daardoor gebrachte verzachting in verschillende opzichten nog kneller werkt dan ons Ontwerp doen zal ten aanzien der familievennootschappen.

Om een enkel voorbeeld te geven: de overdraagbaarheid van het aandeel wordt in Frankrijk ten aanzien van de société à responsabilité limitée aan zeer rigoureuze bepalingen gebonden. Terwijl volgens de

regeling hier te lande het aandeel op twee, in het ontwerp genoemde wijzen op naam kan worden voerGEDRAGEN, zal dit naar de Fransche wet alleen op de wijze van cessie eener schuldvordering kunnen geschieden. Een familievennootschap, die wil leven naar de Fransche wet van 1925, zal haar aandeelen alleen op naam kunnen stellen. Zoo is er meer. Naar ons Ontwerp is de oprichting door slechts twee personen mogelijk. In de algemeene Fransche regeling voor de Société Anonyme wordt een aantal van minstens 7 oprichters voorgeschreven. Eerst voor de familievennootschap is dit getal tot 2 teruggebracht. Daarmede is men in Frankrijk dus, alleen voor de familievennootschap, juist zoover als ons Ontwerp voor alle N.V'en gaat. Wanneer men ons Ontwerp dus vergelijkt met de Fransche wet van 1925, dan kan men al'erminst zeggen, dat wij bij zijn ongewijzigde aandoening ten achter zullen komen. Integendeel zal men kunnen zeggen, dat wij daarmede vóór zijn, omdat wat in Frankrijk met vallen en opstaan nog slechts ten deele voor de familievennootschap wordt bereikt, bij ons krachtens algemeene regeling zal gelden.

Aan vergelijking met de buitenlandsche wetgeving zal men dan ook geen motief kunnen ontleenen om op een meervoudige regeling aan te dringen. De faciliteiten, in ons Ontwerp 1925 neergelegd, zijn van zoo verre strekking, dat daarnaast redelijkerwijze niet nog een afzonderlijke regeling voor de familievennootschappen kan worden geëischt. Van de formaliteiten betreffende de bijeenroeping, de agenda en de plaats der vergaderingen zal kunnen worden afgeweken, wanneer het geheele kapitaal ter vergadering vertegenwoordigd is. Voor het nemen van besluiten zal een algemeene vergadering niet behoeven te worden gehouden, wanneer de aandeelen op naam zijn uitgegeven. Het enquêterecht geldt, tenzij het uitdrukkelijk in de statuten is vastgelegd, niet voor die N.V'en, waarvan de aandeelen op naam staan. Wanneer men al deze bepalingen, waarvan vooral de familievennootschappen zullen profiteren, in aanmerking neemt, zal men moeten erkennen, dat voldoende vrijheid wordt gelaten op het gebied, waarbinnen deze vennootschappen vrijheid mogen vragen, om daarnaast niet nog een afzonderlijke regeling te kunnen verlangen.

Doch ik herhaal. Al mochten er onder U van oordeel zijn, dat het Ontwerp op dit punt nog kan worden verbeterd, dan nog zou ik in overweging willen geven om den gang van deze wijziging, die toch reeds zoo lang onder weg is, niet te vertragen. Er is reeds moeite genoeg gedaan om het zoover te brengen als het op dit oogenblik is. Een, o.i. allerminst noodige, omwerking zou wederom jaren arbeid vereischen en de kansen op het tot stand komen van de verbeteringen, die het Ontwerp 1925 in elk geval zal brengen, sterk verminderen.

Meent men het ernstig met dit Ontwerp, dan zal men op één punt moeten terugkeeren naar het stelsel 1910. In zooverre namelijk als dit de Commanditaire Vennootschap op aandeelen niet geheel heeft vrij gelaten. Toen heeft men ingezien, dat alle verbeteringen in de wetgeving op de N.V. niet zullen baten, wanneer men niet belet hare regeling te ontduiken door omzetting in een commanditaire vennootschap op aandeelen. De Minister heeft gemeend, dat dit gevaar thans denkbeeldig is geworden, doordat het Ontwerp 1925 zooveel soepeler is gemaakt. Men hoort hier een dier formules, welke zich op gezette tijden mogen verheugen in de Ministerieele gunst. Thans is het woord „soepel” in de mode, ter aanduiding van moeilijk te omschrijven kwaliteiten. Toch lijkt mij de verwachting der Ministers op dit punt niet meer dan een illusie. Er zijn inderdaad op verschillende punten verzachtingen aangebracht. Doch men behoeft het Ontwerp slechts vluchtig door te lezen om te zien, dat — volkomen terecht — aan betrokkenen banden blijven aangelegd, die zeer zeker een aantal hunner aanleiding zullen geven tot het zoeken naar middelen om zich daarvan te bevrijden. Wanneer dit het geval is, mag men de commanditaire vennootschap op aandeelen niet ongeregeld laten. Nu de N.V. elk doel mag nastreven, bestaat er niet het minste bezwaar tegen het oprichten van N.V'en, die zich uitsluitend zullen gaan bezighouden met het beheeren van commanditaire vennootschappen op aandeelen. En ste't men zoodanige N.V. als beheerend vennoote eener commanditaire vennootschap op aandeelen aan, dan zal de persoonlijke aansprakelijkheid bij dergelijke associaties volkomen zijn verdwenen. Men zal op deze wijze vrij datgene kunnen doen, wat het Ontwerp 1925 heeft willen verbieden.

Wil men daarom noch de kansen van aanneming van het Ontwerp noch zijn werking verijdelen, dan zal men eenerzijds goed doen op dit oogenblik niet aan te dringen op omwerking in de richting van afzonderlijke regelingen, maar anderzijds ook niet mogen nalaten, zij het voorloopig, enkele van de bepalingen van het Ontwerp toepasselijk te verklaren op de commanditaire vennootschap op aandeelen.

Dit zijn enkele algemeene beschouwingen, waarmede ik mijn inleiding nog wenschte aan te vullen. Van een verdere ontwikkeling mijner stellingen moet ik wegens tijdgebrek afzien. Wellicht biedt zich heden-

middag nog de gelegenheid, hiertoe over te gaan ten aanzien van die onderwerpen, welke mochten blijken U te interesseeren.

(applaus).

De Voorzitter:

Dames en Heeren,

Uw applaus levert het bewijs Uwer instemming met de interessante rede van den inleider. Zooals uit de agenda blijkt, verwachten wij echter, dat niettemin wel eenig verschil van meening tot uiting zal komen. Ik zou thans gaarne een kleine pauze willen houden, maar de talrijkheid van Uw opkomst doet mij vreezen, dat hiertoe geen gelegenheid zal bestaan. Ik geef dus thans het woord aan den tweeden inleider.

Hier volgt het referaat van den Heer Jac. Lampe dat door den referent nader werd toegelicht.

EENIGE BESCHOUWINGEN NAAR AANLEIDING VAN HET WETSONTWERP-1925 OP DE NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP.

Het Bestuur van het Nederlandsch Instituut van Accountants heeft mij uitgenoodigd om op dezen 17en Accountantsdag mede in te leiden: het Wetsontwerp op de Naamlooze Vennootschap.

Deze inleiding kan slechts een aanvullend karakter hebben, immers mijn taak is uit den aard der zaak een beperkte: de gansche materie behoort in de eerste plaats tot het domein van den jurist, slechts bepaalde onderdeelen van het wetsontwerp liggen op het terrein van den accountant, ten deele wijl in enkele bepalingen beoogd wordt eene regeling te treffen voor de verhouding van den accountant tot de naamlooze vennootschap en hare organen, ten deele ook omdat in die onderdeelen van het wetsontwerp zaken geregeld worden waarmede de accountant door zijn studie en zijn praktijk in den regel meer vertrouwd zal zijn dan de jurist. Slechts die bepaalde onderdeelen van het wetsontwerp, in hoofdzaak vervat in de bepalingen van de 3e paragraaf: „Van het vermogen der naamlooze vennootschap”, zullen de punten zijn waarover ik in deze inleiding mijne meening zal hebben te formuleeren.

Alvorens echter tot bespreking en critiseering over te gaan, meen ik eerst mijne houding ten aanzien van het ontwerp als geheel zoowel als mijne opvattingen omtrent het uitoefenen van critiek daarop in het kort te moeten ontvouwen.

Het is overbodig hier de lijdensgeschiedenis van de herziening onzer wetgeving aangaande de n.v. in de herinnering op te roepen. Zij is overbekend. Meer dan 50 jaren is men reeds doende met ontwerpen, critiseeren, herzien en opnieuw bestudeeren. Eindelijk dan is er na jaren van studie en overweging het Gewijzigd Ontwerp Heemskerk. Daar „het volgen van een anderen weg wel zeer tijdroovend ware”¹⁾ geweest, is bij de samenstelling van dit gewijzigd ontwerp voortgewerkt op den grondslag van het Ontwerp-Nelissen van 1910, hetgeen te eerder kon geschieden, omdat de Minister zich met drie voorname grondbeginselen van dit ontwerp kon vereenigen, n.l. de openbaarheid van de inrichting van en machtsverdeling in de n.v., de bescherming van het vermogen der naamlooze vennootschap en de regeling der aansprakelijkheid ook van bestuurders en commissarissen. Overhoord werd geworpen het vierde beginsel, dat der bescherming der minderheid.

Hoewel wij thans te doen hebben met een Gewijzigd ontwerp, waarbij in velerlei opzicht andere wegen ingeslagen zijn dan in het Oorspronkelijk Ontwerp, vindt men op tal van punten weer groote overeenstemming met het O. O. -) als gevolg van het feit, dat zooals hierboven gezegd grootendeels de grondbeginselen van het O.O. behouden zijn gebleven, zoodat de critiek, die geuit werd ten aanzien van het ontwerp—Nelissen, zich vermoedelijk voor een deel ook ten aanzien van het G. O.³⁾ zal laten hooren. Weer is dus te verwachten critiek, die het wetsontwerp in zijn grondslagen aantast, die slechts ideaal-oplossingen nastreeft er bevrediging vraagt van nu eenmaal niet te verwezenlijken verwachtingen ten aanzien van de bescherming der belangen van derden. Aan dergelijke critiek zou slechts tegemoet ge-

komen kunnen worden, wanneer geheel nieuwe wetsontwerpen zouden voorbereid worden, waardoor de verhoopde regeling van ons naamlooze vennootschapswezen weer „zou worden teruggezet in het stadium van vóór 1910”.⁴⁾

Een der bekendste grieven tegen het O. O. was gericht tegen het feit, dat geen splitsing gemaakt was tusschen de z.g. familie-vennootschappen en de publieke vennootschappen. De groote ons omringende landen kennen deze differentiatie wel: Duitschland heeft zijn G. m. b. H., Engeland zijn private company en nu onlangs heeft Frankrijk zijn Société à responsabilité limitée gekregen. De zucht tot navolging van het buitenland moge ook al een der redenen zijn geweest het voornaamste motief waarom door velen de differentiatie bepleit werd, zal toch wel in hoofdzaak zijn geweest de omstandigheid, dat die splitsing een middel was om te komen tot de door hen gewenschte straffere normaliseering van wat zij noemen de publieke naamlooze vennootschap.⁵⁾

Niettegenstaande de vele critiek, die op dit punt tegen het O. O. werd geuit, heeft de Minister Heemskerk het oude standpunt gehandhaafd en als wilde hij een laatste poging doen om herhaling daarvan te voorkomen, waarschuwt hij in zijn brief van 10 Januari j.l. aan de Commissie van Voorbereiding enz.:

„dat er naar is gestreefd de wettelijke regeling van deze moeilijke materie zoo eenvoudig mogelijk te houden. Wie verwacht daarin een oplossing te zullen vinden voor alle moeilijkheden, welke ter zake van de naamlooze vennootschap kunnen rijzen, zal wellicht eenige teleurstelling ondervinden. Doch het schijnt beter, dat men er zich voor het oogenblik toe bepaalt binnen te halen, hetgeen dadelijk voor verwezenlijking vatbaar is. Met het zoeken naar ideaal-oplossingen verloopt het getij. Ook hier geldt, dat het betere de vijand is van het „goede”.⁴⁾

Inderdaad, wanneer men maar blijft zoeken naar de ideaal-regeling, dan vrees ik, dat wij over tientallen van jaren nog zoekende zijn naar de bevrediging van aller verlangens, en waar het mij wenschelijk voorkomt, dat eene herziening der wettelijke bepalingen op de n.v. thans binnen afzienbaren tijd tot stand komt, is van mij derhalve geen critiek in den hierboven bedoelden zin te wachten. Hiermede wil natuurlijk geenszins gezegd zijn, dat ik het ontwerp gaarne zonder veel wijziging in het Staatsblad zou zien opgenomen. Integendeel Zonder aantasting van de grondslagen van het ontwerp is op tal van plaatsen verbeterende wijziging aan te brengen. Daarop zij m.i. de critiek slechts gericht, wil zij thans praktische betekenis hebben.

* *

Zooals te verwachten was, is in het gewijzigd ontwerp plaats ingeruimd aan den accountant, waarmede trouwens, wij mogen het gerust zeggen, aan een eisch des tijds is tegemoet gekomen. Ook het O. O. van 1910 voorzag daarin. Weliswaar werd toen, en wordt ook nu weer in het gewijzigd ontwerp, slechts gesproken van „deskundige”, maar uit de redactie van de betreffende wetsartikelen bleek voldoende, dat men toch inderdaad den accountant op het oog had, trouwens in de Mem. van Toelichting van 1910 wordt die naam ook gebruikt. Het moge eenigszins begrijpelijk zijn, dat de wetgever van 1910 toen het accountantswezen in ons land nog betrekkelijk jong was, geschroomd heeft dien vreemden naam in onze wetgeving te introducereeren, te verwonderen valt het echter wel, dat een vijftiental jaren later, in welke periode de ontwikkeling van ons beroep sterk is voortuitgetreken en de accountancy meer algemeen bekend is geworden, die schroom nog niet overwonnen is, temeer waar de landsregering in die tusschenliggende veelbewogen jaren niet slechts veelvuldig gebruik heeft gemaakt van de diensten van vele particuliere accountants maar er zelf toe overging een eigen belasting-accountantsdienst te organiseeren, met het oog op de behoeften van dien dienst een examen voor rijksaccountant instelde, terwijl in de overzeesche bezittingen Gouvernements-accountantsdiensten voor de gouvernementsbedrijven en de belastingen georganiseerd werden. Men zou hieruit toch concludereeren mogen, dat de accountant in den loop der jaren wel eenig burgerrecht in de departementen van 's lands bestuur zou gekregen hebben!

* *

¹⁾ Gedr. Stukken No. 69 bl. 1.

²⁾ Oorspronkelijk ontwerp.

³⁾ Gewijzigd ontwerp.

⁴⁾ Gedr. Stukken No. 69 bl. 1.

⁵⁾ Prof. Mr. W. H. Drucker, Het herleefde ontwerp-Nelissen, Econ. Stat. Ber. 10-6-25.

DE TAAK VAN DEN ACCOUNTANT BIJ DE N.V.

De taak van den accountant bij de n.v. is eene veelzijdige; zij is niet slechts controleerend, doch ook adviseerend en ten aanzien van de inrichting harer administratie organiseerend. Die taak kan een aanvang nemen direct na de oprichting der n.v., voortduren tijdens haar geheele bestaan en eindigen met het onderzoek naar de juistheid der liquidatierekening. Het contact van den accountant met de n.v. kan ook van tijdelijken aard zijn n.l. wanneer zijn hulp slechts gevraagd wordt voor speciale onderzoeken, hetzij in opdracht van de bestuursorganen der n.v. zelf, hetzij in opdracht van derden.

a. de taak van den accountant in verband met de oprichting der N.V.

Menigmaal wordt reeds vóór de oprichting der n.v. een beroep op dien bijstand van den accountant gedaan. Wanneer toch de n.v. ontstaat door omzetting van een tot dusver onder een anderen ondernemingsvorm gedreven zaak, dan heeft de accountant reeds vóór de feitelijke oprichting der n.v. een zeer belangrijke taak te vervullen door het instellen van een onderzoek naar de resultaten, welke door de bestaande zaak in de laatste jaren zijn behaald, teneinde te kunnen beoordeelen de rentabiliteit van het bedrijf en vast te stellen de waarde, waarvoor dat bedrijf of die onderneming in de op te richten n.v. kan worden ingebracht, benevens de vergoeding eventueel voor de goodwill te geven, welke vergoeding kan zijn eene directe dan wel eene toekomstige door middel van oprichtersaandeelen of winstbewijzen. Eene soortgelijke taak heeft de accountant te vervullen wanneer de n.v. ontstaat uit een fusie van twee of meer ondernemingen, die tevoren afzonderlijk, hetzij in den vorm der n.v. hetzij in eenigen anderen ondernemingsvorm gedreven werden. Het resultaat van het onderzoek wordt neergelegd in een rapport.

De belangrijkheid van dezen arbeid zal ik niet nader behoeven aan te toonen. Men bedenke slechts van hoe buitengewone betekenis die overname van het oude bedrijf door de n.v. is, immers zij kan beslissend zijn voor het welzijn der nieuwe n.v., in ieder geval haar tot jaren lang in gunstigen of ongunstigen zin beheerschen.

De betekenis van dien arbeid schijnt tot de samenstellers van dit wetsontwerp echter niet te zijn doorgedrongen, want nergens vind ik van dien arbeid eenig gewag gemaakt.

De artikelen 40 tot 40c. bevatten bepalingen, welke beoogen „de beteugeling van fraude bij inbreng of door overeenkomsten na de oprichting, die feitelijk het karakter hebben van inbreng”⁶⁾, welk doel getracht wordt te bereiken door de voorschriften tot publicatie — hetzij bij de acte van oprichting, hetzij in de toelichting op de balans en verlies & winstrekening van het eerste boekjaar — van alle overeenkomsten, die direct of indirect met oprichting, inbreng en plaatsing van aandelen verband houden.

Openbaarheid is hier het groote wachtwoord, maar wat beduidt openbaarmaking ten slotte, wanneer de middelen, om het gepubliceerde naar waarde en innerlijke betekenis te beoordeelen, onthouden worden? Had het hier niet op den weg van den wetgever gelegen om een dwingend voorschrift te geven, dat bij de overeenkomsten, sub e. en f. in art. 40a. genoemd, tevens gepubliceerd moesten worden de rapporten, die eventueel dienaangaande door deskundigen zijn uitgebracht? Dan eerst zou publicatie der bedoelde overeenkomsten praktische betekenis hebben. Uit den aard der zaak moet natuurlijk rekening gehouden worden met de mogelijkheid, dat in die rapporten mededeelingen of bijzonderheden kunnen voorkomen, waarbij het groote publiek geen belang heeft, die hinderlijk zijn voor de vroegere eigenaren eener in de n.v. in te brengen onderneming, of waarvan de publicatie de belangen der n.v. zoude kunnen schaden, doch die bezwaren zouden te ondervangen zijn door de bepaling, dat in stede van de volledige rapporten volstaan zou kunnen worden met publicatie van verklaringen der deskundigen, waarin zij in positief gestelde bewoordingen zich uitspreken over de waarde van de in te brengen eigendommen enz. Onder deze bepalingen zouden dan natuurlijk ook vallen de rapporten of verklaringen van accountants, uitgebracht naar aanleiding van de onderzoeken aangaande de in te brengen bedrijven of ondernemingen. Op dit punt kom ik nader terug bij de bespreking der voorschriften omtrent de prospectusregeling.

* * *

b. de taak van den accountant gedurende het bestaan der N.V.

De betekenis van de taak van den accountant gedurende het bestaan der n.v. is den samenstellers van dit wetsontwerp niet ontgaan, zoodat, op het voetspoor van het O.O. van 1910, doch met eenige

wijzigingen, in enkele artikelen getracht wordt de benoeming zoowel als de taak en verplichtingen van den accountant te „regelen”. De betreffende artikelen zijn 42a/b en 51b (O.O. 44c/d en 51g).

Een imperatief voorschrift tot accountantscontrole is in de artikelen niet vervat, zoodat zij teleurstelling zullen brengen aan diegenen onder mijne beroepsgenooten, die zulks van de nieuwe regeling op de n.v. verwacht of gehoopt hadden.

Ik behoor niet tot de teleurgestelden, want naar mijne meening kon een dergelijk imperatief voorschrift toch redelijkerwijze niet verwacht worden.

„Welke opvatting men ook omtrent het accountantswezen moge „huldigen, zeide reeds Minister Nelissen in de Mem. van Toelichting „bij art. 44c (thans art. 42a),⁷⁾ dit zal men toch gereedelijk erkennen, „dat het niet aangaat aan iedere naamloze vennootschap de verplichting op te leggen hare boekhouding en de daaruit opgemaakte „stukken door een accountant te doen nazien. Er bestaan, en er zullen „steeds bestaan, tal van vennootschappen, ten aanzien van welke een „zoodanig imperatief voorschrift geen enkel openbaar belang zou „dienen, slechts onnoodige bemoeienis en onkosten veroorzaken zou”.

Het komt mij voor, dat die meening geen redelijke bestrijding zal vinden. Wanneer men toch bedenkt, dat van het zeer groote aantal naamloze vennootschappen, dat ons kleine landje kent, de overgrote meerderheid bestaat uit zogenaamde familievennootschappen, uit maatschappijen tot exploitatie van huizen, tot exploitatie van een enkel schip of sleepboot, of tot voortzetting van winkels etc., altemaal vennootschappen waarvan de aandelen meestal in een of weinige handen zijn, dan zal men gereedelijk moeten toegeven, dat er voor een dergelijk voorschrift inderdaad geen plaats is, ja dat het ongemotiveerd zou zijn.⁸⁾

De voorstanders van verplichte accountantscontrole ontkennen dit bezwaar geenszins en laten de ontwikkeling hunner inzichten omtrent verplichte accountantscontrole gewoonlijk voorafgaan door een pleidooi voor splitsing der naamloze vennootschappen in familie- en publieke vennootschappen, voor welke laatste dan het imperatieve voorschrift zou moeten gelden, ofwel zij stellen dezen eisch slechts voor die publieke vennootschappen, welker aandelen aan de beurs verhandeld worden of die obligatieleeningen van f 500.000,— of meer hebben uitgegeven.

Zij die een splitsing voorstellen, doen dit, zooals wij reeds zeiden, in hoofdzaak om een straffere normalisatie voor de publieke vennootschappen te verkrijgen, maar tasten daarmede naar mijne meening een der grondslagen van het huidige wetsontwerp aan en brengen de totstandkoming dier regeling in gevaar, terwijl zij, die de tweede onderscheiding voorstaan, vergeten, dat een wetgever slechts algemeene regelen te geven heeft en geen willekeurige onderscheidingen kan maken. Waarom toch zou de maatschappij met f 500.000,— kapitaal, welker aandelen aan de beurs verhandeld worden, wel tot accountantscontrole verplicht kunnen worden en niet de maatschappij met f 400.000,— kapitaal en f 200.000,— obligatieschuld, waarvan de aandelen niet aan de beurs genoteerd worden? Het beroep van de tweede op het geldbeleggend publiek is per saldo toch grooter geweest en zij zou niet onder de scherpere bepalingen vallen!

Trouwens wanneer dat geldbeleggend publiek, aandeelhouders en obligatiehouders, zoo zeer bescherming behoeft, dat des wetgevers hulp dringend nodig zou zijn, daar is het toch wel verwonderlijk, dat de direct belanghebbenden zelf niet eens wat meer de handen uit de mouw steken en voor hun eigen belangen opkomen: de aandeelhouders door op de alg. verg. accountantscontrole te eischen, de obligatiehouders door voor hun trustee het recht tot benoeming van een accountant op te eischen. Eerst dan is het naar mijne meening taak van den wetgever om in te grijpen, wanneer het particulier initiatief gefaald heeft of door omstandigheden moest falen.

Waar voorts de wetgever de n.v. vrijlaat om al dan geen commissarissen te hebben, dus het geheel aan haarzelf overlaat te beslissen of zij al dan geen toezicht op het beheer wenscht, daar zou het toch wel een ietwat zonderling effect maken, wanneer diezelfde wetgever toezicht door een deskundige op een onderdeel van het beheer, dat der verantwoording van de vermogenswisselingen, imperatief voorschreef.

Bovendien hoe zou van een wetgever een dergelijk voorschrift verwacht kunnen worden, waar hij zelf nog steeds in gebreke bleef om mede te werken tot eene regeling, waardoor belanghebbenden zouden weten, wie redelijkerwijze als „deskundige” in den zin der wet te beschouwen is. Reeds jaren wordt zonder tastbaar succes door de accountants op eene wettelijke regeling van het beroep aangedrongen.

Voorts vrees ik ook, dat wij bij een plotselinge toevloed van veel

⁷⁾ Mem. v. Toel. Uitg. Gebr. Belinfante bl. 74.

⁸⁾ Prof. Th. Limperg Jr., Het Wetsontw. etc. „Accountancy” 1910 bl. 25 e.v.

⁶⁾ Gedr. St. No. 69 bl. 38.

werk als gevolg van een dwingend contrôle-voorschrift weder getuigen zouden zijn van een grooten toeloop van onvoldoend bekwaame krachten, wat ons beroep slechts schade kan doen. De directe voordelen van het meerdere werk wegen niet op tegen de nadeelen, die ons beroep op den duur door inferieuren arbeid zou ondervinden. De contrôlegedachte moet m.i. zichzelf populariseeren en bij geleidelijke ontwikkeling zijn wij dan ook het meest gebaat.

Men doet bij het pleiten voor verplichte contrôle zoo gaarne een beroep op Engeland, waarbij men het dan voorstelt alsof er in Engeland bepaalde voorschriften tot accountantscontrole of althans halfdwingende bepalingen dienaangaande bestaan. Na een uiteenzetting gegeven te hebben omtrent de bepalingen betreffende de benoeming van een of meer „auditors” zeggen bijv. Nijst en Verbiest: „Bij vergelijking dezer bepalingen met de hier voorgestelde, valt allereerst op, dat ook de Engelsche wet de benoeming van den accountant⁹⁾ niet absoluut imperatief voorschrijft; ook daar te lande bestaat de mogelijkheid haar achterwege te laten”.¹⁰⁾

Ik wil hierbij even opmerken, dat de Engelsche Companies Consolidation Act 1908 omtrent de benoeming van den accountant absoluut niets voorschrijft, want nergens is daarin bepaald, dat de auditor een accountant moet zijn: een ieder kan daartoe worden benoemd, mits hij maar niet zij een „director or officer of the company”.

Dat men in Engeland thans vrijwel als regel accountants als auditors benoemt, is een gevolg van het feit, dat de accountancy in Engeland zich door haar werk veel meer reeds ingeburgerd heeft dan hier. Ongetwijfeld zullen de wettelijke bepalingen omtrent de aansprakelijkheid van bestuurders ook tot veelvuldiger gebruik van accountants geleid hebben, maar datzelfde is hier te lande te verwachten. Daarom geenerlei dwang van den wetgever. De contrôle-gedachte moet zelf geleidelijk zich baan weten te breken.

De taak van den wetgever is m.i. dan ook geen andere dan *regelend* op te treden. Aldus heeft de wetgever zich zijn taak ook gedacht, immers in de Mem. van Toelichting¹¹⁾ heet het: „Aan den anderen kant behoort de wet *eenige regelen* te geven, om, indien de naamlooze vennootschap een dergelijk onderzoek wenscht — hetzij dat „het bij de acte van oprichting voorgeschreven is, hetzij dat de algemeene vergadering ertoe besluit — den accountant de vervulling zijner „taak mogelijk te maken, en vooral ten einde te voorkomen, dat, wat „als een bijzondere waarborg van de belangen van aandeelhouders en „derden bedoeld is, louter schijn worde”.

Wat die ontworpen regeling te betrekken zal hebben, willen wij thans onderzoeken.

* * *

Benoeming en ontslag van den accountant zijn geregeld in Art. 42a:

Door de algemeene vergadering van aandeelhouders kan en, voorzover zulks door de statuten is voorgeschreven, zal een deskundige worden benoemd, ten einde De algemeene vergadering is bij de benoeming aan geenerlei voordracht gehouden. Zij kan den deskundige te allen tijde ontslaan.

en in art. 51b:

Commissarissen of diegenen hunner, die met het toezicht op het opmaken van de balans, de winst- en verliesrekening en de toelichting zijn belast, zijn, wanneer niet reeds eene benoeming ingevolge artikel 42a is geschied door de algemeene vergadering van aandeelhouders, bevoegd een deskundige te benoemen, ten einde ... De deskundige kan te allen tijde worden ontslagen door degenen, die hem hebben benoemd.

Iets nieuws brengen deze bepalingen niet, want niemand zal in twijfel trekken, dat de algemeene vergadering als hoogste macht in de n.v. het recht heeft om een accountant te benoemen, terwijl de praktijk zich thans zoodanig ontwikkeld heeft, dat er nimmer bezwaren gehoord worden wanneer de Commissarissen zich van de hulp van een accountant voorzien, trouwens vele commissarissen stellen accountantscontrole eenvoudig als eisch alvorens hun benoeming te aangaan. Praktisch gesproken staat de bevoegdheid van commissarissen tot benoeming van een accountant buiten twijfel. Trouwens de Minister erkende dit reeds in de Mem. van Toelichting van 1910 bij art. 51g (thans art. 51b):

„Dat commissarissen thans reeds bevoegd zijn een accountant aan „te wijzen om toezicht te houden op de boekhouding en om hen „voor te lichten omtrent de door het bestuur opgemaakte balans en „winst- en verliesrekening is niet aan gegronnen twijfel onderhevig. „Zij aarzelen thans wellicht dikwijls van deze bevoegdheid gebruik te

„maken, omdat in eene zoodanige aanstelling allicht een blijk van „wantrouwen tegenover bestuurders zou kunnen worden gezien. Dit „wordt anders, wanneer deze bevoegdheid bij de wet uitdrukkelijk „wordt toegekend en geregeld. Dan toch wordt de aanwijzing van een „accountant slechts een gewoon middel om zich volkomen op de „hoogte te stellen en te houden van de boekhouding en de bijzonderheden der administratie, waarmede in de meeste gevallen de commissaris persoonlijk zich niet kan en naar billijkheid niet behoeft „ bezig te houden”.¹²⁾

De tijden, dat de aanstelling van een accountant als een blijk van wantrouwen tegenover de bestuurders zou kunnen worden opgevat, waren in 1910 reeds voorbij, en zeker zijn zij het heden, zoodat deze motiveering destijds gerust had achterwege kunnen blijven. De benoeming van den accountant door commissarissen is voldoende gemotiveerd door de omstandigheid, dat zijn werk een noodzakelijke aanvulling is van de taak van commissarissen.

Bij de regeling in het O.O. was het mogelijk, dat er meer dan één accountant bij dezelfde n.v. kon benoemd worden, zooals duidelijk blijkt uit de M. v. T.:¹³⁾ „Het is der Regeering voorgekomen, dat „de bevoegdheid van commissarissen om zich de voorlichting van „een accountant te verzekeren, niet mag worden afhankelijk gesteld „van de benoeming van een accountant door de algemeene vergadering. Ware het anders, dan zou b.v. de door de commissarissen benoemde deskundige zijne werkzaamheid moeten staken, zoodra de algemeene vergadering een anderen deskundige had aangesteld.”

Van Arkel¹⁴⁾ vond deze regeling bijzonder practisch; ik vind ze onmogelijk. Voor twee of meer afzonderlijk werkende bekwaame accountants, die dus ieder voor zich hetzelfde werk doen, is m.i. bij de n.v. geen plaats. In zooverre verheugde ik mij daarom uit het Verslag van de Commissie en het Antwoord van den Minister (Gedrukte Stukken No. 69 bl. 47 en 61) een andere opvatting te kunnen beluisteren. Daarin toch kwam tot uiting de meening, „dat de deskundige niet „bij de acte van oprichting moet benoemd kunnen worden, maar dat de „benoeming uitsluitend in handen moet zijn van de algemeene vergadering en dat de (in art. 51b) gegeven bevoegdheid behoort „perkt te worden tot het geval, dat aandeelhouders een deskundige „niet benoemd hebben. Hebben dezen een deskundige voor het toezicht „op de boekhouding benoemd, dan behoort dit toezicht niet tot de „bemoedigen van commissarissen. Dit is ook het geval, als dit toezicht „is opgedragen aan een raad of commissie van toezicht uit commissarissen. De bevoegdheid tot benoeming van den deskundige behoort alsdan aan dien raad of die commissie toe te komen.”

De bedoeling is duidelijk: men wil slechts één deskundige in functie hebben, liefst benoemd door de algemeene vergadering. De Minister antwoordde, dat de nieuwe redactie met de gemaakte opmerking rekening houdt, maar is dit wel inderdaad het geval? Tusschen oprichting en eerste algemeene vergadering verloopt eenige tijd, in vele gevallen een jaar of nog langer. In dien tusschentijd is de algemeene vergadering niet in de gelegenheid een accountant te benoemen. Commissarissen kunnen de algemeene vergadering dus altijd voor zijn. Maar wanneer nu de door Commissarissen ingevolge art. 51b benoemde functionaris niet naar den zin der algemeene vergadering is? Dan kan deze een anderen deskundige aanwijzen, maar de eerste blijft in functie, want hem ontslaan kunnen alleen de commissarissen!

„Het feit, zegt Prof. Drucker,¹⁵⁾ dat een door het bestuur aangewezen deskundige reeds op de geschetste wijze functioneert zal, „naar mij voorkomt, de algemeene vergadering niet het recht ontneemen, haar eigen deskundige aan te wijzen!”

Dus toch weer twee onafhankelijk van elkaar werkende deskundigen! Handteekeningen van twee deskundigen onder de balans!?

Er is nog één mogelijkheid om uit de impasse te geraken: Zijne bezoldiging wordt door de algemeene vergadering vastgesteld, zegt de 3e alinea van art. 42a en die bepaling geldt voor ... beide functionarissen! De koorden van de geldbeurs zijn in handen van de algemeene vergadering; practisch kan zij dus de benoeming door commissarissen onmogelijk maken, op die wijze derhalve den niet gewilden deskundige van commissarissen aan den dijk zetten.

Maar dit middel kan niet alleen dienst doen in het bovenbedoelde geval, dat Commissarissen hun deskundige niet willen loslaten om hem te doen vervangen door den deskundige van de algemeene vergadering, maar dit middel kan *altijd* toepassing vinden, zoodat de „bevoegdheid” van commissarissen, die „niet aan gegronnen twijfel onderhevig is” volgens de M. v. T., tenslotte afhankelijk is van de welwillendheid van de algemeene vergadering.

Kan er hier nu eigenlijk nog van een „regeling” gesproken worden?

¹²⁾ M. v. T. Uitg. Gebr. Belinfante bl. 95.

¹³⁾ M. v. T. Uitg. Gebr. Belinfante bl. 96.

¹⁴⁾ H. J. van Arkel, De Balans, bl. 130.

¹⁵⁾ Econ. Stat. Berichten 1925 I bl. 578.

⁹⁾ Cursivering is van mij.

¹⁰⁾ Leerboek der Accountancy I bl. 98.

¹¹⁾ M. v. T. Uitg. Gebr. Belinfante bl. 74.

M.i. dient minstens de mogelijkheid om twee accountants gelijktijdig in functie te hebben voorkomen te worden, hetgeen toch best kan geschieden door eenvoudig te bepalen, dat de commissarissen etc. bevoegd zijn een deskundige te benoemen, *indien en zoolang niet* eene benoeming ingevolge art. 42a is geschied door de algemeene vergadering.

* * *

Over het ontslag nog een enkel woord. Art. 42a zegt: Zij (d.i. de algemeene vergadering) kan den deskundige te allen tijd ontslaan. Executie zonder vorm van proces. Had hier de wetgever den deskundige niet eenige bescherming kunnen, ja moeten geven? Dient hij, ingeval het ontslag slechts het gevolg is van meningsverschillen tusschen bestuurders en accountant, niet in de gelegenheid gesteld te worden zijn houding en meening te verdedigen? De Engelsche wet doet zulks wel door art. 112 par. 4 van de Companies (Consolidation) Act 1908,¹⁶⁾ welks opname in de wet door Spicer & Pegler¹⁷⁾ aldus gemotiveerd wordt:

„The clause relating to the appointment of an Auditor, other than a retiring Auditor, was first introduced in the Companies Act 1907, owing to the method, sometimes adopted by Directors, where there was a difference of opinion between the retiring Auditor and themselves, of nominating another Auditor without notifying the retiring Auditor of their intention so to do, and carrying the appointment of the new Auditor by means of the proxies at their disposal. Such procedure was in many cases detrimental to the general interests of the Shareholders, and was certainly a very poor reward for the Auditor who had too faithfully discharged his duties to them. The fact that notice must be sent to the retiring Auditor, and to all Shareholders prior to the Shareholders Meeting, in the event of any Auditor other than the retiring Auditor being nominated, prevents any alteration in the appointment without the knowledge of all the Shareholders: and the retiring Auditor is able to place his views before the Shareholders should he wish to do so”.

Het wil mij voorkomen, dat een gelijksoortige bepaling in het wetsontwerp diende opgenomen, waar zij toch slechts is de logische consequentie van het door den wetgever aangenomen beginsel, dat vooral voorkomen moet worden, dat wat als een bijzondere waarborg van de belangen van aandeelhouders en derden bedoeld is, louter schijn worde, en waar in het systeem der wet de algemeene vergadering de hoogste macht vertegenwoordigt, dient op haar beroep open te staan.

Het spreekt vanzelf, dat zoolang de algemeene vergaderingen door het wegblijven van de slechts dividendbewijzen-knippende aandeelhouders schijnvertooningen blijven, waar de beslissingen toch door de bestuurders of de door hen vertegenwoordigde groepen beheerscht worden, deze waarborg van de Engelsche wet ten slotte toch tot een papieren waarborg gereduceerd wordt. Maar deze opmerking geldt voor alle bepalingen, waarin macht gegeven wordt aan de algemeene vergadering. Het feit, dat er in veel gevallen van die macht toch geen gebruik gemaakt wordt, zal toch geen motief mogen zijn om dan die macht maar heelemaal niet te geven of te regelen.

* * *

In het wetsontwerp mis ik een verbod, dat personen in vasten dienst eener naaml. vennootschap, als directeuren en leden van het personeel, bij die vennootschap de functie van deskundige vervullen. Tevens dient bepaald, dat indien de algemeene vergadering besluit tot het

¹⁶⁾ De bepalingen van Art. 112 § 4 luiden:

A person, other than a retiring auditor, shall not be capable of being appointed auditor at an annual general meeting unless notice of an intention to nominate that person to the office of auditor has been given by a shareholder to the company not less than fourteen days before the annual general meeting, and the company shall send a copy of any such notice to the retiring auditor, and shall give notice thereof to the shareholders, either by advertisement or in any other mode allowed by the articles, not less than seven days before the annual general meeting:

Provided that if, after notice of the intention to nominate an auditor has been so given, an annual general meeting is called for a date fourteen days or less after the notice has been given, the notice, though not given within the time required by this provision, shall be deemed to have been properly given for the purpose thereof, and the notice to be sent or given by the company may, instead of being sent or given within the time required by this provision, be sent or given at the same time as the notice of the annual general meeting.

¹⁷⁾ Practical Auditing 3e dr. bl. 188.

instellen van de functie van deskundige voor de vervulling dier functie nimmer een commissaris derzelfde vennootschap worde benoemd.

Art. 51b (O.O. art. 51 g) geeft de bevoegdheid tot het benoemen van een deskundige slechts aan het college van commissarissen of aan diegenen hunner, die met het toezicht op het opmaken van de balans, de winst- en verliesrekening en de toelichting zijn belast. Commissarissen worden als regel benoemd bij de acte van oprichting en verder door de algemeene vergadering, echter kan ook in de acte van oprichting worden bepaald, dat een of meer commissarissen doch ten hoogste een derde van het geheele aantal, zullen worden benoemd door anderen dan de algemeene vergadering van aandeelhouders. In dat geval komt uitsluitend dezen het recht toe die commissarissen te schorsen en te ontslaan. Die anderen zullen zijn de gezamenlijke houders van winstbewijzen, preferente aandeelhouders of obligatiehouders en de bedoeling van deze bepaling is natuurlijk geen andere dan dat die commissarissen de speciale belangen van die bepaalde groepen zullen behartigen, in welke taak zij zich in den regel van de hulp van een accountant zullen willen bedienen. Zoolang zij genoeg kunnen nemen met den deskundige van de overige commissarissen of van de algemeene vergadering bestaan er geenerlei bezwaren, maar anders wordt de zaak, wanneer zij meenen met dien deskundige geen genoeg te moeten of te kunnen nemen, of wanneer de algemeene vergadering de benoeming van een deskundige absoluut niet wil en practisch onmogelijk maakt.

Het wil mij voorkomen, dat de wetgever voor die Commissarissen de mogelijkheid had moeten openstellen om door den deskundige hunner keuze een door hen gewenscht onderzoek te doen instellen. Ingeval van dispuut aangaande de vaststelling van het honorarium van dien deskundige, beslisse de President van de Rechtbank.

Schijnbaar zit hierin eenige tegenspraak met het hiervoren geuit bezwaar tegen het benoemen van meer dan één accountant bij dezelfde naamloze vennootschap, maar dit is slechts schijn, immers dat bezwaar geldt de dubbele vervulling van de controleerende functie van den accountant, terwijl ik hier op het oog heb het verrichten van een speciaal onderzoek ten behoeve of ter voorlichting van de commissarissen dier winstgerechtigden voor het geval deze commissarissen met de inlichtingen van den controleerenden accountant meenen niet te kunnen volstaan.

Geen rekening is voorts gehouden met de omstandigheid, dat de praktijk niet slechts uitgevoerd wordt door den individueelen accountant, maar dat in zeer vele gevallen de accountants zich in het verband der burgerlijke maatschap gezamenlijk aan het beroep wijden. Het wetsontwerp kent de opdracht aan in z.g. firma-verband werkende accountants niet; het spreekt slechts van „een deskundige”. De buitenlandsche wetgeving is in dit opzicht meer up to date: de Engelsche wet spreekt van auditor or auditors, de Zwitsersche van Revisoren. Waar ook hier te lande, evenals in Engeland, vele opdrachten gegeven worden aan de accountantsfirma, ware het wenschelijk, dat het wetsontwerp door een eenvoudige wijziging zich aan de bestaande praktijk aanpaste.

* * *

De *verplichtingen* van den accountant worden door den wetgever o.m. omschreven met „*regelmatig* toezicht houden op de boekhouding en verslag uitbrengen aan de algemeene vergadering omtrent de door het bestuur ontworpen balans en winst- en verliesrekening met toelichting”.

Eén ding is duidelijk: de wetgever kent maar één soort van controle: de volledige, want het verslag van den deskundige betreft balans en winst- en verliesrekening, zoodat uitgesloten zouden zijn balanscontrole en andere beperkte controles.

Ik wil geenszins op de bres staan voor beperkte controles: zij zijn m.i. uit den booze, maar vreemd lijkt het mij wel, dat de wetgever, die de n.v. geheel vrij laat om te beslissen of zij al dan geen controle zal hebben, nadat de beslissing gevallen is, haar geen vrijheid laat om de controle desgewenscht te beperken.

Dan doet zich de vraag voor, welke beteekenis aan het woord „regelmatig” gehecht moet worden? Is de bedoeling daarvan, dat de administratie in den loop des jaars geregeld op min of meer vastgestelde tijden gecontroleerd moet worden, zoodat de volledige controle na afloop van het boekjaar als uitgesloten beschouwd moet worden? Doch dit alles is van ondergeschikt belang: de praktijk zal zich door dit artikel niet laten wijzigen.

Belangrijker lijkt mij de kwestie van de regeling van het rapporteren. Het wetsontwerp spreekt alleen van: *verslag uitbrengen*. Aan wie het verslag moet worden uitgebracht, laat art. 51b in het midden: van de oorspronkelijke redactie van dit artikel zijn de woorden „aan hen” (d.z. de commissarissen-opdrachtgevers) vervallen. Art. 42a schrijft voor: verslag uitbrengen aan de algemeene vergadering en

tenzij bij de akte van oprichting of bij besluit der algemeene vergadering anders is bepaald, brengt de deskundige zijn verslag ter kennis van de commissarissen.

Krom is de gansche regeling, maar het slot spant de kroon! De Commissarissen mogen van het verslag kennis nemen, tenzij enz. En van de Directie wordt geheel gezweigen; als die er belang bij heeft het verslag te kennen, zorgte zij er voor aandeelhoudster te zijn.

Art. 42b. bepaalt, dat van den dag der oproeping tot de algemeene vergadering tot na afloop dier vergadering o.m. het verslag van den deskundige, bedoeld bij artikel 42a, ten kantore der n.v. voor de aandeelhouders ter inzage ligt enz. En het verslag bij art. 51b., valt dit niet onder het publiciteitsvoorschrift?

De regeling van het O. O. bij art. 42a (oud 44c.) was weliswaar ook eigenaardig, maar zij was bij art. 51b. (oud 51g) logischer dan het gewijzigd ontwerp. „Het verslag van den accountant, aldus de „Memorie van Toelichting, 18) zal ook wat betreft de voorgestelde „balans en winst- en verliesrekening te meer waarde hebben, daar het „alleen bestemd is voor commissarissen zelven en dus allicht bijzonderheden en oordeelvellingen kan bevatten, die in een verslag aan de „algemeene vergadering achterwege gelaten zouden worden.”

Is deze gedachte in het G.O. losgelaten? Blijkbaar wel, want waarom anders is de bepaling, dat aan commissarissen verslag uitgebracht moet worden, vervangen door het halfslachtige voorschrift in het G.O., waarbij geheel in het midden gelaten wordt, aan wie verslag moet uitgebracht worden en nergens bepaald is, wie in deze kwestie te beslissen heeft.

Van een logische regeling, die aansluiting vindt aan wat in de praktijk in den loop der jaren is gegroeid, valt hier dan ook wederom geen spoor te ontdekken, terwijl voorts ongeregeld wordt gelaten wat, niet-tegenstaande de pogingen der vooraanstaande accountantsverenigingen, altijd nog op regeling wacht: het scheppen van een vaststaande betekenis der accountantsverklaring voor diegenen voor wie ze bestemd is.

Het is tegenwoordig een vrijwel algemeen gevolgde gewoonte, dat de accountant de resultaten van zijn onderzoek mededeelt aan bestuurders in een niet voor publicatie bestemd vertrouwelijk rapport, terwijl daarnaast staat de korte mededeeling of verklaring onder of bij de jaarrekening. De ontwerpers en voorvechters van het Reglement van Arbeid van het Ned. Inst. van Accountants meenden, dat deze laatste mededeeling of verklaring zoo kort mogelijk diende te zijn: alleen de handteekening van den accountant onder de jaarrekening. De onderteekening van een stuk zou de volkomen goedkeuring van den inhoud medebrengen, elk voorbehoud moest schriftelijk, onmiddellijk boven de handteekening, worden gemaakt. Aan de onderteekening van de balans kon al dan niet eene toelichtende verklaring worden toegevoegd. In tegenstelling met deze bedoelingen is in de praktijk gegroeid de op zichzelf staande verklaring, los van de onderteekening der jaarrekening, zoodat wij thans zien, hoe de accountant op drieërlei wijzen de resultaten van zijn onderzoek mededeelt:

1. door het niet voor publicatie bestemde rapport aan bestuurders;
2. door de onderteekening der jaarrekening;
3. door de korte verklaring, bestemd om met jaarrekening en jaarverslag te worden gepubliceerd. 19)

Zijn er dus naar den uiterlijken vorm bepaalde wijzen van berichtgeving te onderscheiden, helaas kan hieraan niet toegevoegd worden, dat ieder dier wijzen op zich een bepaalde algemeen erkende betekenis heeft. Door bijvoeging van bepaalde formules heeft de onderteekening der jaarrekening verschillende beteekenissen gekregen, die ver ten achter staan bij de betekenis van de onderteekening zooals de Reglementen van Arbeid zich die gedacht en omschreven hadden. Bij de verklaringen vallen meerdere variaties te onderscheiden, die geheel verschillende beteekenissen hebben, terwijl de omstandigheid, dat sommige beroepsgenooten hun verklaringen niet van halfslachtigheid wisten vrij te houden, het hare er toe bijdraagt om de betekenis en waarde der accountantsverklaring te ondermijnen.

Zeër zeker moeten allereerst de verenigingen zich hiertegen kanten en met alle kracht er toe medewerken, dat door hare leden althans slechts in positieve bewoordingen gestelde verklaringen worden afgegeven, maar bij den ongeregelden toestand van het accountantswezen hier te lande moeten de meest ernstige pogingen van het particulier initiatief ten deele falen, zoodat de hulp van een anderen regelaar niet overbodig ware.

Het moge begrijpelijk zijn, dat de wetgever bij de verscheidenheid van berichtgeving van „deskundigen” moeite had de algemeene lijnen, die de praktijk in de laatste jaren getrokken had, te onderscheiden,

maar dit is geen verontschuldiging voor het feit, dat men zich eenvoudig van de zaak afgemaakt heeft met de alles en niets zeggende phrase van „verslag uitbrengen”, die de mogelijkheid openlaat, dat de algemeene vergadering overlegging of minstens voorlezing kan verlangen van het aan commissarissen uitgebrachte verslag of rapport van de accountant, hetgeen in strijd kan zijn met de belangen der vennootschap, immers de concurrentie zou slechts aandeelhoudster behoeven te worden om zich de kennisname van allerlei bijzonderheden uit de administratie te verzekeren.

Naar mijne meening moet in eene wettelijke regeling van de naamloze vennootschap de wetgever zich, wat het rapporteren door den accountant betreft, beperken tot het voorschrift, dat de deskundige na afloop zijner controle eene verklaring omtrent de jaarrekening moet afgeven, welke gericht is aan aandeelhouders resp. de algemeene vergadering van aandeelhouders.

Het gebruik om aan Commissarissen een in bijzonderheden afdalend rapport uit te brengen blijve natuurlijk bestaan, maar het valle buiten wettelijke regeling, immers dat rapport toch is één der middelen waardoor het toezicht van commissarissen effectief kan worden en waar het wetsontwerp slechts bepaalt, dat commissarissen toezicht houden zonder in details te treden hooft dat toezicht moet geschieden, is het logisch, dat de wetgever zich niet moet inlaten met het rapport van den accountant aan commissarissen. Gebeurde dit wel dan zou de vraag gesteld moeten worden waarom de wetgever dan niets bepaalde omtrent de technische rapporten, die ingevolge opdrachten van commissarissen door deskundigen aan hen worden uitgebracht, bijv. de rapporten van inspecteerende ingenieurs, super-intendenten van cultuur-ondernemingen enz.

Met het voorschrift tot het afleggen van eene verklaring aan de algemeene vergadering zou gepaard moeten gaan eene regeling van de aansprakelijkheid van den accountant en zou voorts met het oog op den ongeregelden toestand van het accountantswezen hier te lande in deze wet vastgelegd dienen te worden, welke betekenis de accountantsverklaring aan de aandeelhouders of de algemeene vergadering zal hebben, immers daardoor alleen kan een eind komen aan de bovenbedoelde thans bestaande verwarring en willekeur van uitlegging der betekenis van de onderteekening der balans door accountants. Dit zou kunnen geschieden door het voorschrift, dat de deskundige zich in zijne verklaring in positieve bewoordingen zal hebben te uiten omtrent de al of niet juistheid der in de jaarrekening voorkomende bedragen, der daarbij gegeven omschrijving, het bestaan en de waardeering der activa en passiva. Eene goedkeuring der balans zou zich ten opzichte van het bestaan der koopmansgoederen en gebruiksbezittingen, zoomede ten opzichte van de waardeering dier goederen en de afschrijvingen op die bezittingen, niet verder uitstrekken, dan van den niet-ter-zake-kundige verlangd kan worden. Van iedere beperking der controle en van elk voorbehoud zou eveneens in positieve bewoordingen melding gemaakt moeten worden. Eene verwijzing naar een vertrouwelijk rapport zou niet in de plaats van de vermelding van een voorbehoud kunnen treden.

De vorm, waarin die verklaring zou kunnen gegeven worden, kan zijn de onderteekening der jaarrekening of de op zichzelf staande korte verklaring. De enkele onderteekening zal zijn eene uitdrukkelijke goedkeuring; van elk voorbehoud moet boven de onderteekening worden melding gemaakt.

Indien naast de onderteekening der balans nog een korte verklaring wordt afgegeven, zoo zal deze de betekenis der enkele onderteekening der jaarrekening niet mogen beperken.

Wil de wetgever met zijn „regeling” werkelijke waarborgen scheppen, dan zal zijn ontwerp in de door mij bedoelde richting gewijzigd of aangevuld dienen te worden.

Wat hier van den Nederlandschen wetgever gevraagd wordt, heeft de Engelsche wetgever reeds lang gegeven. In artikel 113 par. 2 van de Companies (Consolidation) Act 1908 heeft deze bepaald, waaromtrent de auditors te rapporteren hebben en welke bepaling door geen statuten of besluiten der algemeene vergadering kan beperkt worden. 20)

De bewoordingen dezer voorschriften zijn verwerkt tot een formule

20) Companies (Consolidation) Act 1908: Art. 113 alinea 2:

The auditors shall make a report to the shareholders on the accounts examined by them, and on every balance sheet laid before the company in general meeting during their tenure of office, and the report shall state —

- a. whether or not they have obtained all the information and explanations they have required; and
- b. whether, in their opinion, the balance sheet referred to in the report is properly drawn up so as to exhibit a true and correct view of the state of the company's affairs according to the best of their information and the explanations given to them, and as shown by the books of the company.

18) M. v. T. Uitg. Geh. Gebr. Belinfante bl. 95.

19) Prof. Dr. N. J. Polak: De Accountantsverklaring M. v. A. & B. 1924 bl. 62.

onder de balansen van engelsche maatschappijen. Mede door de jurisprudentie heeft die formule echter een bepaalde beteekenis gekregen, zoodat een ieder weet, wat zulk eene accountantsverklaring onder de balans te beteekenen heeft.

* *
*

Nieuw is in het ontwerp, dat bij de voorgeschreven te publiceeren jaarstukken gevoegd moet worden eene „toelichting”, waaromtrent ook door den accountant verslag zal moeten worden uitgebracht.

Omtrent deze „toelichting” zegt art. 42: Balans en winst en verliesrekening gaan vergezeld van eene toelichting, welke vermeldt naar welken maatstaf de onroerende en roerende zaken ²¹⁾ der vennootschap zijn gewaardeerd. — De balans, de winst- en verliesrekening en de toelichting worden onderteekend door alle bestuurders en, zoo die er zijn, door die commissarissen, welke met het toezicht op het opmaken van de balans en de winst- en verliesrekening zijn belast.

Waar de accountant zich van de waardeering der activa en passiva reeds bij de goedkeuring der balans rekenschap heeft gegeven, zal hij slechts hebben toe te zien, dat de omschrijving der toelichting ten aanzien der bezittingen daarmede in overeenstemming is. Is dit het geval en bestaat er geen bezwaar tegen de tekening der balans, dan geldt dit eveneens voor de toelichting voor zoover dit punt betreft.

Art. 40c. geeft een verdere omschrijving van den inhoud van de toelichting: Van overeenkomsten, als bedoeld bij artikel 40 a. (d. z. de overeenkomsten betreffende inbreng en plaatsing van aandelen), na de oprichting der vennootschap aangegaan, moet de zakelijke inhoud worden opgenomen in de toelichting op de balans en de winst- en verliesrekening over het boekjaar, waarin de overeenkomst is aangegaan.

Omtrent het begrip „zakelijke inhoud” kan tusschen bestuurders en accountant verschil van opinie bestaan. Afgezien hiervan lijkt mij deze bepaling geen hinderlijke verplichting voor den accountant op te leveren, met dien verstande natuurlijk, dat de accountant altijd de reserve zal moeten maken, dat hij geenerlei verantwoordelijkheid op zich neemt voor het niet-vermelden van overeenkomsten, waarvan het bestaan hem niet uit de administratie kon blijken.

* *
*

De rechten van den accountant zijn als volgt omschreven:

Art. 42a 3: De deskundige is gerechtigd tot inzage van alle boeken en bescheiden der naamloze vennootschap, waarvan de kennisneming tot richtige vervulling van zijne taak noodig is.

Art. 42a 4: Hij heeft toegang tot de vergadering, bestemd tot vaststelling van de balans en de winst- en verliesrekening, en heeft aldaar eene adviseerende stem.

Deze bepalingen betreffen den deskundige, benoemd door de algemeene vergadering; de bepalingen van art. 42a 3 hebben eveneens betrekking op den door Commissarissen benoemden deskundige; niet die van art. 42a 4, zoodat de deskundige van commissarissen geen toegang tot de algemeene vergadering heeft.

De restrictie „waarvan de kennisneming tot richtige vervulling van zijn taak noodig is” kan slechts de bron vormen van allerhand chicanes van den kant van een Directie, die geen controle wil, immers aan wie is de beoordeeling of de kennisneming tot richtige vervulling van zijne taak noodig is? Dat wordt niet vermeld, maar het kan en mag alleen de accountant zijn, en zijn rechten zijn voldoende gewaarborgd, wanneer de bijzin geheel vervalt.

Ofschoon in al. 4. bepaald is, dat de deskundige „aldaar”, d. i. op de vergadering etc. eene adviseerende stem heeft, zoo zal toch wel bedoeld zijn, dat dit adviseeren „aldaar” ook alleen maar betrekking heeft op de vaststelling der jaarrekening. Vermoedelijk zal wel niet bedoeld zijn, dat hij ook adviseerend kan optreden in andere aangelegenheden bijv. de vaststelling van zijn honorarium!

* *
*

c. de taak van den accountant bij de liquidatie.

Van de taak van den accountant bij de liquidatie — nazien der liquidatierekening — wordt in het wetsontwerp gezwezen. Wel bepaalt art. 55d, dat indien noch bij de acte van oprichting, noch bij besluit der algemeene vergadering anders is bepaald, de commissarissen ten aanzien van de vereffenaars dezelfde taak hebben als hun vóór de ontbinding ten aanzien van het bestuur was opgedragen, maar of

²¹⁾ Er wordt hier alleen gesproken van onroerende en roerende zaken, dus niet van de activa en passiva.

hieruit te concludeeren valt, dat commissarissen de bevoegdheid hebben een accountant te benoemen om de liquidatie-rekening na te zien, waag ik te betwijfelen. Het komt mij voor, dat analoog aan art. 51g hier bepaald had dienen te worden, dat commissarissen of diegenen hunner etc. bevoegd zijn een deskundige te benoemen, teneinde de liquidatierekening te controleeren en daaromtrent aan hen te rapporteeren.

* *
*

Omtrent deskundigen wordt voorts in het wetsontwerp nog gesproken in art. 41d. en vermoedelijk ook in art. 53.

Art. 41d. geeft aan de Rechtbank, ingeval van verzet tegen kapitaalsvermindering door de n.v., bevoegdheid om andere schuldeischers en ambtshalve getuigen en deskundigen te hooren.

Met art. 53 begint de regeling van het enquête-recht.

Er wordt in dit artikel wel niet gesproken van deskundigen, alleen maar van „personen”, die volgens art. 53c. gerechtigd zijn tot inzage van de boeken en bescheiden der n.v., waarvan de kennisneming tot richtige vervulling van hunne taak noodig is, terwijl de waarden der vennootschap hun, desverlangd, vertoond moeten worden. Waar het woord „personen” ons accountants niet uitsluit en het „inzien” van boeken en bescheiden toch een belangrijk deel van ons beroep vormt, maken wij werkelijk een kansje eens als 'n „persoon” in den zin van art. 53 benoemd te worden! Maar alle gekheid terzijde, laten wij, verlof vragend een oogenblik ons te mogen begeven op terrein, dat niet het onze is, even den ernst van dit artikel onderzoeken in zijn 2e alinea:

Een verzoek kan aan de rechtbank *slechts* worden gedaan, indien door den aandeelhouder of de aandeelhouders, in het vorige lid bedoeld, *te vergeefs* een dergelijk verzoek tot het bestuur en de commissarissen, zoo die er zijn, en tot de algemeene vergadering van aandeelhouders is ingericht. (bedoeld zal zijn: gericht).

Volgt hieruit niet, dat elk ernstig onderzoek voorkomen wordt eenvoudig door de omstandigheid, dat het kwaadwillend bestuur zelf „personen” benoemt om een „onderzoek” in te stellen, waardoor een zoodanig verzoek aan de rechtbank niet eens gedaan *kan* worden. Welke waarborgen zulk een „onderzoek” van „personen”, benoemd door het bestuur, voor de gedupeerde aandeelhouders heeft, valt voor een ieder gemakkelijk vast te stellen. Het recht van enquête moge zijn goede zijde hebben als middel tot bescherming der minderheids-belangen, zijn gevaarlijke zijde heeft het evenzeer als wapen in de hand van een kwaadwillende minderheid, maar een regeling als die van het wetsontwerp wordt een paskwil en kan daarom beter geheel en al uit de wet gelaten worden. Op de kwestie of en hoe het recht van enquête in de wet dan wel geregeld zou moeten worden, ga ik niet in, omdat het hier om een principieel juridisch vraagstuk gaat. Alleen wil ik nog even opmerken, dat als lid van een enquête commissie of als uitvoerder van een opdracht van zulk eene commissie zeer zeker ook door den accountant nuttig werk te verrichten is.

* *
*

DE PROSPECTUS-REGELING.

Van opname van het volledige accountantsrapport of althans van eene verklaring, behelzende de conclusies waartoe het onderzoek naar de resultaten van een in eene n.v. in te brengen onderneming of bedrijf den accountant heeft geleid, is in ons land in den regel geen sprake, in tegenstelling met het gebruik in Engeland, waar zulks dikwijls geschiedt. ²²⁾

Wel vindt men soms in prospecti melding gemaakt van het feit, dat zulk een onderzoek heeft plaats gehad, of ook wel slechts eene aanduiding in die richting, bijv. in dezen vorm: Van de laatste 10 jaren geven een beeld de volgende omzetcijfers, welke opgemaakt zijn door den heer A. B., lid der accountantsfirma P. P. En dan volgen de omzetcijfers, maar verder wordt over het blijkbaar uitgebrachte accountantsrapport aangaande het onderzoek naar de resultaten van het in te brengen bedrijf in alle talen gezwezen. Een ander maal heet het: „Blijkens een rapport uitgebracht door den accountant C. D., lid van het Nederlandsch Instituut van Accountants te Amsterdam, zijn de omzetten der firma Z. Z. gedurende de laatste jaren belangrijk gestegen, zooals de navolgende cijfers duidelijk illustreeren”. Hierop volgen de omzetcijfers, maar vlak daarop volgen ook mededeelingen omtrent gemiddelde winst, gemiddeld kapitaal en gemiddeld rendement. Die „gemiddelden” zullen zonder twijfel niet zonder meer in het accoun-

²²⁾ Cutforth, Audits 4e dr. bl. 181.

tantsrapport zijn voorgekomen, trouwens dat stond ook niet in het prospectus vermeld, maar de groepeerings of liever de volgorde is zoodanig gekozen, dat licht de indruk wordt gewekt als zouden die cijfers ook van dien genoemden accountant afkomstig zijn.

De mededeelingen zullen ongetwijfeld waar zijn geweest, de kennisneming van de omzetcijfers van vroegere jaren moge voor de toekomstige aandeelhouders interessant, ja van belang zijn, maar het feit, dat die omzetcijfers door een accountant zijn opgemaakt, is nu niet van zoo buitengewone beteekenis, dat zij zoo nadrukkelijk vermelding behoeft, vooral niet wanneer men in hetzelfde prospectus een niet door den accountant geteekende balans gereproduceerd vindt. Het lijdt geen twijfel, dat in dergelijke gevallen de op zich zelf weinig beteekenende vermelding van omzetcijfers gebruikt of liever misbruikt is met geen ander doel dan om mede door des accountants naam vertrouwen in de nieuwe onderneming te wekken, een vertrouwen dat redelijkerwijze op grond van zoo spaarzame mededeeling uit het accountantsrapport niet gevraagd mag worden. De naam van den accountant wordt in zulke gevallen slechts als een paradepaardje gebezigd, anders niet.

Ik behoef hier niet te zeggen hoe ongewenscht dergelijke praktijken zijn, praktijken waartegen de accountant in den regel vrijwel machteloos staat. Wanneer zijn rapport is uitgebracht, beschouwt de opdrachtgever het als zijn eigendom en meent hij naar believen over de daarin vervatte gegevens te kunnen beschikken. Trouwens onware mededeelingen worden niet gedaan en waar de accountant dikwerf zelfs niet geraadpleegd wordt over de redactie van het prospectus, is hem de gelegenheid tot protesteeren ontnomen, ook al omdat een eventueel protest onnoodig alarmeerd zou kunnen werken en de accountant het om dien reden reeds achterwege moet laten, hoe onaangenaam het hem ook is, dat zijn naam gebezigd wordt bij het lanceeren van dergelijke suggestieve mededeelingen in het prospectus.

Wie gehoopt of verwacht mocht hebben, dat de wetgever, die de gelegenheid tot herziening der bepalingen op de n.v. tevens aangrijpt om scherpere bepalingen in het leven te roepen in verband met de uitgifte van het prospectus, gelijktijdig kans zou gezien hebben aan het vorengenoemde euvel paal en perk te stellen, zal bedrogen uitkomen.

* * *

De scherpere bepalingen op de prospectus-uitgifte zijn vervat in de voorgestelde artt. 1416 a-d B. W. en 335 Str. W. Tot schadevergoeding is verplicht „hij die openbaar maakt of doet openbaar maken gegevens, welke onwaar, onvolledig of verminkt zijn”, en met straf wordt bedreigd „hij die het publiek tot inschrijving of deelneming tracht te bewegen door het opzettelijk verzwijgen of verminken van ware, of voorspiegelen van valsche feiten of omstandigheden.”

Ik moet het den jurist overlaten te beoordeelen of deze voorschriften werkelijk de verhoopte resultaten zullen brengen; ik waag het te betwijfelen of ze veel verandering in het emissie-wezen zullen brengen: de openbaar gemaakte gegevens zullen wel zelden onwaar, onvolledig of verminkt zijn, en wat is Wahrheit und Dichtung bij toekomst-bespiegelingen, en hoe is opzet te bewijzen?

Nogmaals, ik waag mij niet aan eene beoordeeling van het mogelijk effect van deze bepalingen, dat behoort niet tot mijn terrein, maar ik vraag mij toch af, had niet de wetgever beter gedaan daarnaast nog een anderen weg te bewandelen door te streven naar grootere *volledigheid van het prospectus zelf*?

„De verplichting, zegt prof. Drucker,²³⁾ een prospectus uit te geven „of indien men publicaties doet — laat ons zeggen: een prospectus „uitgeeft — daaraan een bepaalden inhoud te geven, vestigt het Ontwerp niet. Wel moeten — wanneer een Naamlooze Vennootschap „wordt opgericht — bekend worden gemaakt de gegevens van art. „40a, maar daar deze publicatie niet geschiedt met het oogmerk op „te wekken tot deelneming, geldt daarvoor de prospectus-aansprakelijkheid niet. Er ware iets voor — waar de publicatie van deze „gegevens nu toch eenmaal verplicht wordt — opneming van den „hoofdinhoud daarvan in het prospectus voor te schrijven.”

Naar mijne meening is er niet slechts iets voor, maar is het zelfs zeer gewenscht, dat een zoodanig voorschrift gegeven worde, niet slechts ten aanzien van de opneming van den zakelijken inhoud der contracten doch ook ten opzichte van het opnemen der volledige rapporten of verklaringen, door deskundigen uitgebracht in verband met den inbreng in de n.v., waardoor publicatie van uittreksels uit die rapporten tevens onmogelijk gemaakt is. In ieder geval diende m.i. voorgescreven te worden, dat bij omzetting eener zaak in eene n.v. het prospectus volledige inlichtingen moet bevatten omtrent de bedrijfs-

resultaten der ingebrachte zaak gedurende de laatste jaren benevens de openingsbalans. Bij emissies van obligatieleeningen of tot uitbreiding van aandelen-kapitaal zouden in het prospectus opgenomen moeten worden de bij art. 42 voorgeschreven jaarstukken over het laatste boekjaar benevens zoodanige inlichtingen als noodig mochten zijn ter volledige inlichting van het publiek omtrent den financieelen toestand der vennootschap, indien de balans en de winst- en verliesrekening over het laatstverloopen boekjaar nog niet zijn vastgesteld of indien het boekjaar waarin het prospectus wordt uitgegeven voor meer dan de helft verstreken is.²⁴⁾

Wat ten slotte van den wetgever niet gevraagd of althans door hem niet gegeven kan worden, vulle de practijk aan! Hier is een taak te vervullen, niet slechts door de financieele pers, maar ook bijv. door de Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam door verscherping harer voorwaarden voor het opnemen van fondsen in de Prijs-courant.

* * *

PUBLICATIE DER JAARREKENING.

Artikel 42 van het G. O. schrijft voor, dat jaarlijks binnen acht maanden na afloop van het boekjaar der vennootschap, behoudens verlenging van dezen termijn door de algemeene vergadering op grond van bijzondere omstandigheden, door het bestuur eene balans en eene winst- en verliesrekening moeten worden opgemaakt, welke aan de algemeene vergadering van aandeelhouders ter vaststelling moeten worden overgelegd. Balans en winst- en verliesrekening zullen vergezeld gaan van eene toelichting, welke vermeldt naar welken maatstaf de onroerende en roerende zaken der vennootschap zijn gewaardeerd. De balans, de winst- en verliesrekening en de toelichting worden onderteekend door alle bestuurders en, zoo die er zijn, door die commissarissen, welke met het toezicht op het opmaken van de balans en de winst- en verliesrekening zijn belast.

De nieuwe redactie van dit artikel lijkt mij in verschillend opzicht eene verbetering te zijn van die van het overeenkomstige artikel (44b) van het O. O. Het nogal becritiseerde voorschrift van het „afsluiten der boeken” is geheel vervallen, de termijn waarin de jaarrekening moet worden opgemaakt is van 6 tot 8 maanden verlengd, behoudens verlenging bij bijzondere omstandigheden, en het dubbelzinnige „jaar” is vervangen door het geen twijfel latende „boekjaar”.

Nieuw is in het artikel het voorschrift, dat de balans en winst- en verliesrekening vergezeld moeten gaan van eene toelichting vermeldende de waardeeringsprincipes bij de balans toegepast. Nieuw is ook de beperking, dat niet alle commissarissen de jaarstukken moeten onderteekenen, doch slechts diegenen, die met het toezicht op het opmaken van de balans en de winst- en verliesrekening zijn belast. Door deze onderteekening worden aangewezen de personen, die ingevolge de artt. 49e en 52a aansprakelijk gesteld kunnen worden, indien de jaarrekening niet in overeenstemming met de toelichting is opgemaakt of indien de jaarrekening en toelichting den toestand der vennootschap op misleidende wijze te gunstig voorstellen.

De artt. 42b en 42c regelen de wijze waarop de jaarstukken enz. gepubliceerd moeten worden — ter visie-legging voor aandeelhouders ten kantore, daarna voor derden zoowel ten kantore der n.v. als bij het Handelsregister onder aankondiging in Staatscourant en dagblad — terwijl art. 49 regelt de publicatie, alleen voor aandeelhouders, van het jaarverslag.

Deze publicatie-voorschriften plaatsen ons onmiddellijk temidden van meerdere reeds lange jaren omstreden kwesties:

1. Is het juist, dat de publiciteits-voorschriften gegeven worden voor alle naamlooze vennootschappen zonder onderscheid?
2. Moet de wetgever geen voorschriften geven omtrent den vorm waarin de jaarrekening gepubliceerd moet worden?
3. Moet de wetgever geen regelen vaststellen voor de waardeering der activa en passiva?
4. Moet de wetgever dwingende voorschriften geven, dat de juistheid der gepubliceerde jaarstukken door de verklaring van een deskundige gewaarborgd worde?

Wanneer de eerste vraag niet zoo ten nauwste samenhangt met de kwestie der uniforme regeling, waarover reeds eerder in deze inleiding gesproken is, zou men niet lang behoeven te aarzelen het antwoord in ontkennenden zin te geven. Voor vele z.g. familie-vennootschappen is publicatie van den vermogenstoestand met gelijktijdige vermelding der waardeeringsgrondslagen uit den aard der zaak onaangenaam en

²⁴⁾ Een overeenkomstige voorwaarde is reeds opgenomen in de Voorwaarden voor de Toelating tot de officieele noteering van de Ver. v. d. Effectenhandel te Amsterdam.

²³⁾ Econ. Stat. Ber. 1925 I bl. 602.

hinderlijk, zoodat men licht geneigd zou zijn voor dergelijke zaken, die toch geen beroep doen op het geldbeleggend publiek, vrijstelling van die publiciteits-voorschriften te bepleiten. Hier staat evenwel tegenover, dat zij door dien n.v.-vorm het voorrecht hebben om als het ware onbeperkt winst te maken, echter slechts in beperkte mate te verliezen. Dit voorrecht heeft bij den wetgever zoo zeer gewogen, dat hij, gedachtig aan het „wie de lusten wil ook de lasten dragen moet”, gemeend heeft die z.g. familie-vennootschappen niet van de verplichting tot publicatie vrij te moeten stellen, gesteld al dat men in de praktijk werkelijk een grens zou kunnen trekken tusschen de verschillende typen van naamloze vennootschappen.

Evenals deze vraag kwam reeds eerder — op den 1en Accountantsdag in 1907: Openbaarheid en Unificatie van Balansen ingeleid door J. Beerenborg — de tweede vraag ter sprake. Waar toen reeds de kwestie van alle kanten bezien werd, acht ik mij ontslagen het voor en tegen hier uiteen te zetten en meen ik te mogen volstaan met de opmerking, dat in vakkringen algemeen de meening heerscht, dat het geven van wettelijke voorschriften omtrent een balansvorm, geldend voor alle naaml. vennootschappen, niet mogelijk is. Iedere groep van ondernemingen heeft te dien opzichte haar eigen eischen. Om voor al die afzonderlijke groepen, of althans de voornaamste daarvan, speciale voorschriften te geven, daartoe biedt een algemeen regelende wet geen plaats. Men zou daardoor moeten inslaan den weg van den Engelschen wetgever, die voor de voornaamste groepen speciale wetten met de noodige voorschriften omtrent de publicatie der jaarrekening enz. in bepaalde vormen in het leven riep, welke weg hier ook reeds werd ingeslagen door de Woningwet en de Wet op het Levensverz. bedrijf. Doch beter — omdat ze soepeler is — lijkt mij het door Prof. Volmer in „De Naamloze Vennootschap” van Mei 1925 geopperde denkbeeld, „om voor te schrijven, dat in de statuten moet worden aangegeven in „welken vorm de jaarrekening zal worden opgemaakt en gepubliceerd. Tegen de goedkeuring der statuten kan dan bezwaar gemaakt worden, indien deze voorschriften niet zóó zijn, dat de balans en de „daaraan toegevoegde bijlagen het mogelijk maken voor den lezer „om zich een juist beeld te vormen van den financieelen toestand der „N.V. en in het bijzonder van hare liquiditeit.”

Van het geven van strenge voorschriften voor de waardeering der activa en passiva heeft het ontwerp zich wijselijk onthouden. Voorschriften als de algemeen bekende van het Deutsche Handelsgesetzbuch zullen, indien ze tenminste niet ontdoken worden, hoogstens geplatteerde balansen voorkomen, maar het tegenovergestelde nimmer kunnen verhinderen.

Eveneens — en terecht — heeft de wetgever zich onthouden van het geven van voorschriften omtrent de verantwoording door bestuurders in de winst- en verliesrekening, immers het voorleggen en de daarmede gepaard gaande publicatie van eene gespecificeerde winstrekening kan in flagranten strijd zijn met vitale belangen der onderneming.²⁵⁾

Door overlegging van een „verkorte balans”, die volgens den Minister²⁶⁾ ook aan de door hem gestelde eischen van „balans” kan voldoen (alsof niet alle gepubliceerde balansen samengetrokken of verkort zijn!) een daarbij aansluitende „Toelichting”, die slechts algemeene frasen bevat en een samengetrokken winstrekening kan het geheele voorschrift tot een bloote formaliteit worden gereduceerd. De nieuwe regeling zal dan ook de bestaande praktijk voorloopig niet veel wijzigen. De praktische resultaten van het door het wetsontwerp gehuldigde stelsel van de grootst mogelijke openbaarheid zijn geheel afhankelijk gesteld van de wijze waarop door belanghebbenden op de publicaties der n.v. zal worden gereageerd.²⁷⁾

Dat ik op de vierde vraag een bevestigend antwoord zal geven, zal niet van mij verwacht worden. De *wenschelijkheid* van publicatie van door deskundigen gecontroleerde jaarstukken, het spreekt van zelf, is naar mijne overtuiging niet voor bestrijding vatbaar, maar een *voorschrift* van den wetgever dienaangaande is m.i. niet te vorderen. De wijze waarop op de publicaties der n.v. zal worden gereageerd en het verantwoordelijkheidsgevoel van bestuurders en commissarissen, dit laatste vermoedelijk meer nog dan het eerste, moeten en zullen beslissen of publicatie van door deskundigen gecontroleerde jaarstukken in de toekomst hier te lande al dan geen regel zullen zijn. Evenals diezelfde factoren ons beroep hebben doen ontstaan en oorzaak zijn geweest, dat in het wetsontwerp met de artt. 42a en 51b een begin wordt gemaakt met de „regeling” van onze functie in het verkeer met de n.v., zoo zullen zij — het is mijn stellige overtuiging — in de praktijk geleidelijk aanvullen wat thans door velen als voorschrift in de wet gemist wordt.

WINST, WINSTVERDEELING EN WINSTUITKEERING.²⁸⁾

Wie verwacht mocht hebben, dat het wetsontwerp de oplossing gebracht zou hebben in de strijdvrage, die rondom de winstbepaling en de winstverdeling in den loop der tijden ontstaan zijn, zal — om in de terminologie van den Minister te blijven — wellicht eenige teleurstelling ondervinden.

Prof. Volmer heeft van deze materie een grondige uiteenzetting gegeven in het maanschrift „De Naamloze Vennootschap” van Juni 1925, waaraan ik mij refereer.

De kwesties komen in het kort hierop neer:

1. Moeten de kapitaals-verminderingen of vermeerderingen, door reorganisatie of reserveering ontstaan, wijziging in de winstverdelings-bepalingen der statuten medebrengen en zoo ja, hoe moet de algemeene regeling daarvan in de wet vastgelegd zijn?
2. Is het juist of rechtvaardig, dat de winstbepaling en dus de winstverdeling eenzijdig vastgesteld worden door de algemeene vergadering, waardoor deze door het creëren van stille reserves, aan winstgerechtigden een deel der hun rechtens toekomende winst onthouden kan?

Die vragen vinden geen oplossing in het ontwerp, of juist het ontwerp laat deze kwesties ongeregeld.

Op een tweetal plaatsen wordt in het wetsontwerp van winst gesproken. In art. 42d heet het: Voor zooverre bij de acte van oprichting niet anders is bepaald, komt de winst den aandeelhouders ten goede. Een vrij overbodige bepaling. En het slot van art. 42f luidt: In volgende jaren wordt niet geacht winst te zijn gemaakt vóór dat niet gedelgd verlies van voorafgaande jaren aangezuiverd is. Een definitie van winst wordt in het wetsontwerp niet gegeven: een definitie van winst, welke iets meer zou zijn dan een phrase, kan kwalijk worden gegeven, meent de Minister,²⁹⁾ met het gevolg dat wij te raden hebben of in het wetsontwerp de bedrijfshuishoudkundige winst dan wel de door de algem. verg. vastgestelde „winst” wordt bedoeld. Zoolang het niet uitdrukkelijk gezegd of te vermoeden gegeven wordt, bestaat geen aanleiding om aan te nemen, dat men over „winst” sprekend iets anders op het oog zou kunnen hebben dan de bedrijfshuishoudkundige winst, maar waar verder in 42f sprake is van het „blijkens de vastgestelde winst- en verliesrekening over eenig jaar geleden verlies” zoo meen ik, dat ten slotte onder „winst” in den zin van het wetsontwerp niet anders verstaan kan worden dan de door de algemeene verg. vastgestelde. Welk practisch resultaat de ontwerpers van art. 45a dan ook van dit artikel verwacht hebben, is mij niet duidelijk.

Wat overigens de vorming van geheime reserves betreft, ontken ik geenszins, dat deze van groote maatschappelijke betekenis is, maar evenmin valt te ontkennen, dat indien bij de statuten bepaalde rechten op de winst aan anderen dan de gewone aandeelhouders toegekend zijn, iedere reserve-vorming vóór de winstbepaling een inbreuk op hun rechten is, tenzij deze geschiedt met hunne volkomen goedkeuring.

Dat het wetsontwerp den bestaanden onzekeren toestand volkomen ongewijzigd laat valt m.i. dan ook te betreuren.

Naar de meening van prof. Volmer zouden de vorengenoemde kwesties als volgt opgelost kunnen worden:

Ad 1°: In de wet worde een bepaling opgenomen, waardoor tot vasten regel zou worden het in statuten veel voorkomende voorschrift, „dat de rente verkregen door belegging van het reservefonds in vermeerdering van het reservefonds moet komen, of zoo de gelden in het bedrijf worden gebruikt, dat het reservefonds dan ten laste der winstrekening met rente, berekend tot een aangegeven rentevoet verhoogd moet worden, waardoor uitdrukking zou zijn gegeven aan de opvatting, dat andere winstgerechtigden dan aandeelhouders geen aanspraak kunnen maken op de winst, inzooverre die winst niet meer bedraagt dan eene matige rente. Aan de bezwaren ingebracht bij kapitaalsreductie zou hij niet door eenige wettelijke bepaling willen tegemoetkomen, omdat eerstens na reorganisatie de bereiking van het zelfde winstoverschot meer arbeid vraagt en tweedens bij de reorganisatie zelf alle gelegenheid bestaat om de winstverdelingsbepalingen te herzien.

Ad 2°: Ter bescherming der rechten van de overige winstgerechtigden buiten de gewone aandeelhouders worde in de wet een stel bepalingen opgenomen, die de mogelijkheid openen voor winstgerechtigden om, indien er eene afwijking bestaat tusschen het bedrag der winst en hetgeen ter verdeling gebracht wordt, de winstverdeling aan te vechten en indien er meerdere soorten van aandelen zijn, voor iedere soort de stemming van die soort van aandeelhouders beslist over de

²⁵⁾ Prof. J. G. Ch. Volmer „De Naaml. Venn.” Mei 1925.

²⁶⁾ Gedr. Stukken 69, bl. 46.

²⁷⁾ Prof. Mr. W. H. Drucker, Econ. Stat. Ber. 10-6-25.

²⁸⁾ Voor begripsbepalingen verwijs ik naar de inleiding van C. van Uden op den 6en Accountantsdag van 1913.

²⁹⁾ Gedr. Stukken 69 bl. 49.

winstverdeling. Wien deze oplossing te omslachtig mocht zijn, dien blijft slechts over te bepalen, dat alleen het winstaandeel van aandeelhouders bestemd kan worden tot kapitaalvergroting.

* *
*

Ik meen hiermede de voornaamste punten van het wetsontwerp, waarover een accountant iets te zeggen heeft, besproken te hebben. Daar zijn zonder twijfel nog meerdere punten, die ook min of meer ons terrein raken en waarover de accountant zich ook een eigen meening gevormd heeft en allicht zijn er in het ontwerp ook nog punten, die eenvoudig mijn aandacht ontsnapt zijn. Gaarne had ik mijn inleiding wijder uitgestrekt en aan sommige onderdeelen, die thans slechts werden aangeduid of vluchtig de revue passeerden, eene meer uitvoerige en diepere behandeling gegeven. Ik heb daar echter van moeten afzien: de mij ietwat krap toegemeten tijd zij mij tot verontschuldiging!

CONCLUSIES.

1. Voorschriften tot publicatie van overeenkomsten betreffende verkrijging van eigendom door resp. overdracht van een bedrijf of onderneming aan eene op te richten naamlooze vennootschap zullen slechts dan werkelijke beteekenis hebben, wanneer eveneens voorgeschreven wordt, dat gelijktijdig openbaar gemaakt moeten worden de rapporten of verklaringen door deskundigen in verband met die verkrijging van eigendom of dien inbreng uitgebracht.

2. De bepalingen omtrent de prospectus-regeling, vervat in de art. 1416 a-d B. W. en 335 Str. W. zijn onvoldoende en dienen aangevuld te worden met voorschriften beoogende het verkrijgen van grootere volledigheid van het prospectus; het opnemen van uittreksels uit deskundigen-rapporten worde verboden of slechts toegestaan voor die gevallen, waarin de deskundige toestemming tot gedeeltelijke publicatie van zijn rapport uitdrukkelijk heeft gegeven.

3. De in het wetsontwerp-1925 op de N.V. gegeven voorschriften, welke beoogen eene regeling te geven van de taak, de verplichtingen en de rechten van den, hetzij door de algemeene vergadering van aandeelhouders, hetzij door commissarissen benoemden deskundige zijn onvoldoende; wijziging en aanvulling dier voorschriften is gewenscht of noodig zoowel ten aanzien van de benoeming en het ontslag als van de verplichtingen en rechten van den deskundige.

4. Bij den nog ongeregelde toestand van het accountantswezen hier te lande, diene in de wet het voorschrift gegeven te worden, dat de accountant omtrent de al of niet juistheid der jaarrekening een in positieve bewoordingen gestelde verklaring afgeeft: de enkele onderteekening der jaarrekening zal zijn de volkomen erkenning van de formeele en materiele juistheid der daarin voorkomende bedragen; een bijgevoegde verklaring kan die beteekenis der enkele onderteekening niet beperken.

5. Van den wetgever kan niet gevorderd worden, dat hij in een algemeen regelende wet op de naamlooze vennootschap dwingende voorschriften tot accountantscontrole geeft.

6. Het is wenschelijk, dat in het bijzonder alle naamlooze vennootschappen, die een beroep doen op het vertrouwen van het publiek, hetzij door emissies van aandelen, obligaties of pandbrieven, hetzij door opname van deposito-gelden, spaargelden als anderszins, zich onder accountantscontrole stellen.

7. Het is niet mogelijk in een algemeen regelende wet voorschriften te geven omtrent den vorm, waarin de jaarrekening gepubliceerd moet worden; voorgeschreven worde, dat zulks voor iedere n.v. in hare statuten geschiede.

8. Het is niet gewenscht, dat in de wet voorschriften opgenomen worden voor de waardebepaling der activa en passiva; zoover mogelijk worde hiervoor in de statuten nauwkeurig omschreven regels gegeven.

9. Reserveering van winst vóór de winstbepaling is een inbreuk op bij de statuten verleende rechten van winstgerechtigden buiten de gewone aandeelhouders, tenzij deze reserveering met hunne toestem-

ming geschiedt; de rechten van winstgerechtigden buiten de gewone aandeelhouders vinden in het wetsontwerp-1925 op de naamlooze vennootschap geen voldoende bescherming.

Amsterdam, September 1925.

De Heer *Jac Lampe* geeft hierna een resumé van zijn inleiding naar aanleiding van het Wetsontwerp-1925 op de Naamlooze Vennootschap.

Nadat de heer Lampe had gesproken zeide De *Voorzitter*:

Dames en Heeren,

Overeenkomstig de agenda stel ik voor, de vergadering thans tot hedenmiddag 2 uur te schorsen, waarna gelegenheid zal worden gegeven met de inleiders van gedachten te wisselen.

De vergadering wordt hierna te 12.15 n.m. geschorst.

Middagzitting

De *Voorzitter* heropent de vergadering te 2 uur 10 min.

Dames en Heeren,

Ik zal thans gaarne het woord geven aan hen, die den degen met de geachte inleiders wenschen te kruisen. Wij hebben ons het debat zoo gedacht, dat de discussie zoowel een der beide inleidingen als beide kan betreffen. Wie met beide inleiders wenscht te debatteeren zal ook door beide Heeren worden beantwoord, tenzij de inleiders met elkaar overeenkomen, dat een van hen de beantwoording voor zijn rekening zal nemen.

De Heer Mr. *I. Goudekot*:

M. d. V.,

Het zijn slechts enkele vragen, waarop ik naar aanleiding van het door den geachten inleider verhandelde de aandacht zou willen vestigen en wel in de eerste plaats naar aanleiding van de juridische kwesties, die door Prof. v. d. Heyden zijn behandeld.

De geachte inleider heeft er op gewezen, dat uit het tegenwoordig Wetsontwerp iets is weggevallen, dat men in het Ontwerp 1910 wel aantroef, n.l. het waken voor de belangen der minderheid in dien zin, dat een besluit van de meerderheid zou kunnen worden vernietigd op verzoek van de minderheid. De geachte inleider heeft gemeend, dat dit zeer zeker is toe te juichen, omdat het, naar het hem voorkwam, niet gewenscht is, dat de rechterlijke macht wordt belast met een onderzoek naar de doelmatigheid van genomen besluiten en omdat ten slotte de meerderheid evenzeer rechten heeft, die ook beschermd moeten worden tegen de minderheid. Ik ben het met den geachten inleider volkomen eens, dat een onderzoek door den rechter naar de doelmatigheid van genomen besluiten niet is toe te juichen. Het komt nu eenmaal voor, dat de rechter hier en daar met een onderzoek naar de doelmatigheid van rechtshandelingen wordt belast of zelf regelingen heeft te treffen, waarbij de doelmatigheid een groote rol speelt. Eigenlijk is dat niet des rechters taak. Zijn taak is een onderzoek in te stellen naar de feiten en na te gaan of deze vallen onder de heerschende rechtsregelen. Het onderzoek naar de doelmatigheid door den rechter is echter niet steeds te vermijden. Hier heeft men echter getracht dit te ontgaan en wat dat betreft, kan ik mij geheel aan de zijde van den geachten inleider scharen. Een andere vraag is echter, of het daarom aangaat, de meerderheidsbesluiten steeds te onttrekken aan een onderzoek door de rechterlijke macht. Een besluit van de meerderheid kan op kwame trouw gegrond zijn in die mate, dat de minderheid daardoor schromelijk wordt benadeeld, zoo niet wat de waarde van haar aandeelenbezit betreft, geheel wordt uitgekleeft. Zoo is mij het geval bekend, dat in een N.V. groote oneenigheid was ontstaan en de algemeene vergadering van aandeelhouders, bevestigd door de eene groep, een besluit nam tot liquidatie. Terstond na dit besluit werd een liquidateur benoemd. Deze liquidateur verkocht onmiddellijk na zijn benoeming het geheele bezit der N.V. (waaronder belangrijke complexen onroerende goederen) aan een stroomman, die op zijn beurt het bezit aan derden verhuurde. Toen eenige dagen later de directeur der N.V. zijn fabriek wilde binnentreden, werd hem de toegang geweigerd. U zult begrijpen, dat de minderheid hierin niet heeft berust. Helaas is het in deze zaak niet tot een uitspraak gekomen, maar het wil mij toch voorkomen, dat in dergelijke gevallen een ingrijpen van de rechterlijke macht mogelijk

moet zijn en dat een dergelijk besluit van een meerderheid vernietigd moet kunnen worden, niet, omdat het niet doelmatig is, maar omdat het klaarblijkelijk te kwader trouw is genomen met het doel de minderheid te benadeelen en de meerderheid onrechtmatig te bevoordeelen.

Het betoog van den tweeden inleider geeft mij aanleiding tot een enkele opmerking ten aanzien van de titulatuur van den accountant. De geachte inleider heeft er op gewezen, dat het woord „accountant” niet wordt vermeld, maar dat wij eenvoudig als „deskundigen” worden aangeduid. Het is reeds heel wat jaren geleden — het was vóór den oorlog — dat ik een benoeming ontving in een surséance van betaling. Ik werd toen verrast met een schrijven van den griffier, waarbij ik werd benoemd als „deskundig boekhouder”. Ik heb mij toen maar niet verdiept in de vraag, of men daarmede wenschte aan te duiden, dat er behalve boekhouders, die terzake kundig zijn, ook nog *niet*-deskundige boekhouders bestaan! Jong als ik was, heb ik, de benoeming begrijpende en apprecieerende, deze aanvaard. Zoo is het gebleven. Ik herinner mij nog zeer goed, dat, toen in de oorlogsjaren de Rijksaccountantsdienst werd georganiseerd, het voor mij en anderen een aangename verrassing was te zien, dat het Rijk toen rondweg van „accountants” sprak. Overigens is men in deze zeer aarzeland gebleven en ook nu spreekt men weder van „deskundigen”. Ook ik meen de opmerking te moeten maken, dat dit minder gewenscht is. Het is zeer zeker juist, dat ook accountants deskundigen zijn. Maar dan toch een buitengewoon soort van deskundigen. In het algemeen is een deskundige iemand, die voor bepaalde gevallen en voor de beantwoording van bepaalde vragen uit den aard van zijn werkring wordt gacht, daarover in bijzondere mate te kunnen oordeelen. Bij een accountant is het anders. Deze is, zou ik willen zeggen, van beroep deskundige; hij doet niets anders dan „deskundig zijn.” Dit lijkt mij daarom van zooveel belang, omdat dit naar mijn meening ook in de praktijk tot uiting komt. Bij ons accountants zijn er zooveel speciale punten, die eene bijzondere regeling behoeven in afwijking van de algemeene rechtsbeginselen. Om mijn bedoeling te verduidelijken, zou ik willen wijzen op de vraag van de aansprakelijkheid van den accountant. Deze draagt een groote moreele verantwoordelijkheid, die echter ook kan uitloopen op een materiele en zelfs op een financieele. Ik heb wel eens een collega de opmerking hooren maken, dat men als accountant toch eigenlijk altijd het gevoel heeft, alsof men op een vulkaan wandelt. Men staat niet alleen in voor eigen arbeid, maar ook voor dien van anderen. Dat is juist het kenmerkende van het accountantsberoep. Het kan nu eenmaal niet anders, of een overgroot deel van onzen arbeid moet door assistenten worden verricht. Het algemeene rechtsbeginsel nu is, dat men aansprakelijk is voor degenen, die men in zijn dienst heeft, ook voor hun nalatigheid. Toch geloof ik, dat deze opvatting voor het accountantsberoep te ver gedreven zou zijn. Ik geloof niet, dat deze kwestie ooit uitvoerig is behandeld. Allerlei regelingen zijn daaromtrent denkbaar, maar bij wijze van voorbeeld zou ik deze beperking willen zien aangebracht, dat wanneer de accountant kan aantoonen:

1. dat het systeem van controle, op grond waarvan de arbeid wordt verricht, heeft voldaan aan redelijke eischen,
2. dat ook ten aanzien van het toezicht op en de leiding bij den arbeid redelijke eischen zijn nageleefd,
3. dat de accountant iemand in zijn dienst had, van wien hij redelijkerwijze mocht aannemen, dat hij voor zijn taak berekend was, hij, indien door een assistent een fout wordt gemaakt, waardoor schade kan ontstaan, niettemin vrij zal uitgaan. Ik herhaal, dat ik deze regeling slechts bij wijze van voorbeeld geef; ik kan mij natuurlijk ook andere regelingen denken. Het wil mij echter voorkomen, dat in het algemeen de beperking der aansprakelijkheid van den accountant onder de oogen zal moeten worden gezien. Waar de accountant dus een speciaal soort van deskundige is, wiens arbeid een speciale regeling behoeft — ik heb nog niet eens gesproken van de wettelijke regeling, waarnaar wij allen streven — daar is het toch zeker noodzakelijk, dat deze speciale soort van deskundigen wordt aangeduid met den naam, die nu eenmaal burgerrecht heeft verkregen: dien van accountants. Ik dank U. (applaus)

De Heer Prof. J. G. Ch. Volmer:

Ik zal de Heeren niet lang bezighouden. Wat ik te zeggen heb, is in enkele woorden samen te vatten. In de eerste plaats complimenteer ik beide inleiders met den voortreffelijken arbeid, dien zij ten behoeve van dezen Accountantsdag hebben verricht. (applaus)

Bij het doorlezen van de beide verhandelingen is het mij opgevallen, dat het juridische element daarin sterk op den voorgrond treedt. Dat gebied is het mijne niet en daarop zal ik mij dan ook niet bewegen. Een kleine opmerking slechts. Ik vraag mij af, of degenen, die het Ontwerp hebben samengesteld en die natuurlijk behooren tot de scherpzinnigste juristen van ons land, menschen wier kennis omtrent

de eischen, waaraan de Wetgeving behoort te voldoen, zoover uitgaat boven de mijne, dat ik mij daaromtrent nauwelijks een oordeel veroorloof, wel eens de ooren hebben te luisteren gelegd bij hen, die het instituut van de N.V. door hun interne medewerking kennen; die het gebeuren in de N. V. kennen niet alleen, zooals het zich uit, als de zaken eens misloopen, maar ook wanneer alles een goed en normaal verloop heeft. Ik vraag dit, omdat een der punten, welke voor de zaken, wier ondernemingsvorm de N.V. is, van groot belang zijn, ook in deze beide toelichtingen nauwelijks ter sprake is gekomen, n.l.: Hoe gaat het met de publicatie der Winst- & Verliesrekening? Toch schijnt mij dit punt van de groote betekenis. Het is een vraagstuk, dat zóó diep in het eigen leven van de N.V. insnijdt, waardoor de belangen van de werkelijke bezitters der onderneming zoo ernstig kunnen worden geschaad, dat de eisch van publicatie ernstig overwogen moet worden. Wie het wetsontwerp gelezen heeft, zal het met mij eens zijn, dat wie zich niet wil blootstellen aan een bestraffing, zooals de wetgever zich die denkt, gehouden is, de Winst- en Verliesrekening zoodanig te publiceeren, dat zij een volledig beeld geeft van de oorzaken, waaruit de winsten zijn voortgesproten, dat zij een inzicht geeft in de „Gebahrung der Gesellschaft”. Ik zou willen zeggen, dat ik dit een ramp zou achten voor onze Maatschappij, omdat daardoor de N.V. als instituut uit het productieproces zou verdwijnen. Geen groote vennootschap kan het verdragen, dat met deze cijfers allerlei zaak-geheimen publiek eigendom zouden worden. Dit naar aanleiding van de inleiding van Prof. v. d. Heyden.

De tweede inleider maakt ernstig bezwaar tegen de mogelijkheid van de benoeming van twee accountants in dezelfde N.V. Laat ons de zaak eenvoudig nemen zooals ze is. Zoolang de zaken in de Vennootschap geen aanleiding geven tot innerlijken strijd, is het niet denkbaar, dat de aandeelhoudersvergadering naast hem, die zijn plicht in de Vennootschap vervult, een anderen man zal belasten met dezelfde taak. De vraag of een tweede accountant aangesteld moet worden, zal praktisch dan ook alleen rijzen in dit eene bijzondere geval, dat de algemeene vergadering meent redenen te hebben om geen genoegen te nemen met het rapport van den accountant, die door Commissarissen is aangewezen, bij strijd om de leiding derhalve. Dan echter behoort het tot de rechten van de meerderheid alsnog een tweeden accountant te kunnen benoemen. Het schijnt mij toe, dat, indien wij het vraagstuk simpel bezien en ons afvragen, of de regeling in de wet voldoende is, het antwoord eenvoudig moet liden: Ja. Er kan geen enkel bezwaar tegen worden ingebracht, dat het hoogste college in de N.V. moet kunnen verklaren, dat het met een bepaalde keuze niet accoord gaat. Dat moge zeer pijnlijk zijn voor den betrokkene en een slag zijn in het gezicht van Commissarissen, het resultaat zal dan wel bewijzen, of die slag verdiend was en of een volgende vergadering een ten onrechte genomen besluit niet weer teniet zal moeten doen. Ik geloof, dat wij dit moeten aanvaarden als een noodzakelijk kwaad.

Er is nog een ander punt, waaromtrent ik iets wensch te zeggen, n.l. de kwestie der aansprakelijkheid, welke ook door den vorigen spr. is aangehaald. Hieromtrent wensch ik mijn totaal afwijkende meening te doen uitkomen. Ik wensch voor nu en altijd te doen uitkomen, dat ik iedere bijzondere aansprakelijkheid van den accountant voor de vervulling van zijn ambt verwerp. Wij zijn als lasthebbers en uitvoerders niet meer of minder verantwoordelijk dan ieder ander in een soortgelijk geval. Wij dragen de verantwoordelijkheid voor onzen arbeid binnen de grenzen van ons kunnen. Wie verantwoordelijkheid wil dragen, die deze grenzen overschrijdt, is lichtzinnig in zijn opzet. (applaus).

De Heer Prof. F. G. Schellema:

M. d. V.,

In de eerste plaats dank ik U voor Uw vriendelijke ontvangst en voor de gelegenheid, mij gegeven, mijn opinie tot uiting te brengen.

Het is niet zooveer mijn bedoeling om, zooals U het heeft uitgedrukt, den degen te kruisen met de inleiders. Ik heb de beide praeadviezen met zeer groot genoegen gelezen en de toelichtingen met zeer groote belangstelling gehoord. Uit den aard der zaak gaat men bij langstelling het meest naar het praeadvies en naar de toelichting van mijn hooggeschatten collega Prof. v. d. Heyden. Ik betuig hem daarvoor gaarne alle hulde.

Ik wilde dan in de eerste plaats spreken over een punt, ten aanzien waarvan ik de inzichten van Prof. v. d. Heyden volkomen deel en dat ik alleen nog eens ter sprake wil brengen, omdat Prof. v. d. Heyden het slechts in zijn schriftelijk praeadvies heeft uiteengezet; bij de mondelinge toelichting is het echter min of meer op den achtergrond geraakt. Het betreft de oprichting van N.V.-en, zooals het Ontwerp zich die denkt. Het is een merkwaardig feit dat, terwijl wij in dit zelfde jaar een nieuwe wet op de Coöperatieve Vereenigingen en een

nieuw Wetsontwerp op de N.V. hebben gekregen, het tot stand komen van die beide rechtspersonen daarin op geheel afwijkende wijze is geregeld. De Coöperatieve Vereeniging wordt rechtspersoon door het enkele feit van het aangaan der acte. Daarentegen is voor de rechtspersoonlijkheid van de N.V. noodzakelijk: 1. een notariële acte. 2. een mededeeling van den Minister van Justitie, dat deze geen bezwaar heeft tegen de registratie. 3. de registratie zelf, die nog iets anders is dan de gewone inschrijving in het Handelsregister. Eerst nadat aan deze drie eischen is voldaan, wordt de N.V. rechtspersoon. Nu is het dunkt mij merkwaardig, dat in de toelichting eigenlijk in het geheel niet wordt vermeld, waarom men ten aanzien van deze twee soorten van Vereenigingen, die zooveel gemeen hebben, een zoo verschillend stelsel gehuldigd heeft. Als men meent, dat de Coöperatieve Vereeniging kan tot stand komen zonder inmenging van het Staats gezag, waarom geldt dit dan niet voor de N.V.? En omgekeerd, als men meent, dat bij niet inachtneming van de in het wetsontwerp voorgeschreven formaliteiten voor de N.V., chicanes te vreezen zijn, waarom geldt dan niet hetzelfde argument voor de Coöperatieve Vereeniging? Men kan dit bezwaar op eenigszins bredere basis brengen en daarmede kom ik op het punt, dat Prof. v. d. Heijden heeft behandeld in zijn achtste stelling. Wanneer men een onderneming wenscht op te richten met het doel, waarvoor gewoonlijk een N.V. wordt opgericht, dan geeft ons geldend recht de keuze tusschen verschillende vormen. Tegenwoordig zal men in den regel de N. V. kiezen. Men kan ook een Commanditaire Vennootschap op aandeelen kiezen en in vele gevallen zou men hetzelfde kunnen bereiken door de oprichting van een Coöperatieve Vereeniging. Misschien valt zelfs te denken aan een zedelijk lichaam in den zin van de Wet van 1855. Nu is het toch merkwaardig, dat, terwijl men op vier wijzen hetzelfde kan bereiken, men voor den eenen vorm strenge voorschriften stelt en dat voor de andere niet doet. Prof. v. d. Heijden heeft dan ook als zijn meening te kennen gegeven, dat, wanneer deze bepalingen worden aangenomen, men ook het oorspronkelijke voorschrift van het Ontwerp 1910 zal moeten herstellen, volgens hetwelk ook voor de C.V. op aandeelen een regeling wordt getroffen, teneinde een algemeene vlucht naar de C.V. op aandeelen te voorkomen. De Minister meent, dat, nu de regeling van de N.V. zooveel soepeler is geworden, een soortgelijke regeling voor de C.V. op aandeelen niet meer noodzakelijk is. Prof. v. d. Heijden heeft er reeds op gewezen, dat men hier moeilijk van soepelheid kan spreken, zoolang er nog allerlei lastige bepalingen voor Bestuurders en Commissarissen bestaan. Ik wensch echter op nog een ander punt te wijzen. Ten slotte heeft men dan toch voor de N.V. altijd de toestemming van het Departement noodig, hetgeen voor de C.V. niet geldt. Dezen eisch nu mag men niet geringschatten. De Minister stelt voortdurend met vreugde op den voorgrond, dat in zijn nieuwe Ontwerp de nietigheid van een N.V. zoozeer op den achtergrond is gedrongen, maar hoe heeft hij dat zeer gewenschte resultaat bereikt? Doordien de voorgeschreven departementale goedkeuring er een waarborg voor vormt, dat aan tal van eischen inderdaad wordt voldaan; doordien zonder dien de goedkeuring zal worden geweigerd. Op de vraag van eenige Leden der Kamer, of het niet noodig is het doel der N.V. wat nader te omschrijven teneinde te voorkomen, dat N.V.'en worden opgericht met een ongeoorloofd doel, antwoordt de Minister, dat daarop bij het beoordeelen der Statuten door het Departement, „van hooger hand” wel zal worden gelet. Wanneer dus aan de toestemming van het Departement zooveel kan vastzitten, dan lijkt het mij duidelijk, dat de vlucht naar de C.V. een zeer eminent gevaar zal zijn. Daarom zou ik nog eens met kracht de meening van Prof. v. d. Heijden willen onderstrepen, neergelegd in zijn achtste stelling, die zegt: „Ten onrechte daarentegen wordt de gelijktijdige regeling van de commanditaire vennootschap op aandeelen achterwege gelaten”.

Mijn tweede opmerking houdt verband met hetgeen Prof. v. d. Heijden heeft gezegd omtrent artikel 36 A van het Ontwerp, dat bepaalt:

„Het vervallen van de deelneming als vennoot van één of meer personen heeft op zichzelf geen invloed op de rechtsgeldigheid „van de deelneming der overblijvende vennoten.”

Prof. v. d. Heijden heeft aan de hand van deze bepaling betoogd, dat het nuttig is, dat hier de Wetgever tusschenbeide komt. Immers naar een oude leer ziet men in de N.V. een gewone overeenkomst. Wanneer dus één van de oprichters uitvalt, b.v. omdat hij geen last heeft gegeven om te compareeren bij de oprichtingsacte of ten gevolge van dwaling of bedrog, dan was volgens de vroegere jurisprudentie de geheele N.V. vervallen, omdat dan de geheele overeenkomst van de baan was. Prof. v. d. Heijden heeft terecht opgemerkt dat dit een ongewenscht gevolg is. Ik geloof dat het ook niet noodzakelijk verboden behoeft te zijn aan het bestaande recht. In ieder geval is het echter evenzeer ongewenscht om te bepalen, zooals het tegenwoordige Wetsontwerp doet, dat de overgebleven vennoten steeds gebonden zullen blijven. Ik kan mij voorstellen, dat de deel-

neming van den oprichter die uitgevallen is, een integreerend deel vormde van de overeenkomst, zoodat bij zijn uitvallen ook de anderen niet gebonden behooren te zijn. De uitgevallen vennoot kan b.v. zijn degene, die de concessie heeft ingebracht, waarop de geheele N.V. gebaseerd was. In een dergelijk geval is het toch niet acceptabel, dat de andere vennoten gebonden zullen blijven. Daarom veroorloof ik mij, in overweging te geven of het geen aanbeveling zou verdienen te bepalen, dat bij het vervallen van één of meer der vennoten de anderen verbonden zullen blijven, tenzij de rechter van meening is, dat zij door het uitvallen van den betr. vennoot redelijkerwijze niet meer geacht kunnen worden hun toestemming tot de oprichting te hebben gegeven. Het komt mij voor, dat waar de vroegere opvatting te veel naar de eene zijde doorsloeg, de tegenwoordige te ver gaat in de andere richting. Hieromtrent zal ik zeer gaarne het oordeel van Prof. v. d. Heijden vernemen. Ik zeg U dank voor het mij verleende woord. (Applaus)

De Heer W. H. Ellis:

M. d. V., Dames en Heeren:

Laat mij beginnen M. d. V. met U en Uwen medebestuurders hartelijk dank te zeggen voor het feit dat gij voor dezen 17en Accountantsdag dit onderwerp hebt gekozen, dat zoozeer in het brandpunt van de belangstelling onzer samenleving staat. Toen ik eenigen tijd geleden dit Ontwerp las en bestudeerde en daarna kennis mocht nemen van de schriftelijke inleidingen van de beide inleiders van heden, kwam telkens en telkens dat ééne punt naar voren, dat ons accountants zoo zeer belangstelling inboezemt, dat is de noodzakelijkheid van de wettelijke regeling van het accountantswezen in Nederland, die ook bij deze gelegenheid opnieuw is gebleken. Herhaalde malen spreken het Ontwerp en de toelichting over „deskundigen”. De praktijk leert dat als deskundige kan worden beschouwd iedereen, die zich aldus noemt. De eerste de beste, die het initiatief neemt zich deskundige te noemen, kan daarvoor doorgaan en slechts weinigen zullen hem dat recht betwisten. Het publiek kan voor het geval worden gesteld — en de praktijk leert dat het gebeurt — dat ten slotte blijkt dat men zijn verantwoordelijkheid gedekt heeft met namen van personen die niet deskundig zijn. Wanneer er in de vennootschap iets belangrijks scheef gaat, kan men betoogen, dat het bestuur gedekt is door de rapporten van die z.g. deskundigen. Ik geloof, dat het zijn nut kan hebben er ook thans weder op te wijzen, dat dit toestanden schept welke ongewenscht zijn voor het publiek.

Wanneer ik thans nog een oogenblik mag stilstaan bij de inleiding van den geachten inleider, den Heer Lampe, dan zou ik met betrekking tot zijn conclusies gaarne nog enkele opmerkingen willen plaatsen. In het bijzonder trok mijn aandacht de tweede conclusie, waarin staat, dat de bepalingen omtrent de prospectus-regeling vervat in art. 1416 a-d. B.W. en 335 Str. W. onvoldoende zijn en dienen aangevuld te worden met voorschriften beoogende het verkrijgen van grootere volledigheid van het prospectus enz. Indien ik Prof. v. d. Heijden goed heb begrepen, is deze een tegenstander van het opnemen van allerlei details in deze Wet. Ik meen deze meening te mogen deelen. Ik geloof, dat een bepaling als door den Heer Lampe gewenscht dat het opnemen van uittreksels uit deskundigen-rapporten wordt verboden of slechts toegestaan voor die gevallen, waarin de deskundigen toestemming tot gedeeltelijke publicatie van zijn rapport uitdrukkelijk heeft gegeven, gerust uit de Wet kan worden geschrapt. Immers, een gedeeltelijke publicatie kan de accountant als regel zelf verhinderen door het beding te maken, dat slechts het geheele rapport mag worden gepubliceerd of, indien het gansche rapport niet kan worden gepubliceerd, overleg moet worden gepleegd, in welken vorm de gedeeltelijke publicatie met toestemming van den accountant kan plaats vinden.

In de vierde conclusie zegt de geachte inleider iets, dat mij niet geheel en al duidelijk is. Waarschijnlijk bedoelt hij het goed, maar ik zal zoo aanstonds gaarne van hem vernemen, wat hij precies bedoelt. Hij zegt, dat hij den nog ongeregelde toestand van het accountantswezen, die hier nog bestaat, in de Wet het voorschrift moet worden opgenomen, dat de accountant omtrent de al of niet juistheid der jaarrekening een in positieve bewoordingen gestelde verklaring afgeeft. Nu zou men daaruit kunnen concluderen, dat, zoodra de ongeregelde toestand van het accountantswezen ophoudt, de regeling anders gedacht zou kunnen worden, b.v. dat dan de accountant omtrent de al of niet juistheid der jaarrekening een in *niet*-positieve bewoordingen gestelde verklaring zou afgeven. Dat zal de geachte inleider niet bedoelen en ik zal zoo aanstonds gaarne vernemen, hoe hij zich dit denkt.

De 5de conclusie zegt, dat van den Wetgever niet kan worden gevorderd, dat hij in een algemeen regelende wet op de N.V. dwin-

gende voorschriften tot accountantscontrole geeft. Naar mijn meening kan van den Wetgever eigenlijk alles gevorderd worden, indien het voor de gemeenschap noodzakelijk is. Het komt er maar op aan, op welke wijze men het den Wetgever vraagt en vooral op de deugdelijkheid der argumenten. Het is een bekend feit, dat in Nederland de boekhouding te wenschen overlaat. Prof. Limperg heeft het onlangs in zijn inaugureele rede zeer duidelijk gezegd. De noodzakelijkheid, een dergelijk dwingend voorschrift *niet* te geven is tot nu toe evenmin gebleken. Het tegendeel is waar.

Het wil mij voorkomen, dat de geachte inleider zich in zijn zesde conclusie eenigszins verschreven heeft. Deze conclusie spreekt de wenschelijkheid uit, dat alle N.V.en, die een beroep doen op het vertrouwen van het publiek, zich onder accountantscontrole stellen. In alle bescheidenheid gezegd, geloof ik, dat wij dit niet zoo moeten zeggen. Wij controleren de *administratie* van de Vennootschap, niet de Vennootschap zelve.

In de zevende conclusie stelt de geachte inleider, dat het niet mogelijk is, in een algemeen regelende wet voorschriften te geven omtrent den vorm, waarin de jaarrekening gepubliceerd moet worden: voorgeschreven worde, dat zulks voor ieder N.V. in hare statuten geschiede. Nu weet ik wel, dat de Heer Lampe met deze stelling in zeer goed gezelschap verkeert. Als ik mij wel herinner, beroept hij zich op de meening van Prof. Volmer.

De Heer Prof. J. G. Ch. Volmer: Dan is het wel goed!

De Heer W. H. Ellis: Dan is het altijd goed! Maar in alle bescheidenheid meen ik toch deze opmerking te mogen maken, dat dan de gewenschte soepelheid niet bereikt wordt. De statuten wijzigt men tegenwoordig zoo weinig mogelijk, in de eerste plaats omdat het moeilijk is aandeelhouders er toe te krijgen, de wijziging tot stand te brengen en in de tweede plaats met het oog op de kosten. Vandaar dan ook, dat ik betwijfel of hetgeen de geachte inleider in zijn achtste stelling poneert, n.l. dat in de statuten zooveel mogelijk nauwkeurig omschreven regels moeten worden gegeven voor de waardebepaling der activa en passiva, wel praktisch zal werken. De onsoepelheid van statuten kennende, vrees ik, dat het zeer gevaarlijk is, dezen wensch te uiten. Gesteld, dat het mogelijk is, dergelijke regels in een stel statuten te geven, dan vrees ik, dat de statuten in het ééne geval zullen uitdijen tot een leerboek over waardebepaling en in het andere geval uiterst sober en dus wellicht nietszeggend zullen zijn.

In de negende conclusie roert de geachte inleider een zeer belangrijk punt aan. Hij spreekt over reserveering van de winst vóór de winstbepaling en bedoelt daarmee waarschijnlijk, dat, wanneer de grootte van de winst is bepaald, men van die winst een stuk afneemt en dat reserveert. In verband daarmee vraagt hij voor de tantiemisten bescherming door middel van de Wet. Dat lijkt heel aardig, maar het schijnt mij buitengewoon moeilijk en waarschijnlijk onuitvoerbaar om dat op een behoorlijke manier te doen. Ik geloof, dat er een eenvoudiger middel is om het doel, dat de geachte inleider beoogt, te bereiken. Kunnen de tantiemisten daarvoor niet zelve zorgen, kunnen zij zich zelve niet beschermen door in hun overeenkomst een regeling daarvoor op te nemen? Wij moeten niet vergeten, dat het Bestuur van de Vennootschap, de verantwoordelijkheid draagt tegenover de aandeelhouders. Het bestuur moet garant zijn voor den goeden gang van zaken. Het Bestuur is als de kapitein op het schip, die het verst en het best kan zien. Aan het Bestuur moet worden overgelaten, in hoeverre het wensch is over te gaan tot reserveering. Wanneer de tantiemisten meenen, dat door deze gedragslijn hun rechten kunnen worden verkort, we'nu, dan nemen zij in hun overeenkomst resp. arbeidsovereenkomst een bepaling op, waardoor de reserveering, zooals de „kapitein” die noodig acht, hun geen schade kan veroorzaken door dit punt, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk, uit te schakelen. Ik dank U zeer. (applaus)

De Heer S. Konijn:

M. d. V.,

Ik moet bezwaar maken tegen een conclusie van mijn geachten collega, den Heer Lampe, en wel, tegen zijn vijfde conclusie, waarin hij zich eenigermate verzet tegen een dwingend voorschrift tot accountantscontrole in dit Wetsontwerp. Ik behoor niet tot de teleurgestelden, die een dergelijk voorschrift in het Ontwerp hadden verwacht. Ik zou het wel hebben verwacht, indien het Ontwerp was voorafgegaan door of vergezeld van een Ontwerp, dat ons beroep regelt en dat reeds zoovele jaren in Nederland verwacht wordt. Maar zelfs indien dit het geval ware geweest, geloof ik, dat de motiveering van den Heer Lampe nog wel voor bestrijding vatbaar zou zijn. Als speciaal bezwaar tegen een dwingend voorschrift tot accountantscontrole noemt de Heer Lampe de kwestie der familievennootschappen. Juist deze

familievennootschappen acht ik een van de minst fraaie verschijnselen in onze Wetgeving op de N.V. De familievennootschappen behoren niet als N.V. georganiseerd te zijn. De grondslag van de familievennootschap is meestal de beperking der aansprakelijkheid, het uitsluiten dus van de volledige aansprakelijkheid voor slechts enkele personen, die toch de volledige gestie in een dergelijke beperkte vennootschap voeren. Prof. v. d. Heyden heeft voor een dergelijke beperkte aansprakelijkheid terecht als prijs genoemd: de volledige openbaarheid. Zelfs bij de bestaande regeling in het Ontwerp loopt deze prijs gevaar te worden betaald in zeer gedeprecieerde valuta, wanneer niet de accountantscontrole dwingend wordt voorgeschreven. Het is m.i. geen bezwaar, dat de oprichters van een familievennootschap een nog grooteren rijstebrijberg zullen moeten doorzeken alvorens zij tot de oprichting van een N.V. worden toegelaten. De Heer Mr. Goudekot heeft er reeds op gewezen, dat de familievennootschap kan leiden tot allerlei onwettigheden, zooals die ons in diverse gevallen uit onze praktijk bekend zijn. Zij begint op bescheiden schaal te werken, beperkt de aansprakelijkheid van familieleden, soms van één enkelen aandeelhouder en brengt de rechten van derden (crediteuren) in gevaar. In ieder geval worden de waarborgen, die dergelijke zaken geven, kleiner. En toch houdt men hun nog de hand boven het hoofd en poogt voor hen de plicht der openbaarmaking nog te verkleinen. Ik acht dit onjuist. Ik acht de oprichting van dergelijke vennootschappen van b.v. vaders, die vreezen oneenigheid met hun zoons te krijgen of van sleepbootkapiteins, die vreezen meer te moeten betalen dan de waarde van hun schip bedraagt, niet geheel in overeenstemming met de handelsmoraal. Ik ben vóór publicatie van cijfers, die waarborgen van juistheid geven en die inzicht geven in de gestie en den financieelen toestand van de vennootschap. Ik vertrouw, dat het dan niet meer noodig zal zijn, over te gaan tot de verregaande indiscretie, zooals wij die in een van de weekbladen onlangs hebben kunnen zien met betrekking tot een bepaalde N.V. Bij een dwingend voorschrift tot accountantscontrole wordt dit voorkomen, onverschillig van welken aard de familievennootschap is. Ik dank U zeer. (applaus).

De Heer H. Stoppelman:

M. d. V.,

Het spreekt van zelf, dat ik mij niet zal begeven in een juridisch betoog; ik ben geen jurist. Toch zou ik naar aanleiding van enkele punten, die meer het juridisch gedeelte betreffen, eenige opmerkingen willen maken. Prof. v. d. Heyden heeft zeer terecht gezegd, dat de fouten van het Ontwerp 1910 zooveel mogelijk zijn vermeden, dat men niet is vervallen in de detaillering van dat ontwerp, met name wat betreft de straffe bepalingen. Toch zijn in dit Ontwerp eenige bepalingen blijven staan, die er m.i. niet in behooren, omdat zij elke N.V. een cachet geven, dat in vele gevallen nietverdiend is. Ik bedoel in de eerste plaats het artikel, waarin voorgeschreven wordt, dat op het briefhoofd en op andere stukken, waarop het kapitaal wordt vermeld, het geplaatste en het gestorte kapitaal afzonderlijk moeten worden aangegeven. Daardoor wordt wel vermeden, dat de schijn wordt gewekt, alsof er een groot kapitaal bestaat, dat in werkelijkheid niet gestort is, maar niet wordt voorkomen, dat de schijn wordt gewekt, dat het groote kapitaal nog bestaat, terwijl het in werkelijkheid niet meer bestaat. Het leekenpubliek toch hecht groote waarde aan dergelijke cijfers. Hetzelfde geldt voor art. 40a, dat bepalingen geeft in zake de opneming van overeenkomsten in de acte van oprichting. Het betreft overdracht van eigendom van andere ondenemingen enz. De vermelding alleen, dat andere ondernemingen zijn overgenomen, heeft m.i. absoluut geen waarde, wanneer deze mededeeling niet vergezeld gaat van een deskundig rapport dat omtrent die overname een oordeel geeft. Ik wil nog daarlaten, of een deskundig rapport — in Duitsland moet een dergelijk rapport bij den inbreng van „Sachwerten” worden overgelegd — wel afdoende zou werken. Dat is een andere vraag. Art. 42 bepaalt, dat de winst- en verliesrekening vergezeld gaat van een toelichting, welke vermeldt, naar welken maatstaf de roerende en onroerende zaken der vennootschap zijn gewaardeerd. Uit de toelichting van den Minister blijkt, dat men zal kunnen volstaan met op te geven, of de activa tegen kostprijs of tot marktwaarde gewaardeerd zijn. Maar wat zegt dit? Nemen wij aan, dat de activa tot kostprijs worden gewaardeerd. Dan komt het er immers op aan, wanneer zij gekocht zijn en welke waarde zij op dit oogenblik hebben. Dat bereikt men met dit art. niet. Stel, dat men vaste goederen tot kostprijs opneemt onder aftrek van afschrijving. Wanneer dan het jaar van aanschaffing en het afschrijvingspercentage niet worden vermeld, wat heeft men er dan aan? Men bereikt met dit artikel niets, maar wekt den schijn, alsof wel iets bereikt worde. Hetzelfde bezwaar kan worden aangevoerd tegen het

voorschrift, dat de balans en winst- en verliesrekening ter inzage moeten liggen. Ik geloof, dat men ook daarmee niets bereikt, zolang geen voorschriften worden gegeven omtrent de inrichting der winst- en verliesrekening. Men wekt alleen den schijn, alsof iets bereikt wordt.

Tegen de inleiding van den Heer Lampe heb ik enkele bezwaren. Zijn stelling, dat terecht geen contrôledwang is voorgeschreven, juich ik volkomen toe. Ik ga echter iets verder. De inleider zegt in zijn vierde conclusie:

„Bij den nog ongeregelde toestand van het accountantswezen „hier te lande diene in de wet het voorschrift gegeven te worden, „dat de accountant omtrent de al of niet juistheid der jaar- „rekening een in positieve bewoordingen gestelde verklaring af- „geeft”.

Tegen deze bewoording en tegen de verdere strekking dezer conclusie heb ik bezwaar. Men weet, vooral in het Instituut, waar verschillende besprekingen omtrent dit onderwerp zijn gehouden, dat in zake de grenzen onzer verantwoordelijkheid nog absoluut geen vaste meening bestaat. Welk verantwoordelijkheid wij b.v. ten aanzien van den goederenvoorraad op ons moeten nemen, daaromtrent staan de meeningen nog absoluut niet vast. Ik zie enkele heeren neen knikken. In elk geval veroorloof ik mij, daaromtrent een afwijkende meening te hebben. Zolang de toestand zoo is, acht ik het gevaarlijk, bepaalde regelen te geven voor het teekenen der jaarrekening. Eerst wanneer men het omtrent de grenzen onzer verantwoordelijkheid eens is, kunnen regelen worden gesteld ten aanzien van de verklaringen door den accountant af te leggen; vóór dien niet. Wat betreft de verantwoordelijkheid welke het Wetsontwerp den accountant wil opleggen, kan ik mij met de zienswijze van den Heer Lampe vereenigen. Met de zesde stelling echter, luidende:

„Het is wenschelijk, dat in het bijzonder alle N.V.en die een „beroep doen op het vertrouwen van het publiek, hetzij door „emissies van aandelen, obligaties of pandbrieven, hetzij door „opname van deposito-gelden, „spaargelden als anderszins, zich „onder accountantscontrole stellen.”

kan ik mij evenmin vereenigen. Ik ben zeker, dat het niet de bedoeling is om door een achterdeur binnen te halen wat men door de voordeur heeft uitgezet, n.l. een boomperiode voor de accountants. Wij moeten echter de praktische uitwerking eener dergelijke conclusie onder het oog zien. Ik acht het absoluut ondoenlijk, bij de tegenwoordige ontwikkeling van het accountantswezen de verantwoordelijkheid b.v. voor een der groote petroleummaatschappijen op zich te nemen. De meesten onzer zouden hiervoor toch wel terugschrikken. En zoo zijn er meer. Ik zie verschillende Heeren lachen; ja, ik weet wel, dat andere Heeren hieromtrent anders denken dan ik. Toch kan ik niet gelooven, dat wij onbegrensde capaciteiten zouden hebben. Ik zou het dan ook als een fout beschouwen, indien een dergelijke bepaling in het Wetsontwerp werd opgenomen, omdat zij zich niet aanpast aan den practischen toestand. Bovendien zou ik willen vragen, wat er dan moet gebeuren met het kapitaal, dat hier voor buitenlandsche rekening wordt geëmitteerd. Daarvoor geldt deze regeling dan toch niet. Moeten dan het binnenland en het buitenland ten deze niet over één kam worden geschoren?

Ten slotte wensch ik nog een vraag te doen in verband met de benoeming van den accountant volgens de artt. 42 en 51b. Art 51b bepaalt, dat de accountant kan worden benoemd door Commissarissen, terwijl hij volgens art. 42 kan worden aangesteld door de Algemeene Vergadering. Dit art. schrijft echter tevens voor, dat zijn bezoldiging steeds zal geschieden door de Algemeene Vergadering. Nu ontstaat deze puzzle: Wat moet er nu gebeuren, wanneer de accountant wordt aangesteld door Commissarissen nadat de Jaarvergadering heeft plaats gehad. De accountant wensch niet alleen, dat het werkzaamheden worden opgedragen, maar wensch ook zekerheid te hebben wat betreft zijn honorarium. Hij wil dit niet afhankelijk zien gesteld van de beslissing eener nog niet gehouden Algemeene Vergadering. Misschien kan Prof. v. d. Heyden deze vraag oplossen.

De Heer Van Kampen (Den Haag):

M. d. V.,

Ik heb met groot belangstelling kennis genomen van de zeer interessante inleiding van Prof. v. d. Heyden en van zijn mondelinge toelichting van hedenochtend, welke voor mij op verschillende punten een nieuw licht op het Wetsontwerp hebben geworpen. Ik heb daarin vrijheid gevonden, Prof. v. d. Heyden een vraag voor te leggen in de hoop, dat hij daarop een bevredigend antwoord zal kunnen geven. Ik heb n.l. niet de volledige betekenis kunnen vatten van art. 44c. Slaat dit artikel ook op een benoeming tot Commissaris? Het is gebruik, dat over personen met gesloten briefjes gestemd wordt. Het

is dus zeer moeilijk vast te stellen, of iemand, die tot Commissaris is benoemd, op zich zelf heeft gestemd. Ik zie echter nog grotere moeilijkheden bij de uitvoering van dit artikel. Het komt n.l. wel voor, dat de geheele opkomst op de algemeene vergadering eener N.V. zich beperkt tot den Voorzitter van het College van Commissarissen en een Directeur. Op een dergelijke vergadering moeten dan tantièmes en salarissen worden toegekend, wat natuurlijk practisch tot groote moeilijkheden leidt. Weet Prof. v. d. Heyden hiervoor een oplossing? Dat zou voor sommigen van ons van belang kunnen zijn. Voorts heb ik bezwaar tegen de zeventiende stelling van Prof. v. d. Heyden, welke luidt:

„De bevoegdheid tot beperking van den overgang van aandelen „behoeft uitbreiding.”

Bij den tegenwoordigen toestand is deze bevoegdheid vrijwel onbeperkt. Het correctief van eigendomsovergang van aandelen op naam wordt gewoonlijk daarin gevonden, dat wanneer het Bestuur in den overgang niet toestemt, een prijs wordt vastgesteld, waartoe een der andere aandeelhouders de aandelen kan overnemen. Dat leidt practisch tot een ernstigen aanval op het vermogen van den betrokken aandeelhouder, maar, wat nog ernstiger is, in sommige gevallen tot benadeeling van schuldeischers, omdat de aandelen minder vatbaar zijn voor executie. Dat lijkt mij een zoo groot nadeel, dat het opweegt tegen iedere andere consideratie, die voor familievennootschappen zou kunnen worden gebruikt.

Ook met collega Lampe zou ik gaarne omtrent eenige punten van gedachten wisselen. Het eerste punt is reeds aangeroerd door den Heer Goudekot, maar niet in den zin, waarin ik het zou willen bespreken. Het betreft de medewerking van onze assistenten. Onze verantwoordelijkheid voor dat werk laat ik voor het oogenblik daar. Ik vraag mij echter af, of het ons, als dit Ontwerp wet zou worden, mogelijk zal zijn, met assistenten te blijven werken. Ons wordt n.l. inzage gegeven van alle boeken en bescheiden der N.V., waarvan de kennisneming tot richtige vervulling van onze taak noodig is. Strekt die inzage zich echter ook uit tot onze assistenten? Het is ons verboden, hetgeen ons nopens de zaak bekend is, ter kennis van anderen te brengen, verder dan de opdracht medebrengt. Mogen wij dan onze assistenten daarvan in kennis stellen? Het is ons allen bekend, dat in een zaak van eenigen omvang het onmogelijk is, onzen arbeid zonder assistenten behoorlijk uit te voeren. Ik vrees dus zeer, dat deze bepaling een ernstige belemmering voor het volbrengen onzer taak zal zijn.

Eindelijk zou ik stelling willen nemen tegen de stellingen No. 7 en 8 van den Heer Lampe. De Heer Lampe zegt, dat het niet mogelijk is, in een algemeen regelende wet voorschriften te geven omtrent den vorm, waarin de jaarrekening moet worden gepubliceerd. De Heer Stoppelman heeft er reeds op gewezen, dat publicatie weinig betekenis heeft, wanneer niet tegelijkertijd een vorm voor die publicatie wordt voorgeschreven. Ik zou daaraan willen toevoegen, dat het mij zeer wel mogelijk lijkt, daarvoor algemeen geldende regelen vast te stellen. De Belgische wetgeving heeft een flinken stap in deze richting gedaan door voor te schrijven, dat de activa op de balans minstens gesplitst moeten worden in actief immobilisé, actief réalisable en actif disponible, terwijl de passiva verdeeld moeten worden in kapitaal en reserves, schulden met zakelijke zekerheid en andere schulden. Het zou misschien gewenscht zijn nog iets verder te gaan door te verlangen dat ideële waarden afzonderlijk worden geplaatst, b.v. goodwill, royalties enz., terwijl verder afzonderlijke vermelding zou kunnen worden geëischt van bedrijfsmiddelen, voorraden, vorderingen, beleggingen, liquide middelen. In elk geval blijkt uit de Belgische Wet, dat het mogelijk is, althans eenige normen vast te leggen. Het is in België, vóór deze Wet van kracht werd, voorgekomen, dat een N.V. haar balans in dezen vorm publiceerde:

<i>Debit</i>	<i>Credit</i>
Activa	Passiva
	Kapitaal
	Winst

Wanneer alleen publicatie van de balans is voorgeschreven, valt hiertegen niets in te brengen en dat lijkt mij een zeer ongewenschte toestand. (applaus)

De Heer Dr. A. Sternheim:

M. d. V.,

Ik heb de inleidingen met groote belangstelling gelezen, in het bijzonder die van den Heer Lampe. Ik heb daarop eenige algemeene aanmerkingen om dan ten slotte de kwestie van het prospectus te beschouwen.

Op pag. 3 zijner inleiding merkt de Heer Lampe op, dat het accountantswezen in ons land sterk is vooruitgegaan en voegt daaraan toe: „..... te meer waar de landsregeering in die tusschenliggende „veelbewogen jaren niet slechts veelvuldig gebruik heeft gemaakt „van de diensten van vele particuliere accountants, maar er zelf „toe overging een eigen belasting-accountantsdienst te organisee- „ren, met het oog op de behoeften van den dienst een rijksaccount- „tsexamen instelde”

Men zou hieruit kunnen afleiden, dat de inleider het laatste als een vooruitgang beschouwt. Ik wil vaststellen, dat het in vakkringen niet als een vooruitgang in de ontwikkeling van ons beroep wordt beschouwd, dat het Rijk een examen heeft ingesteld van geheel anderen aard dan dat der particuliere vereenigingen. (applaus)

Op pag. 12 behandelt de inleider de omschrijving in zake het regelmatig toezicht houden op de boekhouding en het uitbrengen van verslag aan de Algemeene Vergadering. Hij zegt terecht, dat, waar de Wet voortdurend spreekt over het teekenen der jaarrekening, blijkbaar een volledige controle bedoeld wordt. Hij voegt er aan toe, dat hij geen lans wil breken voor onvolledige controle, maar acht het toch niet juist, dat hiervoor de pas geheel wordt afgesneden. Als ik dit punt met den Heer Lampe moest regelen, zou ik adviseeren, de bepaling van het Ontwerp maar onveranderd te laten en er niet over te spreken. Ons kan het nooit schaden, wanneer de Wet uitgaat van een volledige accountantscontrole.

De Heeren Elles en van Kampen hebben reeds een opmerking gemaakt in zake de stellingen No. 7 en 8. Ik sluit mij aan bij het betoog van den Heer Elles, dat de soepelheid, die de Heer Lampe zich heeft voorgesteld, in de praktijk zal blijken geen waarde te hebben. De bepalingen in de statuten zijn buitengewoon strak, vaak is dit in het voordeel, vaak in het nadeel van het bestuur. Wanneer men in aanmerking neemt, dat de accountant een belangrijke taak heeft bij het samenstellen der balans en winst- en verliesrekening, zal men tot de conclusie moeten komen, dat men noch de waardebepaling der voorraden, noch den vorm waarin de jaarrekening zal worden gepubliceerd, moet vastleggen. Voor het gros van de zaken is dat niet zoo belangrijk als de principes zelf. Veeleer ten aanzien van de omschrijving, maar dat zal men nooit kunnen regelen. Er is echter een vraagstuk, dat in vakkringen nog niet zoo veel belangstelling vindt als het verdient — wel in de praktische uitoefening van het beroep. Ik wijs op een artikel van den Heer Van Dien in het Groene Maandblad. Ik bedoel de vraag, welke beteekenis men bij de controle en bij het certificeeren der waardeering heeft te hechten aan het optreden van den accountant in verband met de beheerdaden. Zooals de Heer Lampe het voorstelt, constateert de accountant slechts, b.v. dat de voorraden tegen inkooprijzen zijn gewaardeerd. Bedoelt de Heer Lampe nu, dat de accountant bij het afleggen eener gemotiveerde verklaring zich ook met het beheer moet inlaten en b.v. zeggen, dat hij het niet eens is met de genoemde waardeering? Natuurlijk staat dit hem tot op zekere hoogte vrij: hij kan heengaan als hij zich daarmee niet kan vereenigen. Het toezicht alleen houdt echter nog niet in, dat de accountant voor dergelijke beheersdaden ook de verantwoordelijkheid draagt. Vooral waar de accountantsverklaring in de Wet niet geregeld is, zou dit tot meningsverschillen aanleiding kunnen geven. In dit verband moet ook de verhouding van den accountant tot Commissarissen worden gezien. Wentelen Commissarissen de verantwoordelijkheid op den accountant af of blijven zij zelf verantwoordelijk? Blijven zij verantwoordelijk alleen voor het beheer of ook door het verslag over het beheer? Is de accountant mede verantwoordelijk voor het beheer of alleen voor het verslag omtrent het beheer? Ik geloof niet, dat de Heer Lampe juist heeft gezien, welke consequenties er voor den accountant aan verbonden zijn, indien Commissarissen hun verantwoordelijkheid op hem kunnen afwentelen, wat mogelijk is, indien men hem ten aanzien van de waardebepaling functies toebedeelt, zooals dit in het tegenwoordige Wetsontwerp wordt gedaan. Weliswaar niet rechtstreeks, maar indirect sluit dit aan bij de opvatting van den Heer Lampe in zake de prospectus-regeling, welke hij in zijn tweede conclusie behandelt. Om mijn meening kort weer te geven zou ik willen zeggen, dat indien tijdens den oorlog de wetgeving op dit punt aan de wenschen van den Heer Lampe had beantwoord, alle in dien tijd geëmitteerde fondsen, die later bleken non-valeurs te zijn, toch waren geëmitteerd en het publiek die toch had genomen. Ik geloof in het geheel niet, dat er eenige beteekenis is te hechten aan een accountantsverklaring in een prospectus. Men moet in dit opzicht tweërlei onderscheiden, n.l. zaken, die nieuw worden opgericht en zaken, die reeds bestaan, b.v. de kapitaalmissie voor een rubberonderneming, die in een rubberboom wordt uitgegeven of een obligatie-eeniging der Nederlandsche Spoorwegen? Een prospectus is er — eenigszins ruim gedacht — toch niet om de waarheid te zeggen! (Gelach). Dat wil niet zeggen, dat een prospectus pertinente leugens zou moeten verkondigen. Maar ieder accountant, die veel met bedrijfsleiders omgaat en de mentaliteit van bankiers kent, weet, dat de bedoeling van een prospectus is, de gunstige zijden van de zaak te doen

uitkomen. Wie precies de waarheid zegt in een prospectus, dus ook den minder gunstigen kant laat zien, krijgt niets! (Gelach). Zelfs aan de beste zaak is altijd ook een minder gunstige kant; het hangt er maar van af, hoe hij belicht wordt. Het is dus veel beter, dat wij als accountants buiten het prospectus staan. Het kan leiden in de richting van promotorswerk; ik wil niet zeggen, dat de Heer Lampe dit zou hebben bedoeld, maar het zou het gevolg kunnen zijn, zonder dat er eenig voordeel in te zien is. Er zullen toch ook emissies komen, die niet deugen, terwijl de emittenten te goeder trouw de overtuiging hebben, dat zij zullen slagen. Onder de emittenten uit den oorlogstijd zullen er velen zijn, die thans spijt hebben maar destijds volstrekt niet de bedoeling hadden om het publiek iets op den mouw te spelden. Het is niet in te zien, dat men niet zou hebben gefaald, als de prospectussen dezer emissies van een accountantsrapport voorzien waren geweest.

De Voorzitter:

Dames en Heeren,

Wij zullen thans vijf minuten pauzeeren.

Na de pauze heropent de Voorzitter de vergadering en zegt: Alvorens het woord aan de inleiders te geven, geef ik met hun instemming het woord aan den Heer Van Leeuwen Jr., lid van den Nijverheidsraad, die, zonder bepaald in debat te willen treden, een stem uit de praktijk wenscht te doen hooren.

De Heer Ir. W. H. Van Leeuwen, lid van den Nijverheidsraad:

M. d. V.,

Het is met eenigen schroom, dat ik het woord heb gevraagd. Het is immers niet zoozeer als lid van den Nijverheidsraad, dat ik wil spreken. Als zoodanig wil ik mij beperken tot een woord van dank aan het Bestuur, dat mij in de gelegenheid heeft willen stellen. Deze zeer belangrijke vergadering bij te wonen. De aanleiding tot mijn verzoek, om buiten debat het woord te mogen voeren, is de vraag van een der leden Uwer vergadering om ook een stem uit de praktijk der N.V. te doen hooren. Daarbij past eenige schroom, want ik ben behalve lid van den Nijverheidsraad, ook Directeur eener N.V. En wanneer men de litteratuur betreffende de voorbereiding van het thans min of meer ahangig gemaakte Ontwerp leest, zou men zich kunnen voorstellen, dat zij, die geen bestuurders eener N.V. zijn, tot de conclusie zouden moeten komen, dat die bestuurders van N.V.'en min of meer suspecte wezens zijn. (Gelach). Anders waren dergelijke drastische bepalingen toch minder noodig. Nu deze suspectie evenwel nog geen wettelijke sanctie heeft gekregen, en nog slechts in het Ontwerp voor ons ligt, waag ik het dan enkele opmerkingen te maken. Deze opmerkingen zullen van algemeen aard zijn; zij zullen de algemeene tendenz van het Ontwerp betreffen, zooals deze den lezer treffen. Er zijn tendenzen in, die zeer goed bedoeld zijn, maar die toch eenzijdig in de praktijk het beheer der N.V. naar mijn meening zeer moeilijk, zoo niet onmogelijk zullen maken, anderzijds de werkelijke belangen der Nederlandsche industrie zullen schaden.

Als voorbeeld van het eerste noem ik de tendenz om de minderheid der aandeelhouders het recht te geven op genomen besluiten terug te komen. Hoe dit recht precies is uitgewerkt, laat ik in het midden. Wat zal er echter in de praktijk van terecht komen, wanneer men achteraf, wanneer *gebleken* is, dat een handeling onjuist is geweest — want anders treedt men niet op — op een besluit moet terugkomen? Hoe denkt men zich een procedure met het doel aan te toonen, dat ten tijde toen het besluit werd genomen bona fide een fout heeft gemaakt? In de praktijk moet men nu eenmaal snel maatregelen nemen en ik geef het U te doen, b.v. na twee jaar aan te toonen, dat het besluit op het oogenblik, waarop het werd genomen, al of niet gemotiveerd is geweest. Talloze malen zal dit absoluut onmogelijk zijn. Aan het hoofd van een dergelijke zaak staande, is het zeer goed mogelijk, dat men een besluit neemt, dat met de op dat moment ter beschikking staande gegevens volkomen gerechtvaardigd is, maar later op grond der inmiddels verkregen kennis door talrijke lieden zou kunnen worden aangevochten. Hoe is het mogelijk beheer te voeren, wanneer dit steeds den beheerder boven het hoofd hangt? Datzelfde geldt min of meer ook ten opzichte van de aansprakelijkheid der bestuurders. Ik ben de eerste om toe te juichen, dat alles wat niet bona fide is, aan de kaak wordt gesteld en tegengegaan. Men vinde daartoe uit, wat men wil. Maar men treffe de regeling niet zoodanig, dat goeden Vennootschappen het leven onmogelijk wordt gemaakt. Er zijn gelukkig toch ook nog wel goede N.V.'en! (Applaus) Ik ben het geheel eens met Prof. Volmer, die er op gewezen heeft, dat een nauwkeurige openbaarmaking van de winstelementen uit den boze is. Geen enkele

Vennootschap kan dat doen, in het belang harer aandeelhouders. Er is ook gesproken over de onmogelijkheid om het nationale karakter eener N.V. te behouden. Ik meen begrepen te hebben uit het Wetsontwerp, dat de z.g. oligarchische clause en de bindende voor-dracht tot het verleden zullen behooren. Nu ben ik de eerste om toe te geven, dat de ondernemingen er niet zijn ten behoeve van een beperkten kring van vrienden en familieleden in het Bestuur. Maar er is ook een andere kant aan de kwestie, welke het gewenscht maakt het Bestuur in handen te kunnen houden. Wij leven in een klein land en het opkopen van aandelen door machtige buitenlandsche lichamen is volstrekt geen waandenkbeeld. Het is een dagelijks bestaande mogelijkheid. Ik heb door zeer toevallige omstandigheden een dergelijk geval kunnen gade slaan. Het betrof een machtige buitenlandsche industrie, die onderhandelingen voerde met gelijksoortige ondernemingen, niet alleen in Nederland, maar ook in de omliggende landen. Zij streefde naar een onder Amerikaansche leiding staande wereld-trust. Bij deze besprekingen werd o.a. dit naar voren gebracht, dat, wanneer de trust tot stand zou zijn gekomen, men slechts daar zou laten werken, waar dat voordelig was. Nu vraag ik U, of het niet van belang is voor de Nederlandsche industrie, te voorkomen, dat deze in handen komt van een dergelijke combinatie, die wellicht morgen naar Amerikaansch voorbeeld den arbeiders mededeelt, dat zij a.s. Maandag niet behoeven terug te komen, omdat men voordeelijker in België, Frankrijk of Duitschland kan produceeren. Dat nationale beginsel is volstrekt niet in de eerste plaats in het belang van de bestuurders. Wanneer onze industrie in handen van een dergelijke trust komt, dan zullen de sociale belangen van die bestuurders misschien nog wel behartigd worden. Men mag echter niet vertrouwen, dat de belangen van de groote massa der werknemers met alles wat daaraan annex is, behartiging zullen vinden. Ik behoeft U niet te zeggen, hoe het daarbij heden ten dage nog in Amerika toegaat. Het is voorgekomen, dat 10.000 man, in dienst van een staalwerk, Zaterdag de boodschap ontvingen, dat zij den volgende Maandag niet behoeften terug te komen omdat de fabriek werd gesloten. Dat zou ook hier kunnen geschieden, wanneer het nationale karakter van de industrie niet kan worden gehandhaafd, en bevelen uit den vreemde moeten worden afgewacht.

M. d. V., dit zijn de opmerkingen, die ik van practisch standpunt gezien, naar aanleiding van de tendenzen, die in dit Wetsontwerp liggen, zou willen maken. Wat de medewerking van de Heeren accountants betreft, ik geloof, dat de praktijk bewijst, dat deze in steeds meerdere mate op prijs wordt gesteld. Ik geloof echter, dat de Heer Volmer het juiste woord heeft gesproken, toen hij zeide: pas op, dat Gij niet een te groote verantwoordelijkheid aanvaardt. Wil men een instantie invoegen, die medeverantwoordelijkheid zal dragen: mij is het goed. Er is een spreekwoord, dat zegt: gedeelde vreugd is dubbele vreugd, gedeelte smart is halve smart. Ik zou mij echter kunnen denken, dat voor de Heeren accountants de gedeelte verantwoordelijkheid wel eens dubbele smart zou kunnen zijn! Resumeerende meen ik te mogen zeggen, dat het Wetsontwerp voorschriften bevat, die niet voldoende rekening houden met de gelukkig nog altijd bestaande groote meerderheid van bona fide N.V.'en in Nederland.

(Luid applaus.)

REPLIEKEN.

De Heer Prof. Mr. E. J. J. van der Heijden:

M. d. V.,

Wij hebben zoeven gehoord, dat gedeelte verantwoordelijkheid halve smart betekent. Ik deel de verantwoordelijkheid voor de beantwoording der gestelde vragen met mijn mede-inleider. De smart moge daardoor half worden, de vreugde blijft voor elk van ons geheel.

De Heer Goudekot heeft gevraagd, of het wel geheel en al winst is te noemen, dat de doelmatigheidstusschenkomst van den rechter, die in het Ontwerp 1910 was neergelegd, uit het nieuwe Ontwerp verdwenen is. Hij heeft gewezen op enkele gevallen, waarin naar zijn oordeel een dergelijke tusschenkomst van den rechter nog noodzakelijk moet heeten, wil men ongelukken voorkomen.

De doelmatigheidstusschenkomst van den rechter volgens het Ontwerp 1910 was intusschen geheel verschillend van die, welke de Heer Goudekot behouden wenscht te zien. Geene tusschenkomst werd in de eerste plaats toegelaten ingeval een minderheid van aandeelhouders zich zou willen verzetten tegen een besluit van de algemeene vergadering, waarbij inbreng-overeenkomsten waren goedgekeurd. Door inbrengovereenkomsten wordt de realiteit van het kapitaal herhaaldelijk aangetast. Welnu, in 1910 meende men, dat aan de meerderheid der algemeene vergadering niet mocht worden overgelaten, dergelijke overeenkomsten goed te keuren zonder beroep. Wanneer een

minderheid der aandeelhouders zich tot den rechter wendde, zou deze bevoegd zijn, het meerderheidsbesluit tot goedkeuring dier overeenkomsten te vernietigen. Dat is een tusschenkomst, die terecht den naam van doelmatigheidstusschenkomst draagt, en zeer zeker afkeuring verdient op de gronden, die U zoo juist van den laatsten spreker hebt gehoord. Ook ten aanzien van besluiten tot wijziging der statuten kon volgens het Ontwerp 1910 een minderheid der aandeelhouders den rechter verzoeken, tusschenbeide te komen, wanneer zij meende, dat zoodanig besluit niet in het belang der N.V. was. Hetzelfde was van toepassing op besluiten tot ontbinding der N.V. Ook deze vielen onder de beoordeeling van den rechter, die zijn vonnis dienaangaande naar het richtsnoer van doelmatigheid zou vellen en daardoor in zekeren zin werd gemaakt tot opperbestuurder van de zaken der N.V.

De Heer Van Leeuwen heeft een volkomen begrijpelijk woord van waarschuwing doen hooren tegen wetsbepalingen, die de vrijheid van het bedrijf onnoodig aantasten en het voeren van beheer in een N.V. vrijwel onmogelijk maken. Hoe kan men beheeren, vraagt hij, wanneer men te vreezen heeft, dat elk oogenblik een minderheid zich tot den rechter zal wenden en op grond van ander inzicht vernietiging kan verkrijgen van besluiten, wellicht reeds uitgevoerd?

Ik ben van meening, dat dit bezwaar uitgaat van den gedachtengang, dat het Ontwerp 1910 op dit punt ongewijzigd zou zijn gebleven. Tegen dat ontwerp kon men dergelijke bezwaren inderdaad volkomen terecht doen hooren. Doch, nu in het Ontwerp 1925 den rechter de doelmatigheidstusschenkomst niet meer wordt toegekend, vallen de bezwaren van den Heer Van Leeuwen voor een groot deel weg. Juist daarom heeft het Ontwerp 1910 het niet verder gebracht, omdat men uit den kring der belanghebbenden het overtuigend woord van waarschuwing heeft doen hooren, hier door den Heer Van Leeuwen herhaald. Die waarschuwing verliest thans veel van haar betekenis, nu het niet meer mogelijk wordt gemaakt om op doelmatigheidsgrond te reageren tegen een door de meerderheid genomen besluit. Wel geldt het bezwaar van den Heer Van Leeuwen nog in volle kracht voor zooverre op andere wijze aan de minderheid bescherming wordt verleend op een wijze, die den regelmatigen gang van zaken in de N.V. belemmeren kan. Wanneer de vertegenwoordigers van 10 % van het kapitaal, zoo dikwijls zij dit wenschen, het houden eener vergadering kunnen afdwingen en de vertegenwoordigers van 20 % van het kapitaal een enquête kunnen doen instellen, dan blijft daarin te zien een bescherming van de minderheid, die het rustig beheer der zaken in gevaar kan brengen.

Om tot den Heer Goudekot terug te keeren: de tusschenkomst, die deze wenscht, is van geheel anderen aard. Hij wil, begrijpelijk, dat de rechter tusschenbeide zal kunnen komen, ingeval door een besluit, van welke strekking ook, genomen door de algemeene vergadering, de goede trouw duidelijk en apert met voeten getreden wordt. Zijn vraag is, of dit recht niet verloren gaat, nu de rechterlijke tusschenkomst in den zin van het Ontwerp 1910 is uitgelicht. Mijn antwoord daarop is: neen. Zoo nu als vroeger zal de rechter handelingen, die duidelijk in strijd met de goede trouw zijn verricht, kunnen nietig verklaren. Zonder eenigen twijfel zal dit het geval zijn, zoolang de Hoge Raad getrouw blijft aan zijn oordeel, dat de oprichting van een N.V. als overeenkomst moet worden beschouwd. Daarom is deze uitspraak naar mijn meening van groote betekenis, niet alleen voor de rechtswetenschap. Zoolang zij gehandhaafd blijft, zal men moeten concluderen, dat het ten uitvoer leggen ook van deze overeenkomst te kwader trouw geen rechtsbescherming kan vinden. Welnu, het nemen van een besluit tot regeling van den gang van zaken, is niet anders dan een uitvoering der overeenkomst van vennootschap. Kan dus worden aangetoond, dat daarbij kwade trouw in het spel is, dan zal men niet vergeefs een beroep op den rechter doen. Alleen: men heeft het bewijs van kwade trouw te leveren en de meerderheid heeft het vermoeden voor zich, dat zij te goeder trouw gehandeld heeft. Dit slechts is het verschil, dat tusschen het Ontwerp 1910 en dat van 1925 op dit punt bestaat, dat het eerste niet vroeg naar het bewijs dat te kwader trouw was gehandeld, zoo slechts de ondoelmatigheid van het genomen besluit werd aangetoond. Naar mijn meening kan dit antwoord op de vraag van den Heer Goudekot niet aan twijfel onderhevig zijn.

Het verheugt mij intusschen, dat de Heer Goudekot niet een stap verder is gegaan en gevraagd heeft, wanneer een besluit eener algemeene vergadering geacht moet worden, te kwader trouw te zijn genomen. Daarop zou ik, staande deze vergadering, moeten antwoorden, hetgeen eenmaal Augustinus zeide over het tijd-begrip: „Wanneer niemand het mij vraagt, dan weet ik het; maar als iemand het van mij wil hooren, kan ik het niet zeggen”. Bij ontleding zou het nog wel gelukken, het begrip „goede trouw” iets nader te omschrijven. Intusschen weten wij ook zonder dien, wanneer een besluit of handeling te kwader trouw wordt genoemd. Het is merkwaardig, hoe weinig aarzelen en verschil van meening er in concrete gevallen bij de beantwoording dezer vraag ook bij den rechter te bespeuren vallen.

Dit is een gevolg hiervan, dat wij behooren tot eenzelfde cultuur en tijd. Gezien deze eenstemmigheid in het practisch oordeel zal het U, mannen van de praktijk, eerst in de tweede plaats interesseeren, welke criteria werkzaam zijn bij het gebruik van bedoelde formule.

De Heer Volmer heeft gevraagd, of degenen, die het Ontwerp hebben samengesteld, zich wel voldoende rekenschap hebben gegeven van den gang van zaken in de N.V., met name of zij wel hebben bedacht, dat de belangen van de eigenaren eener onderneming kunnen worden geschaad, wanneer de bestuurders volledig voldoen aan de wettelijke verplichting tot publicatie van de balans en winst- en verliesrekening en van de verdere stukken, die onder deze verplichting vallen.

Mijn antwoord daarop luidt als volgt. De aansprakelijkheid van bestuurders — en ik voeg er bij: van commissarissen —, zooals die in het Ontwerp 1925 wordt geformuleerd, is groot, naar mijn meening hier en daar te groot. Toch moet men zich wel hoeden, zich dien-aangaande een overdreven voorstelling te maken.

In mijn inleiding heb ik uiteengezet, hoe in het algemeen de aansprakelijkheid jegens de N. V., zooals die in het Ontwerp wordt omschreven, wezenlijk niet verschilt van die, welke thans reeds bestaat. Het enige verschil bestaat hierin, dat bedoelde verantwoordelijkheid wat omslachtiger gaat worden geformuleerd dan thans het geval is.

Alleen de aansprakelijkheid tegenover derden kan in debat komen, wanneer men spreekt van overdrijving der aansprakelijkheid in het Ontwerp. Deze aansprakelijkheid nu komt in tweeërlei vorm voor.

In de eerste plaats als een aansprakelijkheid wegens overtreding van de wet en van de bepalingen der akte van oprichting. Dat men wegens overtreding der wet jegens derden aansprakelijk kan worden is zeker niet nieuw. Men kan echter betwijfelen, of de aansprakelijkheid jegens derden wegens overtreding der statuten, zooals die in het Ontwerp wordt geformuleerd, niet van te wijde strekking is. Wel is waar doet ook in de tegenwoordige wet art. 45 W. v. K. denken aan zoodanige aansprakelijkheid. Doch slaat men de bekende handboeken op, dan vindt men in dit verband alleen genoemd de rechtstreeksche aansprakelijkheid tegenover derden, van den bestuurder, die, handelende *namens* de vennootschap, zijn bevoegdheid overtreedt. Deze is volkomen logisch en begrijpelijk en vindt ook theoretisch steun. Doch het bezwaar tegen de onbepaalde aansprakelijkheid jegens derden wegens overtreding der statuten, zooals in het Ontwerp neergelegd, is hierin gelegen, dat zij ook interne verplichtingen zal betreffen, die uitsluitend bedoeld zijn te werken tusschen de vennoten en den bestuurder. Een dwaas voorbeeld kan de zaak duidelijk in het licht doen treden. Stel, dat men bij statutenbepaling den directeur eener liefdadigheidsinstelling de verplichting oplegt, dagelijks een bepaalde route te nemen en een aalmoes te geven aan elken bedelaar, dien hij ontmoet. Dit schept dan een verplichting tot een bepaalde dienstverrichting, die derden niet aangaat. Wat men echter het betreffende artikel van het Ontwerp naar den letter op — en dit zal men mogen — dan kan, zoo de directeur eens een andere weg neemt, een actie tot schadevergoeding tegen hem worden ingesteld door elk der bedelaars, die zijn aalmoes daardoor heeft gemist.

Duidelijk blijkt daaruit, hoe *elke* statutaire verplichting van den bestuurder en ook van den commissaris jegens de N. V. daardoor tot een verplichting mede jegens ieder ander zou worden gemaakt. Indien daartegenover niet een groot voordeel staat, mag een dergelijke abnormaal beginsel niet worden aanvaard.

De tweede vorm van aansprakelijkheid jegens derden, die waarop de Heer Volmer blijkbaar doelde, betreft de balans en winst- en verliesrekening. De voorgestelde regel is deze, dat directie en commissarissen aansprakelijk worden voor de schade, die door een onjuiste of onvolledige balans etc. aan derden kan worden toegebracht, tenzij zij kunnen bewijzen, dat hun geen schuld treft voor het niet overeenstemmen der stukken met de werkelijkheid. Het is echter niet juist, te zeggen, dat, wanneer men niet den geheelen gang van elke transactie in cijfers heeft vastgelegd, men daardoor jegens derden aansprakelijk zou worden. Van andere debaters heeft men kunnen hooren, dat dezen juist bezwaar hebben tegen het feit, dat de voorschriften betreffende de publicatie te vaag zijn en niet de waarborgen geven, die men daarvan verlangt. Indien dit laatste moeilijk te ontkennen valt, dan kan men niet zeggen, dat deze voorschriften te zware verplichtingen opleggen. M.i. moet men eerder de onvolledigheid der regeling betreuren, dan zeggen, dat de verplichting tot publicatie op de bestuurders een last legt, die niet te dragen valt.

Prof. Scheltema heeft mij willen steunen door te wijzen op de zwaarlijke verplichtingen, die de oprichtingsregeling van het Ontwerp den oprichters oplegt, bezwaren zóó groot, dat hij mijn vrees deelt, dat men de c. v. op aandeelen zal gaan bezigen om aan verschillende heilzame bepalingen van het nieuwe Ontwerp te ontsnappen. Ik dank hem voor deze aanvulling van mijn betoog.

De Heer Scheltema vraagt zich af, waarom men in de nieuwe wet op de coöperatieve vereeniging van dit jaar een ander stelsel heeft op-

genomen als in het Ontwerp op de N.V., dat ditzelfde jaar het licht heeft gezien. Die vraag is begrijpelijk. Men zou in antwoord daarop kunnen opmerken, dat de waarborgen, die ten behoeve van derden van de N. V. kunnen worden gevraagd, grooter zijn, dan die van de coöperatieve vereeniging behoeven te worden gevorderd. De coöperatieve vereeniging immers is een vorm, bij welke het persoonlijke element nog sterk tot uiting komt. Men denkt slechts aan de persoonlijkheid van het lidmaatschap, een der gedachten, in de wet op de coöperatieve vereenigingen neergelegd. Daardoor blijven hare leden voor derden te kennen, en bij bepaalde vormen van aansprakelijkheid door derden rechtstreeks te bereiken.

Daarentegen leidt de N. V. tot onpersoonlijke kapitaals-associatie, bij welke de aandeelhouders geheel en al achter de vennootschap verdwijnen. Welnu, de vorige ontwerpen hebben schipbreuk geleden op de waarborgen, ten behoeve van het publiek ter vervanging der Koninklijke bewilliging gevorderd. Men kwam daarbij voor dezelfde noodzakelijkheid als in de buitenlandsche wetgevingen is aanvaard. Toen men in het buitenland de overheidsbemoeiing bij de oprichting losliet, moest men scherpe repressieve bepalingen in den vorm van nietigheidsbedreigingen in de wet opnemen. Dergelijke scherpe bepalingen zijn in onze vorige ontwerpen opgenomen en hebben geleid tot hun onpopulariteit. Men kan daarom toejuichen, dat door behoud der overheidsbemoeiing de noodzakelijkheid, om in het tegenwoordig ontwerp wederom een dergelijk struikelblok te leggen, is vervallen. Al is daaraan de elegante overeenstemming met het stelsel der coöperatieve wet opgeofferd.

Men zou kunnen opmerken, dat de oprichtingsregeling eigenlijk wel zou kunnen blijven wat zij is. Het verschil tusschen de regeling van het Ontwerp en de thans bestaande wet op dit punt is immers geen ander, dan dat hetgeen thans „Koninklijke bewilliging” heet, genoemd zal worden: „aanteekening door of vanwege den Minister, dat tegen de registratie geen bezwaar bestaat” — een iets langere omschrijving — en dat bovendien een registratie-formaliteit zal worden ingevoerd.

Schraapt men uit het Ontwerp het voorschrift, dat na de ministerieele aanteekening-van-geen-bezwaar er nog een registratie bij de Kamer van Koophandel moet plaats hebben, dan houdt men, afgezien van het naamsverschil, precies het stelsel van de tegenwoordige wet over. Ook ten aanzien van de werking der acte van oprichting treedt geen verandering in. De acte van oprichting, die aanvankelijk tusschen partijen alleen geldt, roept eerst na verkregen bewilliging rechtsgevolgen tegenover derden in het leven. Deze rechtsgevolgen zijn voorloopig niet volledig, voor zoover de bestuurders na bewilligde oprichting eener N.V. mede gebonden blijven voor haar handelingen. Eerst na de publicatie der acte treedt de persoonlijke aansprakelijkheid der bestuurders terug en erlangt de gedachte der rechtspersoonlijkheid — immers van uitsluiting der persoonlijke aansprakelijkheid — volle kracht. Dit systeem vindt men in het Ontwerp in details terug. Eveneens den eisch der storting van 10 % van het kapitaal.

Waarom men dan tot wijziging op de twee genoemde punten wil overgaan? Men heeft groote bezwaren tegen de Koninklijke bewilliging. Maatschappijen, die het met de eerlijkheid niet te nauw nemen, gebruiken de Koninklijke bewilliging gaarne als een reclamemiddel. Ik meen, dat dit een te zwak argument is om van de tegenwoordige regeling af te stappen en zeker om een registratie-formaliteit in te voeren. Vreest men voor zwendelmaatschappijen, het enige gevolg van het stelsel van dit Ontwerp zal zijn, dat deze zich niet meer zullen aandienen als „goedgekeurd bij K. B.”, maar als: „goedgekeurd bij Ministerieele beschikking” en bovendien als: „geregistreerd bij de Kamer van Koophandel”. Zij hebben dan een dubbele reclame!

Alles bijeen genomen komt het mij voor, dat men goed zal doen, zonder invoering van registratie-formaliteiten de overheidsbewilliging te behouden. Al is de vorm, zooals de Heer Scheltema heeft opgemerkt, niet fraai, men ontkomt door deze te behouden aan de noodzakelijkheid dwang te stellen op de niet naleving van allerlei vervangende voorschriften.

Prof. Scheltema heeft ook een opmerking gemaakt in verband met art. 36a van het Ontwerp, dat voorschrijft, dat het vervallen van de deelneming als vennoot van een of meer personen op zich zelf geen invloed heeft op de rechtsgeldigheid van de deelneming der overblijvende vennoten. De Heer Scheltema vraagt, of dit voorschrift niet ook bezwaar tengevolge kan hebben. Er kunnen zich immers gevallen voordoen, waarin een aantal der oprichters zich tot toetreding bereid heeft verklaard, juist omdat bepaalde anderen schenen toe te treden, wier deelneming achteraf blijkt te vervallen. Hij zou wenschen dat de mogelijkheid behouden blijft om in zoodanig geval de overblijvenden te ontslaan van een toestemming, die alleen om de toetreding van de medeoprichters ware gegeven. Ik ben het volkomen met den Heer Scheltema eens, dat, indien den rechter deze bevoegdheid werd ontrokken, dit een nadeel zou zijn, dat zou staan tegenover de voordeelen, die m.i. in art. 36a van het Ontwerp moeten worden gezien. Doch ik

betwifel, of dit het geval is, en in dien twijfel wordt ik versterkt door hetgeen in de Memorie van Toelichting hieromtrent is opgemerkt. Daar wordt gezegd:

„Aangedrongen is op een regeling van de gevolgen van het „ontbreken bij de akte van oprichting van een der vereischten, „in art. 1356 B.W. voor de geldigheid van overeenkomsten gesteld en van gebreken in de volmachten der verschenen partijen. „Art. 36a van het Gewijzigd Ontwerp geeft een oplossing etc. Het „kan natuurlijk zijn, dat de toestemming van B verkregen is, nadat „deze door kunstgrepen is gebracht tot het geloof, dat ook A „zou deelnemen. Valt dan A uit dan zal B zich op bedrog kunnen „beroepen. Het artikel verzet zich daartegen niet. Juist met het „oog op dergelijke gevallen zijn opgenomen de woorden „op zich „zelf”.

Wanneer men het artikel met deze aanduiding opnieuw leest, dan vindt men er wel degelijk een bruikbaar middel in, om de tusschenkomst van den rechter in te roepen in gevallen als die, welke de Heer Scheltema bedoelt. Het vervallen der deelneming van een of meer der vennoten *op zich zelf* heeft geen invloed op de rechtsgeldigheid der overeenkomst van de andere deelnemers. Wanneer echter het vervallen van de deelneming van een vennoot tengevolge heeft, dat de oorzaak van deelneming der anderen daarmee vervalt, dan zal deze laatste omstandigheid tot inroeping der gewone wettelijke regeling kunnen leiden. Men zal zich dus niet tot den rechter kunnen wenden met de enkele mededeeling, dat een der medeoprichters door krankzinnigheid of iets dergelijks onbekwaam is gebleken, om op grond daarvan te verkrijgen, zelf te worden ontslagen. Een dergelijk verzoek zal de rechter op grond van art. 36a moeten afwijzen. Maakt men echter aannemelijk, dat de toetreding van den krankzinnige juist de voorwaarde is geweest, waarop men zelf is toegetreden, dan zal men ontslag verkrijgen. Mij lijkt, dat in het licht van deze opmerking van den Minister het bezwaar tegen art. 36a van het Ontwerp vervalt.

Als ik het betoog van den Heer Konijn tot zoo dadelijk mag bewaren, dan komen wij thans bij de bezwaren van den Heer Stoppelman, die in het Ontwerp bepalingen heeft gevonden, die z.i. beter verwijderd hadden kunnen worden. Hij noemt als zoodanig art. 37c, dat bepaalt, dat in alle geschriften en aankondigingen van de vennootschap zullen moeten worden vermeld haar volledige naam, haar plaats van vestiging, en, indien het kapitaal genoemd wordt, het bedrag dat daarvan geplaatst en gestort is. Inderdaad: groote bewondering voor het opleggen eener dergelijke verplichting kan ik niet hebben. Wanneer men onder den naam eener N.V. vermeld ziet: kapitaal f 500.000.—, waarvan geplaatst f 250.000.—, waarop gestort f 100.000.—, dan zal het publiek door die drie cijfers meer geïmponeerd worden dan, indien het enkele cijfer van f 500.000.— genoemd ware. De fijnheden van verschil tusschen nominaal, geplaatst en gestort kapitaal zullen tot de menschen niet spreken. Ik ben dan ook van meening, dat bepalingen als deze behooren tot zoodanig detailwerk, als men zonder leedwezen zou kunnen zien vervallen.

Ook art. 40a zou de Heer Stoppelman geschrapt willen zien. Hetzelfde is mijnerzijds betoogd, zij het op andere gronden. Ik ben van oordeel, dat de verkrijging van eigendom tegen een prijs, die een tiende gedeelte van het geplaatst kapitaal te boven gaat, niet moet worden gebracht onder de rigoureuze bepalingen, die worden voorgesteld ten aanzien van overeenkomsten, welke eigenaardig zijn voor de oprichtingsperiode. Deze laatste vindt men vermeld in art. 40a—d. Haar bemoeilijking is gegrond in het streven de realiteit van het kapitaal bij de oprichting te verzekeren. Anders staat het met de overeenkomsten, waarbij eigendomsrecht wordt verkregen tegen een prijs van meer dan een tiende gedeelte van het geplaatst kapitaal. Strekt men bedoelde bepaling ook hiertoe uit, dan poogt men de realiteit van het kapitaal ook na de oprichting te behouden. Duidelijk is dit een overblijfsel uit het Ontwerp 1910. Doch het is een poging, die nimmer kan slagen en die, waar het Ontwerp 1925 in het algemeen niet over het bereikbare heeft heen geschoten, daaruit zal moeten verdwijnen. Waarom zou de wetgever strenger gaan optreden tegen overeenkomsten, waardoor eigendom of eenig ander recht wordt verkregen tegen betaling van een prijs van meer dan een tiende gedeelte van het kapitaal, dan tegen die, waarbij men tegenover zijn betaling niet zoodanig recht ziet ontstaan? Het is duidelijk, dat de ontwerper zich iets anders voor oogen moet hebben gesteld, toen hij een dergelijke bepaling maakte. Is het zoo afkeurenswaardig iets te verkrijgen, al staat daartegenover dan een uitgave van meer dan een tiende gedeelte van het kapitaal? Moet een dergelijke uitgave alleen dan door de wet belemmerd worden, als men daartegenover iets terugkrijgt? Wanneer men een borgstelling aangaat of een schuldbekentenis teekent, dan kan realiteit van het kapitaal daardoor zeker worden aangetast. Maar wanneer men een overeenkomst aangaat, tengevolge waarvan men iets terugkrijgt, is dit gevaar toch zeker minder? Verder ziet de ontwerper blijkbaar bijzondere bezwaren in overeenkomsten betreffende overdracht van een bedrijf of onderneming, een

oortoet tot gebruik van eenig werk of tot het ontginnen van eenig terrein. Dat zijn overeenkomsten, die inderdaad een gat in de kas der N.V. kunnen slaan. Maar waarom alweer juist die overeenkomsten, en die alleen, bemoeilijkt? Omdat men de andere niet gemakkelijk alle noemen kan? Maar zoo begeeft de wetgever zich op een weg, dien hij toch niet ten einde volgen kan. Ik ben het daarom met den Heer Stoppelman eens, dat het beter is, dien weg niet in te slaan. Hier gebruikt men ondeugdelijke middelen, die een schijn van waarborg wekken, die in werkelijkheid niet gegeven wordt.

Er zijn in het debat enkele aardige puzzles naar voren gebracht; o.a. een betreffende de bezoldiging van den accountant. Inderdaad een belangrijk punt in deze vergadering ... en ook daarbuiten! Volgens de artt. 42a en 51 b kan de accountant worden benoemd door de algemeene vergadering en door commissarissen en ontslagen door degenen, die hem hebben benoemd. De bezoldiging wordt echter steeds vastgesteld door de algemeene vergadering. Wat nu, indien de algemeene vergadering weigert een bezoldiging vast te stellen voor den door commissarissen aangestelden accountant? De regeling is zeker niet elegant, maar de moeilijkheid is toch niet onontwarbaar. Er wordt een benoemingsbevoegdheid toegekend aan commissarissen. De door commissarissen benoemde accountant zal dus in rechtsgeldige overeenkomst komen met de N. V. Indien nu de algemeene vergadering weigert haar taak te vervullen, d.w.z. een redelijke beloning vast te stellen, dan kan de accountant als ieder ander, die zonder vaststelling van salaris is aangenomen, zich tot den rechter wenden en zich er op beroepen, dat hij krachtens art. 51b in rechtsgeldigen dienst is van de N. V., doch dat de algemeene vergadering niet doet wat ze behoort te doen. Dan geldt de algemeene leer, dat een lasthebber, diensten bewijzend, die tot zijn beroep behooren en die plegen bezoldigd te worden, recht heeft op vaststelling zijner bezoldiging door den rechter naar den daarvoor gebruikelijken maatstaf. Voor zover de accountant als arbeider te beschouwen is, zal art. 1637 q B.W. tot hetzelfde resultaat leiden. Men zal dus de hulp van den rechter niet vergeefs inroepen. Ik twijfel er overigens niet aan, of deze zaak kan door een eenvoudig amendement worden rechtgezet. Hier mag geen puzzle blijven.

Moelijker is de vraag van interpretatie, die de Heer Van Kampen heeft gesteld. Zij betreft art. 44c, dat zegt, dat, tenzij bij de acte van oprichting anders is bepaald, geen geldige stemmen in de algemeene vergadering kunnen worden uitgebracht voor de aandelen van hen, wien uit anderen hoofde dan als aandeelhouders der N.V. door het te nemen besluit eenig recht jegens de vennootschap zou worden toegekend of die daardoor aan eenige verplichting jegens haar zouden worden ontslagen. Men zal krachtens dit artikel niet mogen medestemmen over een voorstel, waardoor men een recht jegens de vennootschap zou verkrijgen. Nu vraagt de Heer Van Kampen, of het commissariaat en het directeurschap niet ook rechten zijn. Zou dus uit het enkele feit, dat iemand zoo vriendelijk is, U als candidaat voor te dragen, moeten volgen, dat gij niet zoudt mogen deelnemen aan de daarop volgende stemming? Bedoeld artikel is ongewijzigd overgenomen uit het Ontwerp 1910. Ik wil niet zeggen: onoverwogen. Al zou men kunnen begrijpen, dat, waar aan dit Ontwerp zooveel werk verbonden is geweest, de ontwerper gemeend kan hebben, niet in het bijzonder te behoeven stil te staan bij bepalingen, die destijds geen bezwaar hebben ontmoet. Daarbij zou hij hebben gerekend buiten den Heer Van Kampen, die volkomen terecht zijn vraag gesteld heeft.

Om tot de uitlegging van bedoeld artikel te komen, moet men nagaan, wat de ontwerper van 1910 zich daarbij heeft voorgesteld. Daar aangeland, wordt men weer verder teruggezonden, omdat het Ontwerp 1910 deze bepaling, ten deele gewijzigd, heeft overgenomen uit het Ontwerp der Staatscommissie van 1890. Volgens de toelichting tot het Ontwerp 1910 bepaalde het Ontwerp 1890, dat voor de aandelen van directeuren en commissarissen geen stem mag worden uitgebracht, *wanneer het zaken geldt*, waarbij zij in die hoedanigheid persoonlijk belang hebben. Dit ging volgens den Minister, in 1910 aan het woord, te ver en daarom werd de stemming, waaraan het verboden zou zijn deel te nemen, *beperkt* tot die waarbij een recht wordt toegekend in plaats van die waarbij men een persoonlijk belang mocht hebben. Wanneer men zich deze geschiedenis voor oogen stelt, dan heeft men de vrijheid te concluderen, dat het begrip „recht” hier zoo strict mogelijk moet worden uitgelegd. Van uit dit gezichtspunt bezien kan men de opdracht van het commissariaat als zoodanig niet het toekennen van een recht noemen. Goed opgevat is het commissariaat eerder een plicht dan een recht. Een recht ontstaat daaruit eerst onder bepaalde voorwaarden; de aanstelling zelve legt noodzakelijk slechts een verplichting op, hoezeer het tegenwoordig Ontwerp den omvang dier verplichting buiten bespreking laat.

De laatste spreker heeft zichzelf bescheidenlijk in deze vergadering als een suspect wezen aangeduid, omdat hij directeur is eener N. V. Men weet echter dat het Ontwerp het noodig acht de commissarissen door een niet geringer aansprakelijkheid dan die der directeuren aan

hun plicht te herinneren. Dezelfde suspicie valt dus blijkbaar ook aan commissarissen ten deel en de Heer Van Leeuwen moge zich troosten met de overweging, dat hij zich hier in een niet minder suspecte omgeving bevindt. Immers, weinigen onzer zullen kunnen zeggen, zich nooit aan een commissariaat te buiten te zijn gegaan. Ja, wat meer is, ik tart een ieder te bewijzen, dat hij in den zin van het Ontwerp niet commissaris is, ook al heeft hij nimmer een aanstelling als zoodanig ontvangen!

Ten aanzien van bestuurders vergenoegt het Ontwerp er zich niet mede, te bepalen, dat hun taak bestaat in het besturen en vertegenwoordigen der vennootschap, doch het voegt daaraan toe, dat een ieder, die als bestuurder of vertegenwoordiger optreedt, wetelijk ook bestuurder is. Dit blijkbaar om te voorkomen, dat een bestuurder een anderen naam aanvaardt, teneinde op die wijze aansprakelijkheid te ontkomen. Dit voorschrift heeft men ten aanzien van bestuurders voldoende geacht om hun eventuele capriolen te bedwingen. Maar tegenover commissarissen gaat het Ontwerp nog een stap verder. De ontwerper heeft de taak van den commissaris op geen enkele wijze omschreven. Hij kon daarop moeilijk doen volgen, dat een ieder, die de niet omschreven taak vervulde, geacht zou worden commissaris te zijn. Doch dit vond hij er op, dat, zooals art. 50b bepaalt, als commissaris zal worden beschouwd een ieder die een taak zal vervullen, welke bij een soortgelijke N.V. in den regel aan een commissaris is opgedragen. Kan iemand nu nog niet zekerheid verklaren nooit een dergelijke taak te hebben verricht?

Dit alles teekent wel den geest van sommige bepalingen van dit Ontwerp. Men heeft het recht te zeggen, dat deze bepalingen van een groote verdenking jegens directeuren, maar van een nog veel grootere jegens commissarissen, blijk geven. Een viervoudige aansprakelijkheid wordt hier gelegd op personen, wier taak men niet eens omschrijft, ja zelfs opzettelijk nalaat te omschrijven. In beginsel is er niets tegen scherpe bepalingen betreffende de aansprakelijkheid. Maar het is toch zeker het minste wat men vragen kan, dat de taak wordt aangeduid, welker niet behoorlijke naleving tot aansprakelijkheid leidt. Had men slechts bepaald, zooals in de tegenwoordige wet het geval is, dat commissarissen in hoofdzaak toezicht hebben te houden op den gang van zaken, dan ware te verdedigen, dat men op het niet behoorlijk nakomen dezer verplichting de voorgestelde aansprakelijkheid zou leggen. De taak zelfs in het algemeen niet aanduiden en daarnaast aansprakelijkheid verscherpen, gaat niet aan. Dat is waarborgen zoeken, waar men ze niet halen mag. Zonder eenigen rechtsgrond aan te geven mag men zoo zware verantwoordelijkheid niet opleggen.

Mijn stelling no. 17 kan geen genade vinden in de oogen van den Heer Van Kampen. Inleidend heb ik dienaangaande betoogd, dat de tegenwoordige wet de bevoegdheid tot beperking van den overgang van aandelen niet aan banden legt. Zij laat vrijheid om in de statuten te bepalen, dat de vervreemding en verkrijging van aandelen aan scherpe voorwaarden wordt gebonden. Het is begrijpelijk, dat onder een dergelijke wet de behoefte aan een afzonderlijke regeling voor de familievennootschappen niet naar voren treedt. Want, het moge herhaald, de bevoegdheid tot dergelijke beperking is het voorname, wat de voorstanders eener afzonderlijke regeling kunnen vragen. Een vennootschap is als familievennootschap bestaanbaar, juist omdat men door beperking van den overgang der aandelen het persoonlijk element in de betrekkingen tusschen aandeelhouders kan behouden. Wil men geen bijzondere regeling van de familievennootschap invoeren, dan kan men in de algemeene regeling de bevoegdheid tot beperking der mogelijkheid van vervreemding niet laten vervallen. Nu heb ik betoogd, dat, indien men de tegenwoordige mogelijkheid tot beperking wil behouden, een ruimere weg moet worden ingeslagen dan in art. 39a vlg. is gekozen. In eerstgenoemd artikel wordt de bevoegdheid gegeven om vervreemding, d.w.z. overdracht onder levenden, te beperken. Wel wordt dit artikel ook toepasselijk verklaard op aandelen, die na overlijden door toebedeeling worden verkregen, maar daarmee bestrijkt men niet alle gevallen, die te regelen zijn. Ik laat nu daar het juridisch bezwaar tegen gelijkstelling van vervreemding met toebedeeling. Doch zeker wordt op deze wijze niet geregeld het geval, dat slechts één erfgenaam den vroegeren aandeelhouder opvolgt. Wanneer deze erfgenaam niet voldoet aan de voorwaarden, in de statuten voorgeschreven, moet evenzeer zijn aandeelhouderschap mogen worden geweerd. Men zal dus beperking der overgangsmogelijkheid op ruimer schaal moeten toelaten dan in het ontwerp geschiedt. De tegenwoordige praktijk is ruimer dan het Ontwerp.

Wel kan, gelijk de heer v. Kampen betoogt, benadeeling van schuldeischers het gevolg zijn van beperking van overgang. Een aandeel, dat op bedoelde wijze geblokkeerd wordt, is inderdaad minder waard, dan een aandeel, dat onbeperkt voor overgang vatbaar is. Maar zoover mag toch de zorg des wetgevers niet gaan, dat hij iemand verbiedt, zijn geld te beleggen in zaken, die in waarde kunnen dalen. Wil men bedoelde beperking van overgang niet, dan laat men de bijl. vallen op de familievennootschap. Moet elk aandeel onbeperkt vervreemdbaar zijn, dan zal de familievennootschap, zooals ik die hedenochtend heb beschreven, onbestaanbaar worden. Ik meen, dat dit een te hooge

prijs zou zijn voor het door den heer Van Kampen verdedigde belang van derden.

Ik kom ten slotte tot de beantwoording van hetgeen de Heer Konijn heeft willen opmerken. Hij blijkt een hater van de familievennootschap te zijn. Hier ziet men alweer, M. d. V., dat iemand nooit weet, wat hem boven het hoofd hangt. Hedenmorgen vreesde ik, dat de geschiedenis zich herhalen zou, in dien zin, dat men hier de familievennootschap in bescherming zou nemen ter bestrijding van het Ontwerp. Laat ik dus trachten, zoo dacht ik, aan te toonen, dat het Ontwerp zoo wijde mogelijkheden laat, dat de familievennootschap zich nog behagelijk kan gevoelen binnen zijn grenzen. Laat ik aantoonen, dat ons Ontwerp, vergeleken met buitenlandsche wetten, zoo weinig beperkingen oplegt, dat de bijzondere regeling, die in het buitenland noodig is geoordeeld, hier niet behoeft te worden gevraagd. Maar zie, M. d. V., het is juist het tegenovergestelde, wat ik hoor. De heer Konijn wil liever vandaag dan morgen alle familievennootschappen zien geweerd. Spruit deze afkeer tegen de familievennootschap niet voort uit een niet voldoende scherp stellen van haar begrip? De Heer Konijn blijkt te denken aan N.V.en, in welke zusters naast elkaar gaan zitten en besluiten nemen, om crediteuren in een moeilijke positie brengen. Het spraakgebruik is daaraan schuld. Maar hedenmorgen betoogde ik, dat de familievennootschap daarmee niets te maken heeft. Zij is die vorm eener persoonlijke N.V., die haar naam alleen te danken heeft aan het onverschillige feit, dat zij om verschillende redenen in familiekringen het meest aftrek vindt. Haar eigenaardigheid is niet, dat haar aandeelhouders bloedverwanten zijn, maar dat deze onderling in bepaalde persoonlijke betrekkingen willen blijven., het persoonlijke element behouden willen.

Wanneer men het begrip zóó stelt, dan is mij niet duidelijk, hoe men juist de familievennootschap met de door den Heer Konijn aangehaalde motieven denkt te bestrijden. De Heer Konijn vindt het afkeurenswaardig, een vennootschap op te richten, waarbij de bedoeling is, de aansprakelijkheid te beperken en daardoor zijn crediteuren achter het net te doen vissen. Wanneer de wetgever daartegenover aan derden geen waarborgen verschaft, dan zou ik iets gevoelen voor dit bezwaar. Dat men onder de regeling der N.V. zooals het tegenwoordige Wetboek van Koophandel die geeft, tot dit oordeel komt, kan ik begrijpen. Hoewel daartegen nog kan worden aangevoerd, dat derden, handelende met een dergelijke vennootschap, weten, aan welk risico zij zich blootstellen.

Doch genoemde bezwaren gelden tegen de N.V. in het algemeen. Dat men meent die te kunnen richten tegen de familievennootschap als zoodanig is mij onverklaarbaar. Bij de verhoogde waarborgen, die het Ontwerp eischt, ware de vraag of de lasten, die het Ontwerp oplegt aan de familievennootschappen, nog tegen de lusten opwegen, eerder te verwachten dan die, of het deze laatste niet te gemakkelijk wordt gemaakt. Het afwijkend oordeel van den Heer Konijn kan ik mij alleen verklaren, wanneer hij het oog heeft op bepaalde hem bekende vennootschappen, die verkeerd kunnen werken, omdat zij N.V.en, niet omdat zij familievennootschappen, zijn.

Of men gaat uit van de familievennootschap als feitelijk conglomeraat en dan kan men haar juridisch noch goed- noch afkeuren. Of men kent aan dit begrip den juridieken inhoud toe van de door persoonlijk weefsel bijeengehouden vennootschap, maar kan op grond daarvan evenmin komen tot het oordeel van den heer Konijn.

Men zal daarom goed doen, enerzijds zich niet te ergeren aan het feit, dat het Ontwerp geen bijzondere vrijheid aan de familievennootschap toekent, anderzijds evenmin hieraan, dat het Ontwerp de familievennootschap nog toelaat. De komst van den heer Konijn in het strijdperk vervult mij met vertrouwen in de toekomst van het Ontwerp. Als de voor- en tegenstanders der familievennootschap met elkaar slaags raken, stijgt de kans, dat het centrum van de strijd voor het Ontwerp zijn doel bereikt.

Moge ik het hierbij laten.

(applaus.)

De Heer Jac. Lampe:

M. d. V., Geachte Vergadering,

Ik heb getracht zooveel mogelijk aanteekening te houden van de door debaters gemaakte opmerkingen en hoop, dat ik alle sprekers naar genoegen zal kunnen beantwoorden. Mocht ik in verband met de veelheid der aangeroerde onderwerpen iets vergeten hebben, dan zou mij dat spijten, maar ik kan er niets aan doen.

De Heer Goudekot heeft gesproken over de aansprakelijkheid van den accountant. Ik heb in een enkelen zin aangegeven, dat men deze naar mijn meening niet kan ontgaan. Hoe zij moet worden geregeld, daarover wil ik mij op dit oogenblik niet uitlaten. In elk geval moet zij binnen redelijke grenzen blijven.

Prof. Volmer begrijpt niet, waarom ik zooveel bezwaar heb tegen de werkzaamheid van twee accountants bij één N.V. Hij is van meening, dat de mogelijkheid moet bestaan, een anderen accountant te benoemen, wanneer de Algemeene Vergadering een anderen accountant wenscht dan dien van Commissarissen. Ik ben dat volkomen met

hem eens en meen ook in mijn inleiding in dien geest te hebben gesproken. Ik heb alleen gezegd, dat deze bevoegdheid van commissarissen in zoverre beperkt dient te worden, dat commissarissen bevoegd zijn een deskundige te benoemen, indien en zolang de Algemeene Vergadering zich daaromtrent nog niet heeft uitgesproken. De accountant van Commissarissen is dus ook naar mijn meening wel degelijk afzetbaar. De thans voorgestelde regeling, welke die afzetbaarheid niet kent, dien in dit opzicht gewijzigd te worden.

De Heer Elles heeft in de eerste plaats gesproken over de wenschelijkheid van wettelijke regeling van ons beroep.

Daarmede kan ik mij volkomen vereenigen. Ook mij komt het voor, dat deze regeling eindelijk tot stand behoort te komen. In December zal het vijf jaren geleden zijn, dat het Ontwerp voor een wettelijke regeling van het accountantsberoep werd ingediend en hoe meer aandrang door accountants wordt uitgeoefend in deze richting, des te beter. De Heer Elles maakt bezwaar tegen het opnemen van allerlei details in het prospectus. Het komt mij voor, dat, wanneer iemand een zaak koopt, hij zal verlangen, dat hem alle beschikbare gegevens worden verstrekt. Bij het inbrengen van een zaak in een N.V. worden de gezamenlijke inschrijvers de koopers; zouden dezen dan niet hetzelfde recht hebben? Voorts maakt de Heer Elles bezwaar tegen mijn tweede conclusie, waarbij hij zich blijkbaar op het standpunt stelt, dat ik onder „deskundigen” alleen accountants versta. Dat de Wet dit doet sluit echter niet in, dat ik het ook moet doen. In mijn inleiding heb ik wel degelijk verklaard, dat ook verklaringen van andere deskundigen onder het door mij gewenschte voorschrift dienen te vallen. De Heer Elles meent, dat mijn bezwaren te ondervangen zouden zijn door overleg met den accountant. Waar echter ook andere deskundigen bedoeld zijn, is dit alleen niet voldoende. Ook dezen ondervinden, dat men eenvoudig uittreksels uit hun verklaringen in het prospectus publiceert zonder hen daarin te kennen. De deskundigen bemerken dit eerst als zij het prospectus outvangen, zoodat er geen gelegenheid voor overleg meer is. Ware wel overleg gepleegd, dan zouden vele prospecti zeker niet zijn gepubliceerd op de wijze als dit thans vaak geschiedt. Ik zie een groot gevaar in het opnemen van uittreksels uit rapporten van deskundigen in de prospecti, n.l. dit, dat men met halve waarheden voor den dag komt. De gunstige factoren worden verwerkt, de ongunstige weggelaten. Men drukt den naam van deskundigen af als vlag om soms een betrekkelijk leelijke lading te dekken. Naar aanleiding van mijn vierde conclusie vraagt de Heer Elles of mijn wensch, dat de accountant een in positieve bewoordingen gestelde verklaring betreffende de al of niet juistheid der jaarrekening zal geven, alleen geldt voor den tijd, dat ons beroep nog ongeregeld is. Zoo iets heb ik natuurlijk niet bedoeld. In mijn inleiding heb ik duidelijk te kennen gegeven, dat deze ongeregelde toestand het mogelijk maakt, dat vele zoogenaamde accountants, absoluut niet vallende onder de bepalingen der vereenigingen, met controles worden belast, zoodat het particuliere initiatief ten deze te kort schiet en door den Wetgever dient te worden aangevuld. Mijn zesde conclusie, de wenschelijkheid uitsprekende, dat in het bijzonder die N.V.en, die een beroep doen op het vertrouwen van het publiek, zich onder accountantscontrole behooren te stellen, zegt de Heer Elles, kan alleen betrekking hebben op de administraties der N.V.en. Dat is volkomen juist. In deze opmerking van den Heer Elles ligt voor mij een ernstige waarschuwing: ik heb dezer dagen mijn tandarts gezegd, dat ik mij onder zijn behandeling wensch te stellen, maar ik heb verzuimd te zeggen, dat dit alleen betrekking heeft op mijn mond. Ik zal hem morgen nog even telefoneeren om hem dit nog mede te deelen! Natuurlijk zal geen enkel accountant zich met een ander onderdeel bezighouden, dan met de administratie! Ten aanzien van mijn zevende stelling verklaarde de Heer Elles, dat ik mij daarbij in goed gezelschap bevind. Dat is zeer aangenaam. Als een dergelijke opmerking echter wordt gemaakt om mij te critiseeren, terwijl die critiek feitelijk voor anderen bestemd is, is dat minder aangenaam. De Heer Elles heeft hier niet bijzonder goed gelezen. De Heer Elles knikt wel: „ja, ja”, maar toch meen ik dit in twijfel te moeten trekken. De opmerking is gemaakt, dat een regeling, waarbij de voorschriften betreffende den vorm, waarin de jaarrekening moet worden gepubliceerd in de statuten zouden worden opgenomen, soepeler zou zijn dan een regeling in de Wet zelf. De Heer Elles betoogt nu, dat statuten zoo moeilijk te wijzigen zijn. Mij komt het voor, dat een wet nog veel moeilijker te wijzigen is dan statuten. Anders zou men thans geen vijftig jaar bezig zijn om de Wet op de N. V. gewijzigd te krijgen! De tantiemisten dienen volgens den Heer Elles voor hun eigen belangen te zorgen. Wanneer echter reserveeringen in den vorm van buitengewone afschrijvingen geschieden, is deze oplossing buitengewoon moeilijk. Bij de statuten zijn de tantiemisten bepaalde rechten toegekend. Het komt mij voor, dat men redelijkerwijze aan deze rechten niet mag tornen. In het Wetsontwerp wordt bepaald, dat wijziging slechts kan geschieden met toestemming van de winstgerechtigden. Wanneer men extra afschrijvingen verricht, die feitelijk niets anders zijn dan reserveeringen, dan doet men tekort aan den geest van dit artikel en aan de overeenkomst met de tantiemisten. Daartegenover staan dezen machtelooze, want de winst wordt vastgesteld door de Algemeene Vergadering.

De Heer Konijn is de eenige, die het heeft opgenomen voor een imperatief voorschrift van accountantscontrole. Het spijt mij, dat hiervoor nog een stem is opgegaan. Ik dacht, dat wij over dit standpunt reeds lang heen waren. Het is m.i. onbestaanbaar. Er zijn in ons land circa 18000 N.V.en Alleen in het vorige jaar is het aantal met 1800 vergroot. Moeten al deze N.V.en zich onder controle van een accountant stellen? Het zou gaan gelijken op een soort staatsvoogdij!

De Heer Stoppelman heeft bezwaren geopperd tegen mijn conclusies 4 en 6. Zij komen in hoofdzaak hierop neer, dat naar zijn meening grenzen voor de verantwoordelijkheid van den accountant niet vast te stellen zijn en dat, zolang deze toestand bestaat, het niet aangaat te bepalen, dat de accountant een in positieve bewoordingen gestelde verklaring betreffende de al of niet juistheid der balans doet. Ik kan mij zeer goed een geval voorstellen, dat de Heer Stoppelman de balans niet zou willen teekenen, maar dat wil niet zeggen, dat een andere accountant dat ook niet zou kunnen doen. Hier hangt veel van persoonlijke opvattingen af.

Ook de Heer Van Kampen heeft eenig bezwaar gemaakt tegen mijn conclusie, dat de vorm waarin de jaarrekening zal worden gepubliceerd, in de statuten moet worden vastgelegd. Naar zijn meening kan die vorm evengoed in de Wet worden vastgesteld. Dezelfde opmerking die ik tegen het betoog van den Heer Elles heb gemaakt, kan ook hier als antwoord dienen. Ik heb niet beweerd, dat die vorm niet bij de wet zou kunnen worden voorgeschreven, maar alleen dat de vaststelling daarvan in de statuten een soepeler regeling beteekent, ook al omdat een statutenwijziging gemakkelijker is dan een wetwijziging.

De Heer Sternheim heeft gesproken over het punt, dat ik op pag. 3 mijner inleiding heb aangeroerd. Ik heb daar o.a. gezegd, dat het mij verwondert, dat de Wetgever nog steeds den naam „deskundige” gebruikt en dien niet vervangt door „accountant”. Ik heb gemeend, dat er alle aanleiding is voor den Wetgever dat nieuwe woord in te voeren, omdat deze naam nu toch algemeen bekend is geworden, terwijl er bovendien verschillende aanwijzingen zijn, waaruit blijkt, dat de Regeering niet geschroomd heeft dien naam bij andere gelegenheden wel te gebruiken. Daarom begrijp ik niet, waarom deze naam thans nog uit de Wet op de N.V. moet worden geweerd. Dat de instelling van het examen voor Rijksaccountant een vooruitgang voor ons beroep zou beteekenen is een bewering die van mij toch niet te verwachten is. Ik ben het volkomen met den Heer Sternheim eens, dat dit examen ons beroep niet heeft vooruitgebracht. Ik heb er bezwaar tegen gemaakt, dat de Ontwerper den pas heeft afgesneden aan de mogelijkheid van beperkte controles. Ik ben van oordeel, dat de Wet daartoe vrijheid moet laten. Wanneer de Wet vrijheid laat om zich al dan niet onder accountantscontrole te stellen, dan begrijp ik niet, dat zij een beperkte controle verbiedt. Ook in dit opzicht dient de N.V. de noodige vrijheid te hebben. De Heer Sternheim heeft ook de kwestie van het prospectus besproken. Naar zijn meening is een prospectus er niet om de waarheid te zeggen. Indien dit als een axioma moet worden aanvaard — de Heer Sternheim knikt bevestigend dus zal het wel zoo zijn — dan kan ik mij levendig voorstellen, dat de Heer Sternheim niet met al mijn conclusies en overwegingen accoord gaat. Ik ben echter van meening, dat het prospectus in de eerste plaats dient om toekomstige aandeelhouders behoorlijk in te lichten en dat de Wetgever alles behoort te doen om er voor te waken, dat die inlichtingen juist zullen zijn. Ik beschouwde de taak van den accountant dan ook als geheel iets anders dan promotorswerk. Hij treedt ook hier op als onpartijdig deskundige, die zijn licht laat schijnen ten aanzien van punten, waarvan de individuele inschrijvers zich geen rekenschap kunnen geven. Niet elke inschrijver kan zich tot de N.V. wenden om inlichtingen op bepaalde punten te vragen. Daarom geeft het hem eenigermate zekerheid, wanneer een onpartijdig deskundige zijn oordeel omtrent bepaalde gegevens van het prospectus uitspreekt.

Ik meen hiermede in het kort de bezwaren der debaters te hebben weerlegd. (applaus.)

De Voorzitter:

Dames en Heeren,

In verband met het vergevorderde uur hoop ik, dat het de instemming der vergadering en ook van HH. debaters zal hebben, wanneer ik voorstel van duplieken af te zien. (applaus.)

Ik wil deze vergadering niet sluiten, alvorens een woord van hartelijken dank te hebben gericht tot de inleiders van dezen dag, tot de debaters voor hun debat en tot den Heer Van Leeuwen voor zijn toespraak. Het gesprokene zal er zeker toe hebben bijgedragen om het inzicht in deze hoogst actuele materie te verdiepen en te verbreiden. Ik geloof zeker, ook namens de vergadering te spreken, wanneer ik daarvoor nogmaals hartelijk dank zeg. Voorts dank ik alle aanwezigen namens het Bestuur van het Instituut voor de be-toonde belangstelling. Ik wil ook niet nalaten, een woord van dank te wijden aan de pers, op wier vertegenwoordigers wij een groot deel van den dag beslag hebben gelegd. Hiermede sluit ik de vergadering. (applaus.)